

Ze sama misel na kri, na ta rdeči, najzlahtnejši sok, vzbujajo spoštovanje. Misel na kri, ki daje in jemlje življenje. Kri, ki se pretaka po žilah in kdaj pa kdaj tudi v potokih in celo v rekah. Zgodovina uči tako. Tista pred mnogimi stoletji in tudi ta naša, večrainska.

In vendar, kako mnogo lepša je svetlozelena barva, barva pomladi in prebujajočega se življenja. Toda da bi to prebujajoče se življenje hitreje vzniklo, ga je morala vsaj do sedaj, skoraj vedno, namakati kri. Tista kri človekova, iz žil...

Bi mar znal kdo opisati barvo, ki je nastala, ko se je, motna, od pomladanskih brzic napojena reka, pomešala s krevci ljudi?

Sutjeska.
Sest na enega...
Sest spočitih na enega na smrt utrujenega...
Sest stih na enega lačnega...
Sest zdravih na enega bolnika...
Sest besnih in počivanih sovražnikov na enega zadržanega, ponosnega, heroja...

Vsakdo izmed dvajsetih tisočev, ki je sodeloval na Sutjeski v eni največjih epopej narodnoosvobodilne, jugoslovanske borbe, je heroj. Od tistega nepismenega kmeta iz Sandžaka do tistega, ki je že diplomiral na univerzi revolucije.

In Sutjeska, to je bila več kot doktorska disertacija. Več kot preizkušnja fantastične iznajdljivosti, izdržljivosti, samozatajevanja, tovarštva, hrabrosti, volje... Kateri jezik ima tak sedni

36 krvavih dni

zaklad, da bi lahko z njim izrazil vse tisto, kar se je dogajalo ob tej gorski reki v Črni Gori?

V beli povoj zavita, ranjena roka enajstdesetletnega moža, katerega ime — Tito — je bil simbol. Misli, ki moral ne le na sto dvajset tisoč nemških, italijanskih in bolgarskih fašistov, marveč tudi na svoje borbe in več kot štiri tisoč ranjenecov, ki si niso mogli sami pomagati. Njegovo čelo je bilo nagubano, lica vdrt.

»Naprej, tovariši!«

Smer — vzhodna Bosna. Prelisičiti sovražnika, ki je bil še vedno srdit, kot ranjena zver, zaradi poraza pred meseci. Kolona lačnih borcev, počitka bolj potrebnih kot kruha, ranjenih, od legarja izmučenih ljudi, je šla na to dolgo pot, ki je trajala 36 dni, od 16. maja do 20. junija 1943.

Od svinčenk, bomb, topovskih strelcev razparano nebo, se vse te dni ni utegnulo umiti v jutranji zarji.

Zadnji proboj. Tretja proletarska, z legendarnim Savo Kovačevićem na čelu, ki je bila v začetnici glavnine, je bila odrezana. Kajti tudi sovražnik ni počival. Brigada s štiri tisoč ranjenimi...

Sutjeska, ledena in grozeča...

»Juriš, proletari...«

Besede so zamrle na ustnicah mnogih, ki so jim bili takrat prva skrb — tovariši. Iz zlovesnih bunkerjev so sikale kroglice, ki so tokrat večkrat zadele kot ne. In takrat, ko je bila zmaga že izbojevana, ko je vsakdo mislil zgolj na to, kako bi bilo lepo zlekčiti se na mah pod drevo, ter spati... počivati, takrat se je tista utrujenost spremenila v vse bolj zmagovit pohod, ki se je končal z osvoboditvijo vse vzhodne Bosne.

In slednjič trenutek počitka, časa za razmišljanje...

Trinajst tisoč padlih sovražnikov, sedem sto ujetih. Tudi naše vrste so bile razredčene. Tri tisoč pet sto padlih, nekaj več ranjenih in tisoč osem sto pogrešanih. Znanih in neznanih junakov. Znanih in nepoznatih očetov, mladeničev, žena. Znanih in neznanih ljudi, ki so si takrat bolj kot kdajkoli verjetno želeli tega, kar običajno izpovemo z eno samo, na videz suhoparno besedo — živeti.

In če sedaj rečemo, da še vedno živijo med nami, to prav gotovo ni fraza. Če rečemo, da se jim spominjamo in da smo jim hvaležni, tudi ne more zvesti le kot gesto.

I. A.

Leto VI.
Štev. 6

TTI TEDENSKA TRIBUNA

14 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE, ZNANOSTI
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA.«

din
20

Bombe

KAJ SE JE
ZGODILO V
KRAJU KEF?

z jasnega

V tunizijski vasi Sakiet Sidi Jusuf je bil prejšnjo soboto tržni dan. V vasi je bilo precej okoličanov. Živahen vrvež je bilo slišati tudi v vaški šoli, kjer so bili otroci pri pouku. Toda ta vrvež je bil prijeten, nič zloslutnega ni bilo v njem...

Na glavni ulici so stali trije tovornjaki mednarodnega Rdečega križa s hrano, ki jo je zastopnik Rdečega križa delil prebivalstvu. Vse je bilo mirno, spokojno, vsakdanje... do enajste ure dopoldne, ko se je začel letalski napad.

Ob enajsti uri dopoldne je 33 francoskih letal priletelo nad vas in jo začelo bombardirati. Napad je trajal do četrta eno. »Sovražnik« je bil popolnoma presenečen, saj takega napada ni pričakoval. »Sovražnik« so bili namreč za francoske bombnike mirni vaščani in okoličani, ženske in otroci pri pouku. »Protiletalsko topništvo«, zaradi katerega so Francozi baje napadli to tunizijsko vas, ni streljalo v letala. Streljalo pa ni zato, ker ga kratko in malo ni. Od kod Tunizijcem protiletalsko topništvo? Zato so imeli francoski bombniki lahko delo.

Neki francoski novinar takole opisuje posledice tega strahotnega bombardiranja, ki je terjalo smrt 78 oseb, med njimi tudi vseh učencev v šoli v bližnjem rudniku.

»Sakiet je v ruševinah. Vojni prizor: razrušeni zidovi, izdrto drevje, požgana vozila. Sakiet je nem. Vsi prebivalci so evakuirani. Po vaških ulicah patrolirajo pripadniki nacionalne garde in vojniki tunizijske vojske. V soboto dopoldne je bil med francoskim napadom v vasi sejem. Se zmeraj je videli na glavni ulici poleg lukenj in razrušenih zidov krvave madeže... Na kraju dogodka sta dva tovornjaka Rdečega križa... zgorela... Teda najbržkejši prizor nuditja šol. Šola v Sakietu je uničena, v rudniku, poldrug kilometra oddaljenem od Sakietu, pa je bomba zadela naravnost v šolo in ubila dvanajst otrok...«

V bližnjem mestecu Kef v bolnišnici ni dovolj postelj za vse ranjence. Ležijo po hodnikih. Na eni žimnici sem videl štiri hudo ranjene otroke, ki so stekali...

Tunizijska vlada je kmalu po napadu povabila ves diplomatski zbor, razen francoskega veleposlanika, iz Tunisa, naj si ogleda mesto nesreče. Z diplomatskim zborom so odšli na mesto tragedije tudi francoski in drugi novinarji, ki so s podpisom potrdili tisto, kar so videli. In eden izmed francoskih novinarjev je naslikal zgornjo podobo razrušenega Sakietu. Zanimivo je, da sta pričevanje francoskih novinarjev iz Sakietu objavila samo dva francoska časopisa, in še to vsrkajšani in predelani obliki.

Kaj pravi druga stran? Poveljnik francoskih oboroženih sil v Alžirji general Salan je izjavil:

»Zadeti so bili samo vojaški objekti. Ko primerjam načrt Sakietu z zračnimi fotografijami, ugotavljam, da je ostala šola nedotaknjena. Kar zadeva kamione, za katere pravijo, da so last Rdečega križa, potrjujejo piloti, da med napadom niso opazili v vasi nobenega vozila. Sama vas je utrpela le neznatno škodo.«

Zastopnik mednarodnega Rdečega križa v Tuniziji Tissot je poslal v Zenevo uradno poročilo o bombardiranju tunizij-

ske vasi. V poročilu je med drugim rečeno, da so bili zaradi bombardiranja poškodovani trije kamioni Rdečega križa. To, kar zadeva kamione. Vse drugo: mrtvi otroci in odrasli, prerešete šolske knjige, razrušena šola, ranjenci, ki stokajo po hod-

KAJ JE ZAKRIVIL MALI HASAN, DA GA JE DOLETELA TAKO STRAŠNA USODA? O NJEGOVIM SMRTI IN SMRTI NJEGOVH MALIH SOŠOLCEV PRIČAJO SAMO OKAJENE RUŠEVINE NESREČNE ŠOLE V SAKIET SIDI JUSEFU.

nih bolnišnice v Kefu, in še marsikaj drugega, vse to so videli diplomati, novinarji, a predvsem tunizijsko ljudstvo.

Tunizijsko ljudstvo žaluje. Vsega prebivalstva se je polastila ne samo žalost, ampak strahoten srd, ki utegne bruhniti na dan mnogo pozivov predsednika Burgibe, naj ljudstvo ostane mirno. Na poziv sindikatov in političnih organizacij so vsi stopili v enodnevno generalno stavko. Mladini delijo orožje in strelivo. Na vsem ozemlju Tunizije so postavljene cestne ovire, da se ne bi moglo gibati francoske enote, ki so še zmeraj v Tuniziji in katerih popoln unik zdaj zahteva predsednik Burgiba. Izpostavljene francoske posadke na tunizijskem ozemlju so popolnoma odrezane od svojih poveljstev. Ni si težko predstavljati, s kakšnim srdom obdajajo Tunizijci te posadke.

To nevarno vzdušje še stopnjujejo vznemirljive novice, ki prihajajo iz alžirske meje, ob kateri francoski poveljniki krepijo svoje sile.

Svetovno javno mnenje je bombardiranje Sakiet Sidi

Jusefa najostreje obsodilo. Toda najbolj grenko je zapisal poluradni tunizijski časopis »Action«:

»Ne pozabimo, da so bila letala »B-26« in »Corsairs«, ki so sejala smrt v Sakietu, ameriška in francoska. Prišla so iz ameriških tovarn, ki so tudi izdelala letala, ki so bombardirala Suez. Eno je jasno: če hočeš, da te nekdo leta 1953 spoštuje, ne smeš biti prijatelj Zahoda. Če hočeš, da te bodo spoštovali, bodi Tito, Nehru ali Naser.«

Uradni Washington in London sta »globoko zaskrbljena«.

Norveška vlada misli zadevo sprožiti pred svetom Atlantskega pakta.

Italija je vznemirjena in v precepu, ker se ne bi hotela zameriti ne enemu in ne drugemu.

Kaj pa Francija? »Ne morem več molčati!« je zavpil poslanec Naudet med razpravo v parlamentu. »Sramota je za Francijo, da imajo samo komunisti pogum reči resnico o tem zločinu. Mi si ne moremo misliti Francije, ki bombardira civilno prebivalstvo. Tudi če dopustimo, da je Tunizija odgovorna za podpiranje upornikov, ali nas to opravičuje, da zagrešimo zločin?«

RAPACKI: »HEJ, VI! KAJ, KO BI JO SPELJALI KAR TULE ČEZ?«

Toni Sailer pri nas!?

Bratce iz Tržiča A. K. nam je poslal zanimivo anekdoto o Sailerju, ki je na tekmar v Badgastnu potrdil, da je svetovna alpska smučka štev. 1. Leta 1951 se je Sailer kot 16-letni avstrijski mladinski prvak udeležil tradicionalnega veleslaloma na Zelenici. Ker je bil še nepol otrok, je prišel v sprem-

stvu očeta. Že takrat pa je tudi med člani zasedel orvo mesto.

Ob podelitvi pokalov si je vsak izmed prvoplasiranih lahko sam izbral tudi praktično darilo. Na mizi so bile razvrščene nagrade — darila tržiških podjetij. Toni Sailer je kot zmagovalček imel največ izbire. Nikakor pa se ni mogel od-

ločiti, kaj bi izbral.

Ves zbežan se je obrnil proti občinstvu in zaklical: »Vater wass soll ich nehmen?« (Oče, kaj naj vzamem?)

Oče pa je odvrnil: »Leder, Toni, Leder!«

Med smehom in sploskanjem je Toni nato stisnil zavitek usnja pod pazduho in se vrnil med občinstvo.

Pretekli teden je bilo ljubljansko gledališko občinstvo prijetno presenečeno: gostovalo je Narodno gledališče Bosne in Hercegovine iz Sarajeva. Nismo se imeli prilike videti tega gledališča in morda ta ali oni tudi res ni kaj posebnega pričakoval. A gledališče je presenetilo z izbranim, visokokvalitetnim in zahtevnim repertoarjem, z močnimi umetniki, katerih kreacije so mirno lahko merijo z ljubljansko Dramo. Pokazali so nam slovensko delo in sicer Slavka Gruma »Događek v mestu Gogi«, v prepričljivi in zelo lepi uprizoritvi, sodobno češko satiro Hanuša »Tod mimo je šel mlad človek« in znamenito dramo Bertholda Brechta »Matl Korajža. Na sliki: Minja Nikolić v komediji »Tod mimo je šel mlad človek«.

Kako v Bruselj?

Program „A“ Program „B“ Program „C“

Da ne bo zadrege, kako potovati na svetovno razstavo v Belgijo, je pripravilo turistično in avtobusno podjetje »Putnik-Slovenija« tri programe treh poti z istim ciljem — Bruxelles.

Program »A« predvideva 10-dnevno potovanje z avtobusom preko Italije, Švice in Pariza. Turisti, ki jih bo pot vodila po tej poti, si bodo mimogrede ogledali Milano, slikovito jezero Lago Maggiore, Lausanne, Zenevsko jezero in Zenevo. Potem si bodo ogledali Pariz podnevi in ponoči, štirikrat bodo prespali v Bruxellesu, nato pa se bodo vrnili domov z vlakom. Cena potovanja 42.800 dinarjev.

Program »B« vodi izletnike z vlakom naravnost v Bruxelles, od tam pa z avtobusom preko Pariza, Zeneve, Lausanne, Lago Maggiore do Milana in domov. Cena za devetdnevno kombinirano potovanje velja 42.800 dinarjev.

Za tiste, ki ne prenesajo avtobusne vožnje, so pri Putniku pripravili tretji — »C« program. Z vlakom bodo popeljali turiste preko Jesenice, Salzburga in Münchena v Bruxelles. Pet dni si bodo ogledovali sedem čudežev človeške dejavnosti, potem pa se bodo vrnili z vlakom in se spotoma za hip ustavili v Münchenu. Cena tega potovanja je 32.800 dinarjev.

MED DVEMA TECAJEMA

SE ENKRAT: JIMENEZ

Strmoglavljeni venezuelški diktator Jimenez je »znan živeti«. To je bilo jasno še tedaj, ko je bil na oblasti. Zdaj, ko ga ni več v Caracasu, pa so prišli na dan dokumenti, ki so potrdili te domneve.

Ugotovili so na primer, da je veljalo njegovo premoženje kakih 250 milijonov dolarjev. Zanimivo pa je, da je bil Jimenez sprva samo navaden ubogi major. Premoženje si je nagradil, ko se je pričel ukvarjati z »udari«.

Nišli so nič koliko podatkov, ki pričajo, da je bil državni denar Jimenezova last. Vsak mesec je država porabila za Jimenezove weekende — odhajal je na posestvo v Orchiji, kjer je imel tudi zasebni dvorec — kakih milijon bolivarjev. (To zneso v našem denarju svojih sto milijonov dinarjev.)

Tudi nasproti svojim prijateljem je bil zelo radodaren. Ko je bilo treba decembra zrežirati plebiscit, ki bi mu potrdil nov petletni mandat, je

porabil samo za bankete sedem milijonov dolarjev.

Steber Jimenezovega režima je bil policijski načelnik Pedro Estrada. Tudi ta ni ostal revež. Postal je dolarski milijonar. Največ je zaslužil pri hotelih dvomilijevga glasu in javnih lokalih, pa tudi pri konjskih dirkah.

Ker je bil takšen načelnik policije, se je lahko obogatil tudi njegov namestnik Castro. Ta je izsiljeval velike vsote od trgovcev, posebno pa od lastnikov kavarn in barov. Plačevali so mu, da bi smeli še dalje voditi svoje obrate.

Podobnega kova pa so bili tudi guvernerji venezuelskih pokrajin. Dvajset jih je moralo odstopiti zaradi korupcije in hudih nasilij.

V Združenih državah so Jimenezu vrsto let zelo visoko cenili. Naposled pa mu je odklenalo tudi v ameriških očeh. New York Times je ob njegovega pobega zapisal:

»Jimenez je bil preneumen. Zato je moral iti.«

Tudi gangsterji morajo biti inteligentni, čeprav na svoj način. Jimenez ni bil.

VODKA IN COCA-COLA

Casopis »Vzhodna Evropa« je pred kratkim objavil članek, ki se ukvarja z naraščanjem alkoholizma v vzhodnoevropskih deželah. Iz njega je razvidno, da je na Poljskem, Češkoslovaškem, Madžarskem, pa tudi v Sovjetski zvezi alkoholizem prav tako razširjen kot

drugod po svetu. Na Poljskem je zdaj poraba žganih pijač, predvsem vodke, dva in polkrat večje kot v letu 1938. Podobne podatke navajajo na Madžarskem in na Češkoslovaškem. Sovjetska vlada je pred kratkim precej občutno zvišala cene vodke.

V zvezi s tem je slišati tudi predloge, naj bi žgane pijače, ki jih toliko zdaj, vsaj deloma nadomestili s kakimi hladnimi brezalkoholnimi pijačami. Zanimivo je, da je neki poljski novinar, ki je pred kratkim obiskal zahodno Evropo, nastopil proti »kampanji zoper Coca-Colo«. »Pri nas«, piše ta novinar, »simo iz Coca-Cole naredili simbol vsega slabega v kapitalizmu. V resnici pa ni tako. Bolje bi bilo, ko bi tudi pri nas nadomestili vodo s kakšno pijačo, ki bi bila podobna Coca-Coli.«

In tako kaže, da upada srditost hladne vojne — vsaj na področju pijač.

SKRBI DRŽAVNEGA SEKRETARJA

ZDA se še vedno niso otrele hudih skrbi, ki sta jih lansko jesen povzročili oba sovjetska spustnika. Tako je pred kratkim državni sekretar za prosveto

Zato naj bi se Američani v bodoče poleg teh treh jezikov učili tudi ruskega, kitajskega, japonskega, indijskega, arabskega, indonezijskega, turškega, amharskega, kisvahilijskega, farsijskega in tagaloškega jezika.

NEMCI SE VRACAJO

Ko je svoj čas v Argentini padel Peronov režim, je to hudo prizadevalo tudi zahodno-nemške interese v tej državi. Bonn je namreč postavil svoje gospodarsko sodelovanje z Argentino izključno na kocko sodelovanja s Peronom. Dosegel je tudi nekaj uspehov; med drugim je znana avtomobilska družba Mercedes-Benz zgradila v Argentini nekaj svojih tovarn. Po Peronovem padcu so tovarne postavili pod državno nadzorstvo.

Zdaj pa se je »zadeva Mercedes« spet pomaknila z mrtve točke. Predsednik argentinskega sveta za gospodarstvo je povedal, da so pred dnevi razpravljali o ponudbi trčke Daimler-Benz, da bi prevzela upravo nad Mercedesovimi tovarnami v Argentini. Daimler bi nadzoroval Mercedes »pod določenimi pogoji, ki bi se o njih sporazumeli z argentinsko vlado«.

In tako bo spet vse po starem, čeprav je Daimler slovesno zagotovil, da nima nobenih zvez z Mercedesom. Seveda jih nima: »Nije cesta nego drum!«

PROBLEM V SPODNJI ZBORNICI

V britanski spodnji zbornici je neki poslanec zastavil naslednje vprašanje:

»Ker je plača državnih uradnikov moškega spola večja kot tista, ki jo prejema uradnice, naj mi minister odgovori na tole vprašanje: ali bodo znižali plačo uradniku-moške-mu, ki bo spremenil spol?«

Odgovorni minister je odvrnil, da je to povsem logično — v takšnem primeru bi se uradniku plača zmanjšala.

Neki drugi poslanec pa je dejal, da je torej bolj donosno spremeniti spol v obratni smeri — spremeniti se iz ženske v moškega. Glasen smeh mu je zavnel v odgovor.

»Vseeno«, je med splošnim veselim hrupom zavpil nekdo tretji, »ne verjamem, da bodo naše feministke čakale na — spremembo spola!«

SOLSKA NALOGA

V neki francoski gimnaziji so pred kratkim pisali šolsko nalogo o nedavnem pariskem zasedanju Atlantske zveze. Neki dijak je napisal: »Na atlantskem sestanku so si Američani prizadevali prodati čimveč raket, ki jih sicer še nimajo, ki pa jih evropske države nečesto sprejeli — niti kot darilo.«

VITTORIO MUSSOLINI NI KRIV

Vittorio Mussolini, sin fašističnega diktatorja, živi v Argentini. Italijanski tisk ga je dni pogosto omenjal v zvezi z neko sodno obravnavo.

26. julija 1943. je padel fašistični režim. Tega dne je dobil letalski kapetan Vittorio

zakonita pa je zato, ker pravi 146. člen vojnega kazenskega zakonika, da sodišče lahko kaznuje vojaka, ki se »brez upravičenega razloga ni vrnil v svojo enoto«. Vittorio Mussolini pa je imel še kako opravičljiv razlog: njegov oče je izgubil oblast v Italiji.

Prav s tem dejstvom namerava odvetnik braniti svojega klienta.

Advokat kajpak ne more zahtevati, da je Vittorio Mussolini pobegnil zato, ker se je bal, da bo izgubil glavo kot — sin svojega očeta.

KOLIKO STANE — PROTEKCIJA

Neki italijanski minister je ugotovil, da prejme njegovo ministrstvo vsako leto približno dvajset tisoč pism, kjer vidne osebnosti koga priporočajo in prosijo za kakšno protekcijo. Menijo, da prejmejo približno toliko tudi ostala ministrstva. Skupno prihaja na naslov vlade kakšnega pol milijona pism takšne vsebine.

Strastni statistiki so izračunali, da se samo z odpiranjem in prebiranjem teh pism ukvarja toliko uradnikov, da mora država za njihovo vzdrževanje plačati letno približno dve milijardi lir.

Nihče pa ni izračunal, koliko izgube utрпи država zaradi posledic, ki jih povzročajo ta pisma. Najbrž bi bila ta številka še veliko bolj zanimiva.

VERSKA SVOBODA

Na državnem tehničnem inštitutu v Viterbu je ob koncu prvega semestra dal katehet učencem pismeno nalogo iz verskega pouka. Eden od učencev je o »tostrosno napisal, da ne more obdelati teme, ker je po prepričanju ateist. Kot, da bi udarila strela. Sklicali so takoj ves profsorski zbor, fanti so takoj vrgli iz šole, dali so mu nezadostno v vedenju, čeprav je bil sicer zelo marljiv učenec. Zagrozili so mu, da bo imel tudi ob koncu leta v vedenju nezadostno, če ne bo popravil naloge iz verskega in moral bo v jeseni delati izpit iz vseh predmetov.

Vest je objavil neki italijanski liberalni časopis v obliki pisma uredništvu. Pisec je naprosil uredništvo, naj ne tiska njegovega čleaga imena, temveč le inicialke. Ob taki »verski svobodi« res ni mogel tvegati objave svojega podpisa.

Predstavljamo vam

Werner von Braun

Ko so izstrelili V-2 (Vergeltungswaffe Zwei — poravnano orožje dva) z neznanim tuljenjem rušili bloke v Antwerpnu in Londonu, je izmed civilistov v hudičevi kuhinji teh izstrelkov v Peenemündu imel glavno besedo mož, ki mu pripisujejo zaslug za izstrelitev prvega ameriškega umetnega satelita »Raziskovalec«.

Komaj so zavezniške armade ob koncu druge svetovne vojne vdrle v Nemčijo, že so posebni oddelki šli na lov — za talenti. Na seznamu teh oddelkov je bil kot redka zverina profesor Werner von Braun, človek, ki mu je bil Hitler podelil viteški križec za zasluge pri izdelavi V-2 in častni naslov »profesorja raziskovalca«. Tisti, ki je bil poslal posebne oddelke na lov, je gledal naprej in ni imel ideoloških pomislekov kakor ljudje doma, ki so bili hrpavi od navdušenega kričanja, da je konec druge svetovne vojne. In tako je vsaka izmed velel dobila po nekaj talentov. Von Braun se je rajši vdal zahodnim zaveznikom.

Wernher von Braun se je po lastnih besedah začel zanimati za rakete že leta 1930. Selil se je z očetom, ki je bil uradni ministar za kmetijstvo, iz enega nemškega mesta v drugo. Leta 1930 je bil von Braun osemnajst let star in je začel študije, ki so se končale z doktoratom fizike na berlinski univerzi. Začel se je družiti z ljudmi, ki so se prav tako kot on navduševali za rakete in medplanetarne polete, a so bili prav tako brez belica v žepu kot on. Ustanovili so »klub za vesmirske polete« in našli zapuščen arzenal na površini treh sto juter. Ta je postal njihov Raketenflugplatz oziroma raketo letališče. Klub pomanjkanju denarja so člani kluba kar dobro napredovali v raketni tehniki. Toda denar je kmalu prišel.

Nekega dne spomladi 1932 se je ob robu raketnega letališča ustavila črna limuzina, iz katere so izstopili trije civilisti in močje opazovali izstrelitev rakete. Versajska pogodba ni nič govorila o raketah. Trije civilisti so bili oficirji in njihov prihod je po Braunovih besedah pomenil začetek. Zakaj temu obisku je sledilo obilo lenarja, delavcev in vsakovrstne opreme. Armada si je izbrala von Brauna za svojega miljenca.

Ko je iskal primeren prostor za preizkusno raketo oporišče, si je leta 1935 izbral Peenemünde. Hitler je vsul v Peenemünde dvajset milijonov mark in mu dajal prednost v delovni sili in materialu. Leta 1937 je bila preizkusna postaja zgotovljena in von Braun je postal tehnični direktor in šef kakih pet tisoč mož, ki so delali pod njim.

Danes je Wernher von Braun direktor raziskovalnega programa v Redstone Arsenalu blizu Huntsvillu v državi Alabama. Tam je središče za krmajenje izstrelke kopenskih sil ZDA. Von Braun je civilist in vodi 117 civilistov znanstvenikov.

Takoj po izstrelitvi prvega in potem še drugega sovjetskega spustnika je precej kritike in obožbo letelo na račun von Brauna, čeprav je ta trdil in še trdi, da bi ZDA lahko že pred dvema letoma izstrelile umetni satelit, ko ne bi takratni obrambni minister prepovedal nadaljnje poskuse z raketo kopenskih sil »Jupiter«.

Zdaj živi von Braun z ženo in otrokom blizu svojega delovnega mesta in sanja o poletih na Mesec in Mars. Napisal je tudi roman o poletu na Mars, ki ga je pisal tri leta. Mož je očitno popolnoma zaverovan v prihodnost. Zaradi preteklosti si ne beli glave, saj pravi: »Čeprav so nas zavezniški večkrat bombardirali v Peenemündu, nam je bilo iskreno žal, da je naš izstrelak, porojen iz idealizma kot letalo, postal orodje smrti.«

Nekaterim ljudem je lahko. S prav tako lahko se otresejo preteklosti, kot otrese vidra vodo s svoje gladke dlake, ko stopi na suho.

NAŠA POLEMIKA

Kaj odseva v „OGLEDALU“?

sego zanikali Artukovičevu krivdno. Med duhovniki je več znanih osebnosti: sarajevski nadškof Ivan Sarić, bivši tajnik hrvaškega kralja, kardinal Stepinac, prečastiti Ivan Lacković in še mnogo nižjih duhovnikov.

»Oče Ross je zanikal, da bi bil Artukovič sodeloval pri groznicah. Statistike dokazujejo, da se je med leti 1939 in 1946 število Židov na Hrvaškem ne navadno povečalo. V resnici je Andrija pomagal pobegniti marksističnemu Židu.«

In še dalje pripoveduje oče Ross skozi črni tisk Evening Newsa: »Kajti oče Lacković mi je povedal, Andrija Artukovič je na Hrvaškem najvidnejši katoličjak. Bil je posvetni zastopnik kardinala Stepinca. Med letoma 1941 in 1945 bi le težko našli kak dan, ko se ni posvetoval s kardinalom o moralnih vidikih vsakega dejanja, ki se ga je lotil.«

Vestni reporter Frank pripoveduje, da je povprašal gospo Artukovič, kako je »ta burja« okrog artefakci in izročitve vplivala nanjo in na ostalo družino. Odgovorila je: »Trst na usoda me ne skrbi, bolj me pa, kaj bo z Andrijo in otroki.«

In Artukovič? Artukovič pravi, da »zaupa v boga«, pripoveduje Frank.

Oče Ross in Artukovič sta prizadevnemu poročevalcu razložila tudi to, čemu Jugoslavia zahteva da je treba Artukoviča izročiti. O. Ross: »Postulati sem Andrijo, ko je govoril Hrvatom. Prepričan sem, da bi lahko dvignil na noge vso državo, če bi govoril Hrvatom po radiu, ki bi ga bilo slišati pri njih. Dokler je Andrija živ, se Tito ne more počutiti varnega.«

O »težavi Artukoviča in njegovega branilca o. Rossa res ni vredno tritati besed. Običajno namreč, ko je treba, potem, ko je prebral ta biser novinarske resnicoljubnosti in večine, spriznati samo se z edino možno sodbo: da je treba jemati pribešnost, če bolj pa moralno stanje njegovih avtorjev z veliko rezervo.

A to velja samo za obveščene braleca.

Drugačen odmev pa vzbudi tak članek v ameriškem bralec, ki je morda ve, da obstaja nekega »nauka Jugoslavia« da so po mnenju njegovega znanega ministra njene politične kvalifikacije »sumljive«, hkrati pa prostodušno meni, da je Beograd prestolnica Češkoslovaške ali kaj podobnega. Priznati je treba, da so takšemu bralec reporter Frank in njegovi pokrovitelji skuhali imenitno malico po dobri preizkusnem receptu. Nekoliko pravične jeze po krivem obdolženju katolika Artukoviča, nekaj protikomunističnega popra, nekaj cenene sentimentalnosti — »uboga gospa Artukovič in njeni otroci, kajti ta bralec ni slišal o tisočih otroci, ki jim je Artukovič ne glede na posvetovanja o lokalnih vidikih svojih dejanj s kardinalom Stepincom pomagal uradno starje in da, miadost in morda celo življenje — in nekaj izmišljene statistike: Votk si je nadel ovčji kožuh in tu ga tmaom: vsaj po krivem obdolženju, če že ne po naravi dobrobrstno jagnjet.

Cemu vse to? Le zato, da bi se v labirintu ameriškega žurnalizma proslavil neznan bralec, ki se je lotil njegove »ogledala večernih novic« v tem primeru bi se v tem ogledalu odražala res samo skrivljena moralna podoba njegovih urednikov in novinarjev.

A po vsem videzu ne gre samo za to, Andrijo Artukoviča po vsem videzu že vrsto let brani sila, ki ga je reševala iz zaporov in mu doslej ohranila pravico do svobodnega gibanja. Vsekakor je to dobro podkovan z denarjem. Artukovič je moral ob izpustitvi iz zapora plačati kancijo peldeset tisoč dolarjev. Ali peldeset tisoč dolarjev je treba, kdo je Artukovičev skrivnostni zaščitnik? Ali stoji za njim nekdo, ki se boji, da bi na jugoslovanski zatočni klopi obtoženece utegnili povedati, da je bilo moralno stanje njegovih avtorjev z veliko rezervo. Zanj so namreč neme tožbe pol milijona žrtv iz ustaške koncentracijske mučnice v Jasenovcu dovolj zgovoren argument. In že davno tih in strohnela glava nešteti neznanec, ki so jih izvrševali Artukovičev »spravosodja« na podlagi njegovih ali kosarskih — blagoslovljenih ali neblagoslovljenih — navodil klali z noži, streljali ali žive sežigali; kakor je njihovi inkvizitorski strasti pač bolj ustrežalo. Njemu ni več treba razpravljati o Artukovičevih osebnih kvalitetah.

TURISTIČNO PODJETJE

s poslovalnicami v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kopru, Postojni, na Bledu, Gorici (Rožna dolina), Sežani, Sentilju in v Zagrebu

PUTNIK SLOVENIJA

organizira od aprila do oktobra stalne večdnevne izlete s posebnimi vlaki in avtobusi v BRUXELLES. Udeleženci izletov z avtobusi si bodo istočasno ogledali tudi Milano, Lausanne in Pariz. — Svetovna razstava v Bruxellesu je največja letošnja mednarodna prireditve Sodeluje 51 držav, med njimi tudi Jugoslavija. Svetovna razstava v Bruxellesu je največji prikaz umetnosti, znanosti in napredka tehnike na vseh področjih. — Programe izletov v BRUXELLES zahtevajte v vseh poslovalnicah turističnega podjetja PUTNIK SLOVENIJA

POTUJTE S PUTNIKOM SLOVENIJA NA SVETOVNO RAZSTAVO V BRUXELLES!

UAW proti Trem velikim

»Zahteva, ki zadeva v korenine ameriškega gospodarskega sistema« — Mož, ki sedi za zeleno mizo s tistimi, ki so mu svoj čas stregli po življenju — Kako so morali Ford in drugi spoznati, da s silo ne gre — Stavka v Detroitu ali »udarec v srce« — Težavni trenutki gospoda Colberta — Ključ imajo v rokah »avtomobilisti«

Preostanica ameriške avtomobilске industrije Detroit pričakuje »največji industrijski spopad zadnjih desetih let«, ki bo, kot predvidevajo, do njega prišlo v aprilu. Udeleženci spopada ne stojijo prvič na »bojnem polju«, ki ga predstavlja zelena miza; zgodovina njihovih nekrvavih — pa ne vedno nekrvavih — srečanj je dolga in pisana. Naj vam jih predstavimo. Na eni strani je UAW, kakor se v skrajšani obliki imenuje Union of Auto Workers, Sindikat avtomobilskih delavcev. Vodi ga podpredsednik velike ameriške sindikalne organizacije AFL-CIO, dinamični Walter Reuther. Na nasprotni strani pa bodo sedeli voditelji avtomobilskega imperija, ki ga sestavljajo tri največje ameriške avtomobilске tvrdke: General Motors Corporation, Ford Corporation in Chrysler Corporation.

Vzrok spopada: »nezmerne« zahteve Sindikata avtomobilskih delavcev, ki mu bodo aprila potekle kolektivne delovne pogodbe s »Tremi velikimi«. Zahteve: ● Delavci naj bi v prihodnje prejeli četrtino »presežnega profita« avtomobilskih družb. Pod presežnim dobičkom razume UAW vse, kar znaša več kot deset odstotkov čistega dobička. ● Sindikat naj bi imel pravico sodelovati pri določanju cen za avtomobile, ki so jih izdelale tovarne »Treh velikih«. ● Delavci naj bi imeli iste pravice kot delničarji: to se pravi, da bi lahko vplivali na upravljanje avtomobilске industrije, prav tako pa bi kot ostali delničarji prejeli določen odstotek dobička.

Popolnoma razumljivo je, da je v upravnih pisarnah avtomobilskih korporacij zavrelo. Predsednik Fordove družbe Ernest C. Breech je izjavil, da zadevajo te zahteve »nervnost v korenine ameriškega gospodarskega stroja«. Predsednik General Motorsa Curtice pravi, da se bo moral pogajati »ne le za dobiček delničarjev, pač pa tudi za nameršene in kupce«. Chryslerjev predsednik Colbert pa je obdolžil Reuthera in njegov avtomobilski sindikat, da »hoče uveljaviti svoje zahteve, pospešiti inflacijo in prignati deželo na rob propada«. Nič manj kot to!

PISANA ZGODOVINA

Zgodovina spopadov med delavci in delodajalci v ameriški avtomobilski industriji se začne nekako pred petdesetimi leti, ko so pričele nastajati prve velike avtomobilске družbe. Težišče bojev je bilo vseskrat v Detroitu, umazanem mestu, čigar zunanji simbol in notranja vsebina je postalo avtomobilsko kraljestvo. Pri Fordu in General Motorsu je bilo najtežje. V letih 1920–1930 sta obe korporaciji zgradili močan aparat, ki se je ukvarjal samo z bojem proti nastajajočim delavskim organizacijam. Spopadi so se okoli 1930 spremenili v prave bitke. Korporaciji sta imeli skupno zasebno policijo, ki je preganjala organizatorje in voditelje sindikatov, jih zapirala, pretepala — in marsikdaj se je zgodilo, da je Rak sindikalni funkcionar ponoči izginil »neznano kam«. Državne oblasti ga niso mogle nikoli več odkriti. Za njim je ostala samo še suha sodnijska ugotovitev, da je »izginil« in da ga »sodišče ZDA proglasa za mrtvega«. To so bila leta, ko je v Detroitu nastajala ena od obeh najmočnejših ameriških sindikalnih organizacij, ki so jo imenovali Congress of Industrial Organizations ali krajše CIO.

Med njenimi ustanovitelji je bil tudi 18-letni avtomehaničar Walter Reuther. Vendar Ford, Durant, Sloan in ostali avtomobilski močniki niso mogli uničiti sindikatov. Nasprotno; delavske organizacije so se čedalje bolj krepile. Zgodovina velike industrijske krize beleži nekaj množičnih stavk, ki so jih skušali zadušiti v krvi. Reuther, dvajsetletni delavec pri Fordu, je moral v tistih nevarnih letih najprej na cesto, potem nekajkrat v ječo, naposled pa je moral skrivaj zapustiti Detroit in Združene države, ker so mu Fordovi plačanci stregli po življenju. S trebuham za kruhom je preropal vse svet;

mulil se je v Angliji in Franciji, učil sovjetske mehanike ravnati s Fordovimi stroji in v Nemčiji spoznaval fašistične metode ravnanja s političnimi nasprotniki na najbolj neposreden način. Potem se je vrnil v Ameriko.

Položaj v Detroitu pa se je medtem korenito spremenil. Nasilje ni moglo uničiti delavskega odpora; in tudi avtomobilski magnati so spoznali, da lahko sila rodi samo protisilo. Walter Reuther se je vrnil v Detroit, kupil za zadnje belice pisalni stroj in si najel sobo. V njej je podnevi delal, ponoči pa študiral in spal po štiri ure.

Leta velike krize — so bila mimo. Iz njih je izšla CIO kot legalna, močna organizacija, ki so ji vsi — tudi tisti, ki so to najbolj neradi storili — priznali pravico do življenja. Walter Reuther je bil eden njenih najvidnejših voditeljev; in čez nekaj let je postal njen predsednik.

Po vojni pa je pregled akcij UAW nekako takle:

1945 Walter Reuther zahteva, naj se delavska mezda v avtomobilski industriji zviša

Predsedniki Treh velikih: Curtice iz General Motorsa, Breech iz Forda in Colbert iz Chryslerja. »Veste, Reuther, rad bi videl, da bi prodajali zame rabljene avtomobile...«

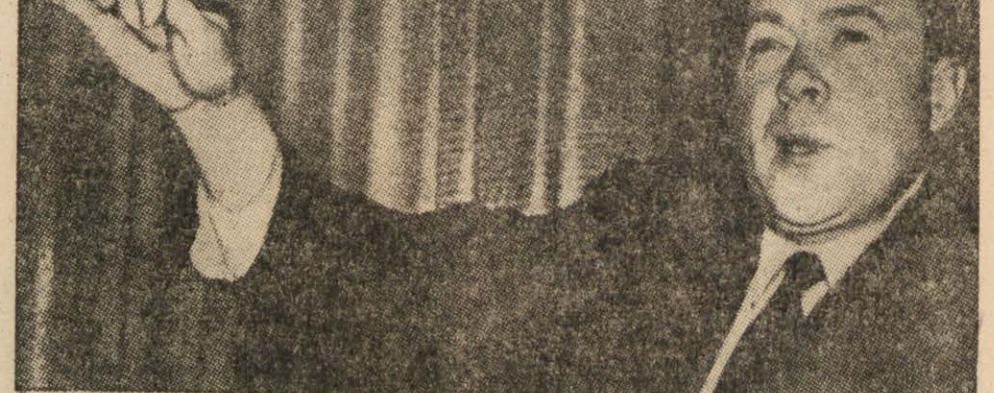
za 36 centov na uro. Delodajalci zavračajo. CIO stavka 113 dni. Potem pride do kompromisa: mezde se zvišajo za 18,5 centa.

1947 CIO terja povišanje 23,5 na uro. Dobi 11,5 centa. Stavke ni.

1948 Reuther terja pri urni mezdni povečanje 15 centov, pri prispevku za pokojnino, zdravstveno zavarovanje in javna dela pa tudi 15 centov. Rezultat: 11 centov več pri mezdah in 3 cente na uro pod nazivom »letni faktor izboljšanja«. Dodatno določilo: če se življenjski stroški

KAKO SO DOSEGLI TAKŠNE USPEHE

Metoda, ki jo uporabljajo ameriški sindikati za uveljavljanje svojih zahtev, je stara, vendar učinkovita — stavka. Sindikat avtomobilskih delavcev je mogočna organizacija. V njej so vključeni skoraj vsi delavci, ki so zaposleni pri Treh velikih. Kadar UAW napove stavko, je zunanja podoba Detroita silno žalostna. Desetine tekočih trakov v velikanskih dvoranah se ustavijo. Nenehna muzika premikajočega se jekla utihne in v mestu je nenavadno tiho. Avtomobilске korporacije pa so zelo trdožive; na njihovih bančnih računih je denarja toliko, da bi zlahka vzdrževale še tako dolgo stavko, če ne bi bilo drugačnih težav. Avtomobilska industrija je namreč silno pomemben člen ameriške gospodarske verige. Cela vrsta drugih industrij je odvisna od nje: jeklarne, rudniki, pridelovalci in predelovalci kavnika itd. Menijo pa, da detroitski Trije veliki obvladajo kakih 98 odstotkov ameriške avtomobilске proizvodnje. »Udarec v srce« zato ni samo prispevka, ampak precej posredna oznaka za stavko v detroitski avtomobilski industriji. Poleg tega pa je avto-

To je Walter Reuther, predsednik Sindikata avtomobilskih delavcev in podpredsednik velike sindikalne zveze AFL, CIO, ki bo igral glavno vlogo pri »najpomembnejših pogajanjih zadnjih let« v Detroitu

Teamsters' Uniona — ki je odkrila nenavadno obsežne zlorabe v sindikalnem vodstvu. Sindikalna zveza AFL-CIO je sicer energično ukrepala. Najprej je zahtevala, naj sindikat izključi omadeževane voditelje Becka, Brewsterja in Hoffo. Prva dva so res izključili, Hoffa pa je postal na nedavnem letnem zborovanju voznikov njihov predsednik. Zato je AFL-CIO izključila celoten prevozniki sindikat. Kljub temu pa so nekateri senatorji — ki so jim marljivo pomagali zastopniki velekapitala — sprožili akcijo, da bi sprejeli zakon o državnem nadzorstvu nad delom sindikatov. Če bi res sprejeli tak zakon, bi to prav gotovo zelo ugajalo Trem velikim iz avtomobilске industrije, pa še marsikateremu drugemu, ki mu naraščajoča moč sindikatov ni povšeči.

IN KAJ SE OBETA

Kot smo že prej omenili, je avtomobilska industrija tesno povezana z vrsto drugih gospodarskih panog, predvsem z jeklarsko, kemično in rudarsko. Zanimivo je, da so ravno v teh gospodarskih panogah najmočnejši tudi delavski sindikati. Uspeh Reutherjevih zahtev v avtomobilski industriji bi verjetno sprožil plaz podobnih zahtev pri jeklarjih in rudarjih, kot se je že večkrat zgodilo v preteklosti. Zato menijo, da bodo voditelji avtomobilске cesarstva v Detroitu vložili vse sile in izrabili vse možnosti, da bi preprečili uveljavljanje zahtev.

Kajpak Trije veliki ne bodo imeli lahkega dela. Iz bližnje preteklosti je znano, da so sindikati slej ko prej uspešno uveljavili svoje

zahteve. Če jim ni uspelo takoj tisto leto, ko so jih postavili, se je zgodilo v prihodnjem letu ali v tistem, ki mu je sledilo. Zato, pravijo, bodo aprilska pogajanja v Detroitu ključnega pomena za nadaljnji razvoj odnosov med delom in kapitalom. Walter Reuther in njegovi pa se morajo, ki znajo trdno brniti tisto, za kar se potegujejo.

O tem priča naslednja anekdota:

Pri enem izmed pogajanj med sindikati in delodajalci je prosluli sindikalni vođa voznikov James Hoffa postavil precej visoke zahteve. Ko so se predstavniki prevozniki trdno pritoževali, da ni prav nič »uviden«, je Hoffa odvrnil:

»Ko se boste srečali z avtomobilistom Reutherjem, boste sprevideli, da sem zelo mehak in uviden.«

In res. Nekaj mesecev pozneje so se v Detroitu sestali predsedniki Treh velikih Curtice (General Motors), Breech (Ford) in Colbert (Chrysler) ter vođa UAW Walter Reuther. Pogajanja so se vlekle in vlekle. Reuther in njegovi so trdovratno vztrajali pri svojih zahtevah. Končno je predsednik Chryslerja Colbert ves prepoten in utrujen spregovoril:

»Veste, Reuther, rad bi videl, da bi vi prodajali zame rabljene avtomobile.«

»Rabljene avtomobile?«

»Da, rabljene avtomobile. Nove avtomobile res lahko prodaja kdorkoli.«

Kaže, da bo gospod Colbert tudi v letošnjem aprilu in maju preživel nekaj tako težavnih trenutkov.

NOVOST

PROIZVAJA JUŽODIJETIKA ZAGREB

vitamin drops

OSVEŽUJOČI KISLI BONBONI

KOLICINA C-VITAMINA V ENI VREČICI ODGOVARJA KOLICINI VITAMINA V 1/2 KILOGRAMA POMARANČ ALI LIMON

SKRIVNOST naropane ZAKLADA

SKRIVNOSTNI INŽENIR Z BARETKO — AVDIENCA V POLMRKU — USTASKI GENERAL V GOZDU PRI VINICI — IZ TUJINE SE VRACA PRIJATELJICA GENERALA PEČNIKARJA

— Komu ste izročili tovarnjak? — Ze dalj časa je neka oseba opazovala poslopje zagrebškega nadškofijskega ordinariata. Ni bilo zaman. Videla je marsikaj nenavadnega. Tja so prihajali ljudje, ki so se previdno ozirali okrog sebe, predno so stopili čez prag. Nikakor niso delali vtisa, da so njihovi obiski v zvezi z zakonito vlogo te cerkvene ustanove. Nasprotno!

Nadzorstvo so okrepili. Eno izmed mnogih sledi pa so spremljali posebno pozorno. Čez nekaj dni pa se je zgodilo nekaj, pri čemer se je res vredno ustaviti.

Tudi človek z baretko je prišel na Kaptol, se najprej pazljivo ozrl okoli sebe in šele potem pritisnil na zvonec. Po njegovi obleki bi bilo mogoče sklepati, da se je šele pred kratkim vrnil iz tujine. Kajpak je bilo to za zdaj samo ugibanje. Pozneje pa se je to ugibanje spremenilo v natančen podatek. Sio je za nekega inženirja Petroviča. Ing. Petrovič se je med vojno gibal v krogih, ki so bili zelo blizu Paveliču. Bil je, kaj, član ustaške gibanja. Gotovo ni prišel na Kaptol kar tako. Gotovo je imel posebno nalogo. Kolikšen je bil pomen njegovega poslanstva?

Dva dni pozneje je inženir Petrovič prošil

za avdienco pri nadškofu Alojziju Stepincu. Napovedali ga niso nič kaj bučno, vendar ga je nadškof sprejel nenavadno hitro. V razgovoru z njim se je zadržal celo uro. Da ne pozabimo: srečala sta se proti večeru, ko je Kaptol že utonil v prvi mrak.

Pozorni opazovalec je hkrati odkril še nekaj. Med kaptolskim ordinariatom in malo medjimursko vasico Vinico se je splela zveza. Živnozdravnik dr. Pavle Gulin gotovo ni iskal Stepinčevega tajnika dr. Iva Salica zaradi kakih strokovnih zadev, še manj pa zaradi cerkvenih vprašanj. Zveza, ki sta jo ustvarila, naj bi služila nekakšnemu tretjemu namenu. Kmalu je bila tudi ta skrivnost razvozlana.

V nekem gozdu blizu Vinice se je skrivala oseba, ki ni bila nič manj nedolžna kot ing. Petrovič, ki si je nadel ime Erich Lisak. V gozdu si je poiskal zatočišče ustaški general Ante Moskov.

Kakor Lisaka je tudi njega zanimalo stanje v deželi. Rad bi bil izvedel, kolikšne so možnosti za gverilsko vojno, ki so jo pripravljali bivši ustaški funkcionarji.

— Treba bo počakati pomladi — se je glasil odgovor, ki ga je poslal nadškofov tajnik Salic živnozdravniku Pavlu Gulinu.

Nič bolj tolažilnega... Samo sporočilo, naj nikar ne izgublja upanja. Moskov ni več mogel čakati. Pohitel je čez mejo.

KORAK NAPREJ

— Torej, Mladen, kako daleč si že? — je povpraševal major Ivica.

— Ugotovil sem, da je bilo zlata za trideset ali štirideset zabojev. Skrili so ga neke v Zagrebu ali njegovi okolici. Nalogo je opravil pater dr. Glavaš.

— Tovornjak si izločil?

— Nobenega novega momenta ni. Ustaši so bili previdni. Sled so popolnoma zabrisali.

— Kaj pa Glavaševe zveze? Saj ni mogel delati sam.

— Zdjaj jih proučujem. Odkril sem nekaj resnično zanimivih reči. A pred tem ti moram povedati neko zanimivo novico. Predčrtašnjim sem zahteval seznam repatriiranih Zagrebčanov. Zanimalo me je, ali je med njimi kakšna znana osebnost. Ustaški »dužnosniki« so skušali prepričati mnogo nedolžnih ljudi, naj pobegeto. Marsikateri zapeljanec se zdaj vrača. Stanje v njihovih taboriščih je čedalje bolj podobno anarhiji.

— Si odkril kaj takega, na kar bi bilo treba posebej paziti?

— Na seznamu je bilo tudi ime neke ženske, ki je bila med vojno prijateljica generala Pečnikarja. O njej sem slišal že prej. Povabil sem jo na razgovor. Je zelo zanimiva ženska, najin razgovor pa tudi...

Mirno je sedela in čakala vprašanj. Življenje v taborišču je zapustilo na njenem preji pazljivo negovanem obrazu ostre in grobe sledi. Tam, od koder se je bila pravkar vrnila, očitno ni bilo niti malo niti udobno.

— Katere ustaške funkcionarje ste poznali?

— Skoraj vse. Imela sem precej priložnosti za srečanje z njimi.

— Kakšnih priložnosti?

— Zaradi zveze z generalom Pečnikarjem. Nekaj pa moram takoj poudariti. Nikoli nisem bila ustašinja.

— Kako je to mogoče?

— Uspelo mi je — je skomignila z rameni. — Politika me sploh ni zanimala. Mislila sem, da ta reč ni zame.

— Kaj pa vas je zanimalo?

— Pravzaprav — je odvrnila ženska —

moje lastne skrbi in lastno življenje. Zabava. Politika mi je le redkokdaj preganala dolgočasje. Tako redko, da o tem sploh ni vredno govoriti.

— Zakaj ste pobeželi čez mejo?

— Zatrjevali so, da je moja zveza z generalom Pečnikarjem za vas čisto zadostna obtožba.

— Kako obtožba? Čemu?

— No, se je nekoliko zmedla — s tem so hoteli povedati, da me boste zaradi tega preganjali. Od njih sem slišala precej takšnih reči, pa sem verjela in odšla.

— Treba je razlikovati propagando in resnico.

— Da, zdaj jo lahko razlikujem, a tedaj... Nič ne de!

— Odšli ste z generalom Pečnikarjem?

— Ne, njega sem znova srečala šele v Avstriji. Precej se mu je mudilo od tod, — je dodala z vidnim prizvokom posmeha.

— Kako se je vedel nasproti vam po ponovnem srečanju?

— V Avstriji se je marsikaj spremenilo. Mislim, v njihovih taboriščih nasploh. Veste, ko obilja ni več, postajajo ljudje drugačni. Imela sem vtis, da sem doslej gledala zakrinkane ljudi. Zelo spretno zakrinkane. Šele tam so vsi sneli svoje krinke.

V taborišču je bilo strašno. Bolezni, zmeda, lakota. Drug drugemu so trgli hrano iz ust. Prepirali so se. Ljudje so strašni, kadar se pripravijo. In, kajpak, najbolj podobni sami sebi, najbolj takšni, kakršni so v resnici.

— To pomeni, da je razpoloženje slabo?

— Slabo? — je odmahnila z roko. — Se vse kaj hujšega. Naravnost obupno.

— In tako ste se odločili, da se boste vrnili kljub temu, kar so vam pripovedovali znanci?

— Začela sem premišljevat. Po tistem, kar sem slišala od njih samih, sem sklepala, da vse skupaj le ni tako črno, kot pripovedujejo. Sicer pa, kako naj bi jim bila sploh še kaj verjela? Odločila sem se in odšla na repatriacijsko komisijo na Dunaj.

— Ali tudi višji funkcionarji v taboriščih slabo žive?

— Ne vsi. Tisti, ki imajo zlato, ne občutijo pomanjkanja.

— Od kod pa imajo zlato?

— Prinesli so ga s seboj.

— Kaj pa pravijo tisti, ki nimajo denarja?

— Tudi to je pomemben vzrok za prepire: obtožujejo se med seboj in si očitajo najstrašnejše stvari. Povedala sem vam že. Norišnica ali taborišče za kriminalce. Ne vem, čemu so ta taborišča bolj podobna.

— Kaj vam je povedal Pečnikar o zlatu, ki je skrito neke v domovini?

Pogledala ga je precej presenečeno, potem pa je nekaj trenutkov premišljevala.

— Da. Spominjam se. Nekoč mi je pripovedoval o tem. Temu nisem posvečala SKRIVNOST NAROPANE ZAKLADA kdo ve kolikšne pozornosti. Zdelo se mi je, da laže. Rad je pretraval, posebno, če mu je koristilo.

— No, kaj pa vam je rekel?

— Omenil je nekakšno zlato. Nekakšno zlato zalogo, ki so jo spravili v nekem zagrebškem samostanu, da bi jo porabili v primeru potrebe. Vendar me to precej spominja na pravljice o zlatih zakladih...

— Znova sem zaslišal Vutuca. Malo je manjkalo, da bi mi dobesedno potrdil tisto, kar mi je povedala ta ženska. Pravi, da ne ve za gotovo, vendar pa se mu dozdeva, da je general Pečnikar eden tistih pooblaščenec, ki smejo razpolagati z zlatom v državi.

— Primerjal sem še nekaj podatkov in ugotovil, da bi utegnili biti vse to res. To pomeni — korak naprej.

— Razen tega pa, — je dodal major Ivica, — vodi sled v samostan.

Z novo rubriko Vam odpiramo vrata v »Tedensko tribuno«. Na Vaša vprašanja z vseh področij našega življenja Vam odgovorjajo strokovnjaki. Vprašanja, ki Vas zanimajo, pošljite na uredništvo »TT«, Ljubljana, Tomšičeva 3, v levi kot kuverte pa pripišite: »Bralci vprašujejo; posredovali Vam bomo najboljše odgovore.«

Šiljal sem, da je za Žiriškim jezerom Blejsko jezero drugo v Evropi, ki »grije«. Ali je to res in če je, kako ga je moč ozdraviti?

Darko Dolinar, Bled

To, kar ste šiljali o Žiriškem in Blejskem jezeru, drži v toliko, da to nista edini jezera, ki trpita in da se gnije nanaša na brez ali mulj, ki se useda na dno jezera. Zdravljenje »bojnih« jezera je do neke mere mogoče. Da bo zaveda bolj razumljiva, je potrebno poseči nekoliko globlje.

Jezero je v nasprotju z velikimi morji usojena krajša doba obstoja. Čim manjši in plitvejši je jezero, tem krajši čas »življa«. Mladost jezero, oziroma njegova voda, vsebuje le malo raztopljenih soli, ki jih potrebujejo drobne rastline (večinoma enocelične alge) za hrano. Zato proizvajajo manj organske snovi in s tem organskih snovi. Presnavljanje je normalno, t. j. razkroj poginulih organizmov gre po oksidaciji in ne po gnitju. Šešasoma postane jezero bogato z organskimi snovmi in proizvaja veliko organskega mulja; postalo je evtrofno in je s tem ostarelo. Organske usedline na dnu gnejejo. Globinska plast vode je brez kisika, pač pa se tamkaj kopiči strupeni žveplovodik. Če poleg tega v jezeru ni dovolj ventilacije, to je naplinskih tokov, ki temeljito premešajo vse vodne plasti potem še hitreje napreduje kvarjenje vode proti površini sloju. Poleg temperaturnih razlik (poletje - zima) so močni in vstrajni vetrovi posilviti činitelji ventilacije.

Mimo navedenih naravnih činiteljev ima precejšnjo vlogo v procesu staranja jezer še delovanje človeka, njegove civilizacije, kot je gostota naselja ob jezeru z velikimi hoteli, industrijo itd. Jezero obremenjujejo številni organski odpadki in pospešujejo kvarjenje vode.

Da bi se moglo po naravni poti ostarelo jezero resnično pomladiti, je malo upanja, ker gre za močne naravne zakone. Večje možnosti so za določeno popravilno stanja in s tem za podaljšanje obstoja, zlasti če delujejo posledice civilizacije. Na srečo imamo precej sredstev za zdravljenje bojnih jezer. Naj omenimo le nekatera izmed njih: predvsem moramo skrbeti, da se odstranijo po civilizaciji povzročene okvare, kot so slaba kanalizacija in dovajanje različnih organskih odpadkov. Vodo lahko predhodno zastopimo n. pr. z modro galico (bakrenim sulfatom ali s kakim drugim kemičnim sredstvom, da ustavimo preobilo razmnoževanje alg). Vodo lahko umetno prezračujemo, t. j. dovajamo zrak in s njim kisik, kar se je pri malih jezerih že ugodno izkazalo. V jezeru dovajamo obilno svežo vodo ali pa umetno, po nategi, odvajamo polvarjeno globinsko vodo in jo nadomeščamo s svežo.

Za naše Blejsko jezero se ni odločeno, katero izmed teh sredstev bomo uporabili, ker so še v teku znanstvena raziskovanja.

dr. JOVAN HADZI
univerzitetni profesor

Na tekni nogometašev »Manchester United« s »Crveno zvezdo« v Beogradu je bil v vratih Anglež Greg, za katerega pa sem se pred nedavnim (tega je lahko kvečjemu mesec dni) bral, da je pravkar pristopil k temu klubu. Kako je mogoče, da je že imel pravico do nastopa? Ali v Angliji pri prestopih nogometašev ni določene časovne prepovedi igranja?

Prof. Vlado Požar,
Ljubljana, Trg revolucije

Imate prav, Harryja Grega je »Manchester United« kupil v zadnjih decembrskih dneh od »Doncaster Roversa«. Pri tej kupoprodaji so zabeležili rekord. 23.000 funtov namreč dotlej še noben angleški klub ni plačal za katerega vratarja. V Angliji lahko kupljeni igralec takoj igra za novo društvo. Ker to velja za vse (tudi prvenstvene!) tekme, je Greg seveda nastopil tudi v srečanjih s »Crveno zvezdo«.

P. S. Greg je imel srečo v nesreči »Uniteda«. Dobil je le manjše telesne poškodbe in je eden od tistih četvorice preživelih igralcev, ki bo nastopila že v soboto v prvi prvenstveni tekmi »Manchester Uniteda« po munchenski letalski katastrofi.

EVGEN BERGANT
spletni novinar

All sta si tudi naša nadarjena igralca Boris Kralj in Jurij Souček izbrala svobodno poklic, ali pa sta še vedno vezana na ljubljansko Dramo?

Pobegajlo Igor,
Bileća 3215-2B

Ostala sva v Drami. Saj takrat, ko sva razmišljala o tem, niti ni šlo za to, da bi stopila v svobodno poklic, ampak samo, da bi se stalno zaposlila pri filmu. Vendar pa se je kmalu pokazalo, da bi to ne bilo dobro. Celo tovariš Stane Sever, ki je resno razmišljal o svobodnem poklicu, je zdaj ostal v Drami. Edini, ki je ostal v svobodnem poklicu, je tov. Berti Sotlar, ki je imel takrat v rokah celo vrsto ponudb pri filmu in zato - morda pač samo za letos - ni podpisal angažmaja v naši Drami.

BORIS KRALJ
JURIJ SOUČEK
člana SNG - Drame

Sejem »Moda 1958« privablja številne obiskovalce. Tako potrošnike kot poslovne ljudi. Mnenju, da je sejem uspel, se priključujemo tudi mi, saj se je prireditelj potrudil. Okusno opremljene stojnice pa imajo seveda svoj čar v izdelkih. Tekstilci so ponovno potrdili uspeh, ki ga gozdi na nedavni modni reviji. Tudi tokrat prikazujejo vrsto lepih in praktičnih desenov, ki presenečajo in zagotavljajo, da smo tudi na tem področju naredili korak naprej. Zeleni bi bilo samo, da bi ta korak tudi v resnici dosegel potrošnika.

Izrazit komercialni sejem, ki so mu po tako uspelem startu uradno potrdili mednarodni pomen in potemtakem vsejugoslovanski značaj, ima poudarek na konfekciji. Zato besedo, dve o tem.

Zapostavljena konfekcija

Direktor Heribert Samuda, predsednik slovenskih »konfekcionasov« je že večkrat potožil, da je konfekcijska industrija najbolj zapostavljena skupina tekstilne indu-

Tunika — sodoben kroj iz čiste volne je izdelal »Rašica«. Cena okrog 15.000 dinarjev.

strije. Pokazateljci sicer kažejo, da se je indeks proizvodnje prav v konfekciji najbolj povečal. Toda, ali smo lahko pred vojno kaj pridali govorili o konfekciji? V čem je torej prikažana industrija konfekcije? Stroji (85 odstotkov vseh strojev je starih 40 let!) ne dajejo rezultatov, posebno ne, če so nameščeni v starih, neprimernih prostorih. Najnovejši stroji delajo 5.500 ubodov na minuto, mi pa božamo

tistih nekaj strojev, ki nosijo domači rekord — 3.000 ubodov! Drugo poglavje so krojilne mize. Dolge bi morale biti 30 do 50 metrov, naša najdražja krojilna miza pa meri 15 metrov! Toda ali je to važno? Seveda. Gre za prihranek blaga, ki bi znašal — tako so izračunali — v devizah več sto tisoč dolarjev. Vse to seveda narekuje temeljito rekonstrukcijo, kateri pa se bo morala pridružiti še specializacija. V konfekcijskih tovarnah imajo namreč stroje z vseh vetrov in da bi bili izkoriščeni, dela vsako podjetje vse, od moških srajc do plaščev. To kajpak ne more imeti pravega odmeva v kvaliteti, produktivnosti in v finančnem uspehu. Zato želimo tovarne s standardnimi izdelki, saj bo le tako moč dobiti v prodaji kvalitetnejše in cenejše izdelke.

Zagrebska »Vesna« prednjači

V nasprotju z vsemi težavami, ki ta rejo našo industrijo konfekcije, pa lahko vidimo na »demonstraciji« sodobnega oblačila nekaj, kar je za potrošnika velik vprašaj. Ali so problemi konfekcije izmišljeni ali pa so naredili konfekcijska oblačila za ta sejem posebej in lepše (po meri). Zadnja domneva razumljivo ne velja za vse modele. Naj bo tako ali tako, revija sodobnega oblačila opozarja, da je vendarle nekaj storjenega. Če bi sestavili lestvico, bi zasedli prvi dve mesti v lahki konfekciji: »Vesna« iz Zagreba in »Novitet«

iz Novega Sada, v težki konfekciji pa beograjski »Partizan« in »Modna oblačila« iz Ljubljane. Ne glede na kategorijo pa mo-

Pulover za vsak dan in šport so izdelali v »Rašici«. Cena 5.000 dinarjev.

Črni oblakov ni več...

Zdajne čase precej govore o tem, ali bo Lipica ukinjena ali ne. Toda sedaj je zadeva že precej jasna: Lipica ne bo ukinjena, saj so ji zagotovili denar iz proračunskih sredstev, nekaj pa bo prispevala JLA. — Obstaja pa še predlog, naj bi Lipica postala neke vrste matična ustanova za vzrejo čistokrvnih lipicanecov za vso državo.

Steber z napisom »Kobilarna Lipica, ustanovljena leta 1880.« Se nekaj minut in že smo med pašniki in tekališči za konje. V ozadju je videti bele stavbe, hleve in stanovanjske hiše. Misel nam uide na letnico, ki nas pred vhodom opozarja na čase, ko so pri nas divjali turški boji. Tedanji dunajski dvor si je belil glavo, kako naj bi premagal sovražnika, ki je vpadal v naše kraje. Edina rešitev je bila v lastni konjenici, ki bo kos turški. Tedaj so konjereji opozorili nadvojvodo Karla, da so vzrejali že v rimskem času blizu Ogleja pri izvru reke Timavus neke pri lirske Bistrice dobre konje, ki so jih vpregali v znane rimske »kvadrige«. Nadvojvoda Karel je prislulni svetovalec in v Spaniji so kupili nekaj čistokrvnih kobil in žrebcev, kasneje pa so poplenili pasmo z arabskimi žrebci, to je s pasmo, s katero edino lahko križas lipicanec, da se ne pokvarijo.

Usodno leto 1717

Število konj je v kobilarni na Lipici naraščalo in krasni konjereji so postajali znameniti. Zaslovela je nova vrsta konj — lipicanec, za katere je značilno, da so lepi, vztrajni in ne preveč zahtevni glede pre-

hrane. Vojna vihra leta 1717 pa ni prizanesla niti odročni kraški vasi v bližini Sežane. Lipica se je preselila v Beli grad na Madžarskem. Ko se je vihar polegel, so se vrnili v svoj rodni kraj.

Pa je ponovno izbruhnil nemir. In kobilarna se je preselila z ljudmi vred v Džakov v Slavonijo. Kasneje se je preseljevanje še večkrat ponovilo. V času Napoleona I. Lipica je bila kobilarna last guvernerja, maršala Marmonta, vojvode dubrovnškega. Po odhodu Francozov je kobilarna zaživela mirnejše življenje in se razvijala vse do leta 1915, ko se je morala zopet seliti v bližino Dunaja in potem spet na Češko. Po zlomu Avstro-ograde so jo dobili Italijani. Kot vidimo, je Lipica občutila vse bojne viharje od kraja. Zato ji tudi zadnja ni prizanesla. Leta 1943 so Nemci pregnali ponovno vso čredo v Hostinec na Češko. Po osvoboditvi pa se je vrnilo na Lipico 11 lipicanecov.

Od kod ime lipicanec?

Ime je po kraju, ki mu domačini pravijo Lipca. Temu kraju pravijo že od nekdaj tako zaradi tega, ker je bila sredi vasi mala lipa — lipica.

In kakšen je konj lipicanec?

To je sivkastobel konj, visok 150 do 160 centimetrov z razmeroma velikim glavom. Vrat ima dolg in lepo zavrt in pokriva ga nizka griva. Prsi so široke in globoke, noge koščate. To je izrazito živahen in temperamenten konj. Uporabljen je za poljska dela, pri tem pa je zelo odporen in vzdržljiv. Nad vse pa je primeren za dresuro...

no izstopa zagrebška »Vesna«, ki jo zlasti odlikuje eleganca.

In naša kritika? Čeprav revija utruja in čeprav nekaj »liksov« prezaposlenega neposrednega organizatorja ne govori v prid njegove strokovnosti, bi morala tudi konfekcija nositi modni pečat. Prav nič prijetno ni namreč, če že tri leta zapovrstjo zehamo ob modelih, ki so bili povrh vsega v svetu aktualni že pred šestimi leti. Tudi te trditve seveda ne gre posploševati.

Pred pleteninami — klobuk dol

Skoraj vse pletenine so bile deležne priznanja. Po pravici. Vzrok tolikim uspehom je izvoz. Takrat, ko so bila vrata izvozu odprta na stežaj, je bilo treba pokazati kvaliteto, zdaj pa, ko so vrata priprta, je kvaliteta že tradicija. Poleg »Angora« in »Rašice« so letos resno posegle na tržišče še »Lesce«, »Spik«, »Pik« in ostale tovarne. Teh ugotovitev smo veseli toliko bolj, ker so pletilci sklenili, da bodo letos izdelali za 30 odstotkov več pletenin kot lani. Izbrala bo v resnici pestrejša; to dokazujejo že zdaj ljubljanske trgovine, katerih izložbe so polne okusnih pletenin. Skoda je le, da se tej bogati izbiri ni pridružilo več pletene otroške konfekcije.

Pletilci pa tudi sicer niso od muh. Mnogo prej kot drugi so spoznali skrivnost tržišča in želje potrošnikov ter se tako postavili v luči, ki prijetno poblašča v svetu. Med drugim so sklenili, da bodo imeli na Bledu vse leto modne revije, ki bodo tujim in domačim gostom posredovale poslednje modne domisleke te stroke. O ljubljano, da bodo pripravili kar 14 samostojnih modnih revij, bodisi v Kazini, bodisi na prostem. Prvo modno revijo je preteklo soboto in nedeljo pripravila »Rašica« iz Ljubljane in treba je reči, da je uspela tako, kot je uspel sejem »Moda 1958« v celoti.

Hy

TRI NENAPIISANE ZGODBE

Življenje plše take in podobne zgodbe povsod po svetu. Pisalo jih je in bržčas jih bo tudi v prihodnje. Tudi pri nas. V Ljubljani, v Mariboru, na Jesenicah, v Zenici, v Šturu in kdo ve kje še vse. Za marsikatero teh zgodb ne vemo, dostikrat pa, ko beseda nanese nanje, obrnemo pogovor raje drugam, kot da bi se zbal resnice, ali pa da bi nas bilo ob tem sram. Morebiti oboje...

In vendar spleta življenje te zgodbe pred našimi očmi. Odstrimo ta sicer prozorni zastor in pogledmo resnici v obraz. Če bomo zardeli, ali če nas bo v griu nekaj stisnilo, je to samo dokaz, da je lahko vsak izmed nas vsaj malce prizadet...

REZIKA JE ZA VEDNO ZABREDLA

Rezika ima sedaj le nekaj več kot šestnajst let. Živi spet v prijaznem gorenskem mestecu, od koder so jo pred nekaj leti poslali v dekliški zavod. Življenje v zavodu pa nanjo ni vplivalo. Vsaj tako pravilo sedaj, ko se je vrnila. »Iz nje ne bo nikoli nič! Približala se je robu popolnega moralnega propada!«

Kaj je Rezika tako hudo prizadelo? Bila je dvanajstleten otrok, ko jo je začel oče — notorični pijanec — seksualno izrabljati. In to večkrat... Po nekaj mesecih se je to seveda razvedelo in okrutni oče se je znašel za zapah. In Rezika? Poslali so jo v dekliški zavod, računajoč, da

bo deklet prebolelo ter da poprejšnje življenje nanjo ne bo imelo takega vpliva, da se ne bi mogla spet uravnovesiti. Toda žal... V dveh letih so se vse vzgojne metode pokalele ničeve. Ostudnost in zločinsko razhajanje njenega očeta je nanjo tako vplivalo, da se tudi pozneje ni mogla znebiti.

Sporočili so ji od doma, da je njena mati, ki je imela priležnika, medtem ko je bil oče zaprt, na smrtni postelji. Čeprav to ni naveda, jo je upravnik pustil domov, da bi se poslednjič videla mater. Ko se je vrnila, so ugotovili, da je le nekaj dni povratka v staro okolje nanjo tako vplivalo, da je bila dvestletna prevzgoja zama. Rezika je namreč od umirajoči materi obnevala z njenim priležnikom...

Po treh letih brezuspešnega vzgajanja je Marija spet v svojem rodnem kraju. Valovi življenja so jo začeli premetavati zdaj sem zdaj tja in bržkone je ne bodo nikoli več naplavili na obrežje...

»BILA SEM TRAPA...«

Potepanje je bilo komaj štirinajstletni Milici, nezakonski hčerki matere, ki je razen nje skrbela še za njeno sestro, močno po godu. Zanimarjati se začela šolo, učenje je ni več mikalo. Začela se je družiti z dekletki njenih let in s starejšimi, ki prav tako niso imele volje do rednega življenja in dela. Večkrat je ostajala zdoma tudi ponoči. Mati je bila v skrbih. Opozarjala jo je in svarila. Toda nič ni zaleglo.

Skrbni organi so jo poslali v dekliški zavod. Tam je bila dve leti in se je ponovno privadila dela in učenja.

Plašno je zapustila zavod, misleč na pekat, ki ji ga bo pustil za vse življenje. Toda to je sedaj ne skrbi več, saj so jo povsod sprejeli, ne da bi ji dali čutili, da vedo za njeno preteklost. Sedaj je zaposlena. Spomnila se je tudi nekdanjega upravnika in mu z okorno roko napisala kratko pismo:

»Če zdaj mislim na preteklost, me je sram. Ne morem si misliti, da sem bila takšna trapa... Sedaj sem zadovoljna. Hodim v službo in ugaja mi. Tudi drugi so z menoj zadovoljni, vsaj tak občutek imam...«

SONJA BO MORDA LE DOJELA...

Sonjin oče je že več let zaprt. Zakaj — tega ne ve. Mati ji ni nikoli povedala. Ker je bila v službi in ker se je vedno manj zanimala zanj, je bila Sonja po šoli

večinoma prepuščena sama sebi. Mati je tudi ponoči večkrat ostajala zdoma.

V šoli je jela popuščati. In je končno končala v zavodu...

Tu se je začela marljivo učiti. Medtem je tudi zvedela, da se je mati ločila od očeta, da se je poročila z mnogo mlajšim moškim, ki bi bil lahko Sonji prej brat kot oče, saj ima Sonja že šestnajst let...

Sonji pa so razen tega tudi povedali, da bo kmalu dobila sestro. Sedaj si dopisuje z očetom v zaporu, pa tudi z materjo in ošimom. Mati jo je že večkrat obiskala in želi, da bi se iz zavoda vrnila spet k njej. Pred kratkim jo je tudi oče obiskal. Sonja ga je zvedavo opazovala, njegov usmeh pa jo je opogumil...

Iz zavoda bo šla spet domov, k materi. Morebiti bo sedaj že dojela, zakaj je morala v zavod in zakaj je bilo poprej doma tako, kot pravzaprav ne bi smelo biti...

o o o

Socialno-varstvena služba je pri nas, vsaj v taki obliki kot jo želimo imeti, še mlada. Nimamo dovolj strokovno usposobljenih socialnih delavcev, ki bi imeli tudi dovolj delovnih izkušenj. Le malo občin v Sloveniji se lahko pohvali, da jih ima dovolj. Zato so moralno in socialno ogroženi otroci povsod tam, kjer je ta služba še šibka, večinoma prepuščeni sami sebi, potem ko pridejo iz vzgojnih zavodov. Tudi sorodniki teh otrok ne drže obljub, da bodo skrbeli zanje. Prehitro se jih naveličajo in se jih predvsem zaradi raznih predsodkov — češ deklet ima pravi razni nega zavoda — skušajo znebiti. In potem je največkrat čista tista — če fant ali deklet nista sama dovolj močna — ki jih zvalji in zapele na stranska pota.

Tako se največkrat zgodi, da je vsa dobra volja in tudi denar, ki ga daje družba v te namene, zaman.

»Naš največji zaveznik je čas,« mi je pripovedoval upravnik nekega dekliškega zavoda v Sloveniji. »Dostikrat pa so naša prizadevanja za prevzgojo moralno ogroženih otrok zaman. Zlasti pri dekletih, ki so brez obeh ali enega roditelja.«

So tudi težave. Po odhodu iz zavoda bi morala dekleta nujno spremeniti okolje in začeti z resnim življenjem. To se pa žal največkrat ne zgodi. Če bi spremenile okolje, bi prav gotovo postale dobre državljanke, ki jih ne bi bilo sram preteklosti. Od njih bi imela tudi družba korist. Tako pa pridejo največkrat nazaj v iste razmere, zaradi katerih so morale v zavod. Večletno delo z njimi se tako v kratkem podre...

Istok Ausce

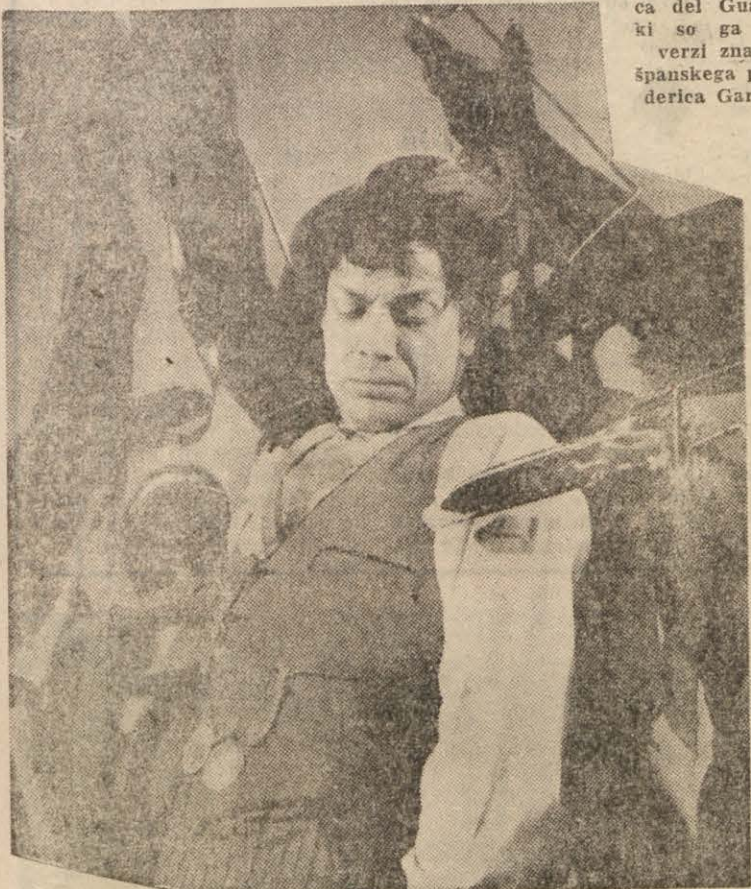
MARCEL SCHNEIDER
BISERI PARIŠKE
PLESNE SEZONE

(Posebej za »TT«)

V tem pismu, ki je namenjen bralcem Tedske Tribune, ne kanim govoriti o domačih plesnih lepotah, ki jih je v letošnji sezoni ustvaril Pariz. Ne mislim govoriti o krstnih predstavah novih baletov v Veliki Operi in tudi ne o Pariškem baletu, ki je gostoval v gledališču Marigny, čeprav bi najbrž slovenske bralce prav ta baletna skupina najbolj zanimala. saj je v njej plesala čudovito Veronika Mlakar, ki si s svojimi plesnimi kakovostmi in z dragocenostjo svojega umetniškega doživljanja utrjuje sloves izredne plesalke. Tudi o baletu mlade pisateljice Françoise Sagan ne mislim govoriti, čeprav je bilo prav zaljubljeno tega baleta (ki nosi naslov »Zamujeni sestane«), napisanih zadnje čase mnogo

lepota skrita v igri rok, ki je prav gotovo največja skrivnost plesalcev in plesalk skupine »Bali«. Človek bi mislil, da so se plesalce roke spremenile v vodne alge, ki kot zelen plamen plapolajo v globinah voda. In spet misliš, da so njihove roke veje dreves, ki se z njimi igrajo slovesni viharji. In spet se ti zdi, da so prsti plesalcev posebna bitja iz snežno bele lončevine in da vsako teh bitij živi čisto svoje življenje. Daljna plesna umetnost, ki so nam jo v Pariz prinesli plesalci baleta »Bali«, je bilo odkritje posebne vrste, in v palači Chaillet, kjer je skupina gostovala, je ob-

Argentinski plesalec Antonio v plesu »Cerca del Guadalquivir«, ki so ga navdihnili verzli znamenitega španskega pesnika Federica García Lorca

člankov in bodo o njem pisali v naslednjih dneh še veliko slabega in malo manj dobrega.

Mislím govoriti o nekaterih bisernih plesnih umetnostih, ki smo jih v Parizu lahko letos občudovali, a so nam jih darovale plesne skupine z najrazličnejših koncev sveta.

Prva tuja skupina, ki je nastopala v letošnji sezoni, je bila plesna skupina »Bali«. Bistvo balijevskih plesnih lepot je v tem, da se nam je v njihovih plesih preko stoletij ohranilo izročilo davnih plesnih umetnosti verskega značaja. Ta plesna umetnost je stilizirana, ritmična, vendarle pa tako dinamična, da se nam zdi balet skupina »Bali« skoraj bliže pantonimi kakor pa čistemu plesu. Vendar njihovo sorodstvo s pantomimo ne sodi v družino pantonim kot jih poznamo na zahodu, temveč je zelo blizu pantonimi kitajskega ali pa japonskega gledališča. — Za nas je prav posebna

činstvo večer za večerom praznovalo praznik vzhodne omike.

Iz Zahodne Afrike je pripotovala v Pariz plesna skupina Keite Fojdeba, ki si je v Evropi ustvarila že precej razglašeno slavo, saj so črni plesalci prepotovali v zadnjih petih letih večino evropskih dežel. Njihov uspeh korenini v ljubezni, s katero evropski človek že dalj časa spremlja napore, da bi svet spoznal lepote črne umetnosti. Josephine Baker, José Alex, Florence Mills in »Black Birds« so utirali v prejšnjih časih steze, po katerih so prihajali afriški plesalci v Evropo, a njihovo delo je bilo razdrobljeno in se je končalo največkrat v nočnih lokalih, kjer je bilo težko vzdržati čisto umetniško kvaliteto. Leta 1946 je Berto Passuka zbral v Londonu skupino črnih plesalcev ter poskušal afriške plesne umetnine sistematično zbrati v poseben plesni večer. Vendar, niti on niti Katarina Dunhan, ki si je prizadevala nekaj podobnega kot Berto Passuka, nista dosegla pravih uspehov.

Končno je prišel Keita Fojdeba. Bil je učitelj v svoji rodni Afriki in afriška plesna folklorja ga je izredno mikala. Iz domačinov, ki jih je poiskal v zakotnih afriških vaseh, je sestavil skupino plesalcev in sestavil plesni program, ki je prvikrat pravilno zrcalil afriško plesno umetnost. Trideset tisoč kilometrov je Fojdeba prehodil v Zahodni Afriki, posnel na trak na tisoče pesmi in plesov, odbiral med stotinami in stotinami plesalcev, končno pa je prišel do tiste scenske in baletne podobe, ki je za Evropo že leta 1952 pomenila veliko plesno doživetje.

Letos je skupina Keite Fojdebe prišla v Pariz z novim programom. (Fojdeba skupine ne spremlja več, ker je med tem časom postal v svoji afriški deželi notranji minister). Novi program je še izrazitejši od prvega in še bolj presenetljiv, novi plesalci, ki v skupini nastopajo, so še veliko bolj kot prejšnji polni čarovnjak in nenavadnosti v

PRESEKNOVE
NAGRADE

svojem plesnem izrazu... A kakšen je njihov plesni izraz? Njihov plesni izraz je neposredni odsev primitivnih čustvovanj: veselja, groze, sreče, jeze, navdušenja, ljubezni... Včasih se ti izraz razvija v obredne motive, v motive, ki jih poznajo skoraj vsi narodi v obdobju porok, rojstev in smrti. Včasih se ti motivi sproščijo v območju afriških posebnosti: v motivih čarovništva, zaklinjanja, igranja z ognjem itd., itd.

Afriška plesna umetnost je čista, neposredna in pretresljiva.

Tretji biser plesne umetnosti nam je v letošnji pariški sezoni podaril španski plesalec Antonio. Antonio je postal svetovno znani mojstrski plesalec flamengov. Cista strast, s katero pleše te ples, ki so po mnenju zgodovinarjev plesali zašli v Spanijo po skrivnostnih potih, po katerih so v Evropo prihajali indijski in egipčanski Cigani, je nekaj edinstvenega. Jean Cocteau pravi, da je Antoniov ples velika več kot

ples, da je jezik, ki ga govori celo telo. Plesalec se nenadoma spremeni v ogenj ter skuša ta ogenj zdaj podžgati zdaj potišati zdaj spet razplamteti do strastnih razsežnosti s cepetanjem nog in udarci rok. Za površnega gledalca ta ples ni nič posebnega, ker se ne odvija v razsežnostih odra, temveč je zelo poglobljen, čeprav do kraja divji. Povedati je tudi treba, da plesalec flamengov vsako pot sproti spreminja izraze svojega plesa, da ga pač vedno nosi le trenutno navdihnjenje. A na osnovi nekaterih bistvenih znamenj, iz katerih je flamengo sestavljen, razplete takó nenavadno mavrico občutij, da tudi gledalec vžge v ognju navdušenja ter jih potegne v kolektivno doživetje plesa, ki se izraža v vpitju, v spodbujanju in ritmičnem poskanju.

A Antoniov baletni večer ni bil sestavljen samo s flamengi, temveč z vrsto baletnih sporedov, ki sodijo prav gotovo med najlepša plesna doživetja, ki jih je bilo mogoče letos doživeti v Parizu. Predvsem je treba omeniti »Fantasio Galaico«, balet o dveh zaljubljenih, ki sta padla v roke

mrliske družbe. Omeniti je treba tudi klasični španski balet iz 18. stoletja, ki se po svoji temperamentnosti tako jasno loči od klasičnega baleta drugih evropskih dežel, čeprav se hrani z istimi formalnimi prvimi. Pozabiti ne smemo tudi modernega baleta »Cerca del Guadalquivir«, ki ga je Antonio ustvaril po znanih pesmih Federica García Lorca o civilnih stražah.

Kakor ste že najbrž spredeli, pišem v svojem pismu o pariški baletni sezoni le o »ekstremnih« baletih, o baletih tiste vrste,

Plesna figura iz črne skupine Sissoko Bakari

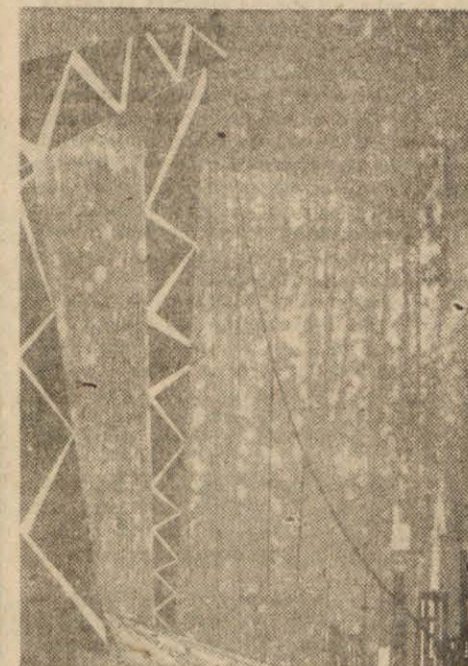
ki ne sodijo v redne programe naših plesnih gledališč in niso predstavniki sedanje baletne umetnosti na našem koncu sveta. Vendar pa prav skupine take vrste kot so skupina »Bali«, skupina Keite Fojdebe ali Antoniov balet, vedno znova plemenitijo in širijo izrazne možnosti evropskega plesnega ustvarjanja.

Zato se mi je zdelo pametno in pravično, da jih postavim na prvo mesto.

Amerika tokrat drugače

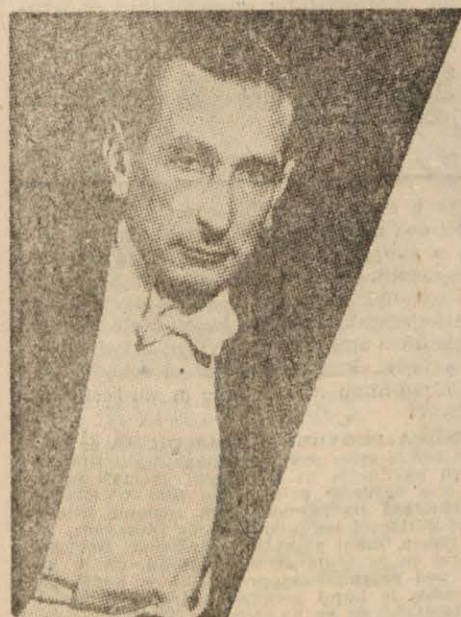
Lahko bi bil to viseči most v Brooklynu ali čez Golden Gate ali katerikoli viseči most na ameriškem kontinentu. Vendar to ni niti brooklynski niti kakšen drug določen most, čeprav umetniki ni odrekati realističnih osnov. A oplojene so z ustvarjalnostjo, predmeti so gledani z duhovnimi očmi, in tako je nastala ob silni izrazni potenci in s preciznim delom umetnine, tipična za visoko stopnjo civilizacije. Civilizacije, katere ustvarjalec je CLOVEK. Čeprav so na listu le predmeti, čeprav ni videti človeka, ga čutimo ob vsakem rumenem žarometu (v blazni hitrici vozijo avti čez most v obe strani), za semaforom vrh mostu, za razsvetljenimi okni nebotičnikov v globini, za vsakim kosom železa. To je človek — nemirni RAZISKOVALEC neznanega, človek-ustvarjalec, človek v akciji, v stremljenju...

SOMRAK se kot rahla, redka črna zavesa spušča nad civilizirani kontinent, čez planote. Spušča se, kot se je spuščal pred milijon leti in se bo tudi še čez milijon let. Spušča se, svetlobni prameni ugašajo za zaveso, a zgostil se bo v črno, mrzlo in neizmerno noč, v kakršni kroži po vse-mirju nešteto teles. In v to noč je prižgal človek lučko — a to ni ne brooklynski niti kakšen drug določen viseči most, to je umetnikova vizija osvetljene človekove poti preko planeta in še naprej...

Z razstave »Ameriška grafika 20. stoletja«: Jack Perlmutter — SOMRAK, barvna litografija, Ropa Suklje

UNINSKY v Ljubljani

sodi nedvomno med največja imena svetovne pianistične umetnosti današnjih dni. Rojen je bil v Kijevu, kjer je začel študirati glasbo. Diplomiral je z najboljšimi ocenami na pariškem Konservatoriju, leta 1932 pa je bil nagrajen s prvo Chopinov nagrado na mednarodnem tekmovanju v Varšavi. Odšel je zaslovel kot eden prvih evropskih pianistov. Leta 1943, ko je postal ameriški državljan, je postal slaven tudi onstran oceana kot izreden muzik in pianist s pravilno tehniko. Pri nas smo ga spoznali pred kakimi petimi leti. Veliki mojster ima nemajhne zasluge za študij naše mlade pianistke Dubravke Tomšičeve, ki jo je silila, se kot deklica v Ljubljani, ji napisal priporočilo in obetal izreden umetniški razvoj. — Klavirski večer Aleksandra Uninskega, ki bo v soboto, 15. februarja v Filharmoniji, bo eden najpomembnejših dogodkov letošnje sezone.

Sapornia objavlja:

Zaradi velikega sodelovanja gospodinj iz Slovenije pri izbiri »NILE« (prejeli smo več kot 500 slik iz raznih krajev Slovenije) bomo objavili slike petih kandidatkin za »NILE« tudi v prihodnji številki »TT«, 20. februarja 1958, tako, da bodo tudi bralci našega lista sodelovali pri izbiri »NILE«. Navodila, na kak način bodo bralci odločali, bomo prav tako točno priobčili.

GOSTOVANJE SARAJEVSKE DRAME

Dogodek v mestu GOGI

MIRA ALJINOVIĆ JE V GLAVNI
VLOGI POKAZALA IZREDNO
UMETNIŠKO SILO

* * * KNJIŽE IN LJUDJE

Dobrodošel, veliki kombinator!

Dovolite, da ga predstavimo: Ostap Bender, da, kajpak, naš znanec iz »Zlatega teleta«, le da se je tokrat za nekaj let pomladil. Nlj več mu ni treba nositi šala, da bi prikriji grdo brazgotino na vratu — iz preprostega razloga, ker brazgotine se nima. Pač pa ima malinasto rdeče čevlje, prikupno vzhodnjaško njuško in pa — možgane Velikega kombinatorja.

Pri geniju se zmerom radi vprašamo po njegovem izvoru. V tolažbo nam je, pa naj je že kakršenkoli. Če se izkaže, da je bil Fridericusov oče sam veliki Johanna Sebastian Bach, je stvar jasna: mi, ki nismo sinovi Johanna Sebastiana, pač ne moremo biti Fridericusovi in zadošča, da smo vestni davkoplačevalci. In če ugotovimo, da je bil oče velikega Leonarda navadno advokatsko nič, tudi to ni od muh; naši sinovi in hčere imajo očitno neovirano pot za polje genialnosti. Torej se vnaprej potolaženi lahko vprašamo po roditeljih Ostapa Benderja. In njegova genialnost je pri priči opravičena: fant ima dva očeta. Kot eden redkih privilegirancev je tedaj dobil dvojen obrok preživljanja očetovskega razuma — kombinacija pa mu je morala biti pri takem stanju že v krvi!

Kako sta ga spočela in rodila, o tem varujeta oca očeta — sovjetska humorista Rif in Petrov — sramežljivi molki. Če jima smemo verjeti, nekdanji nista bila tako molčeča in sta na dolgo in na široko odgovarjala vsakomur, ki je bil dovolj radeveden, da je tvegaj znanost in plesni papir in in povpraševal, kako pišeta. Toda z

letu sta se vprašan in odgovor naveličala in ker nista nobenega svojih prvotnih — in baje podrobnih — odgovorov objavila, se moramo kar zadovoljiti s poljanilom, ki sta ga našli na vstopni strani »Zlatega teleta«, svoj drugi skupni roman:

»Kako da piševa v dvojce? Tako, da piševa v dvojce. Kot brata Goncourt. Edmond skače po založniških Jules pa strah rokopi, da bi ga znanec ne izmaknil.«

No, ko smo že pri genealogiji, naj kar precej ugotovimo, da Rif in Petrov nista bila brata, čeprav sta se oba rodila v pred-revolucijski Odesi — Rif leta 1897 in Petrov šest let pozneje — in čeprav sta po nemirnem življenju v razburkanem času oba našla varen pristan v uredništvu humorističnega lista »Čudake«. Malo čudastva sta se pri njem nalezla, ali pa sta ga prinesla že s seboj: zakaj pri vsem resničnem in globokem spoštovanju do njunega dela moramo priznati, da so njune ideje včasih posteno bizarne.

Po »Zlatem teletu«, tem dragocenem primeru življenja, se je naša prevodna književnost pravkar obogatila z nič manj dragoceninami pohištva: z garnituro »divjanstvi stolov«, v katerih enem je zasit briljantni, nakli Madame Petuhove. Nakli je bila skrita v burnih letih revolucije in ga ni utegnila izrezbiti iz črila, ko je bilo pohištvo že zaplenjeno in dodeljeno novim lastnikom, Madame Petuhova pa preseljena s hčerko in zetom vred na drugi konec matuške Rusije. Dolga leta jo je grizla izguba, da si ni vedela pomagati in je molčala. Tlik pred smrtjo pa je pre-

trgala desetletni molki: razodela je svojo skrivnost zetu in spovedniku. In oba starajoča se državljana, ki sta dotlej v miru popivala svoj obrok čaja in se brez zanimanja brigala za tuje zadeve, kakor da je nenadoma popadel vidov ples. Pograbila sta ves razpoložljivi denar, kot sta vedela in znala, spremenila zunanost, pa našli na vlak in po še novi sledi dragoceen stolov! Kam vse in je ta sled pripeljala in kaj se ji ma je med potjo primerilo, to je pregledno in poučno opisano na straneh knjige, ki je pravkar izšla pri Državni založbi Slovenije. Njuno moramo svetovati vsem tistim, ki so nemara tudi na sledi pasčiam briljantom, naj si jo preberejo! Njeni dobri nauki so nepozabni in predvsem jim bo postalo do kraja jasno, da ne morejo upati na nikakršen uspeh, ne da bi jim stal ob strani Ostap Bender, Veliki kombinator.

Ta Ostap! Kako ti zna izvohati vse slabosti in praznine v se mladom sovjetskem sistemu in s kako nezmožljivim instinktom izkoristiti vse ostankne stare milosrčnosti, ki jih je v letu 1927 — letu iskanja dvanaesti stolov — še obliot. Ne pozna samo do potrdnosti zasebne težave izgorevalnih vdov, ambicioznih ključavničarjev, mnogostorinskih novinarjev, specialnih širokovnikov filmskega platna in gledaliških desk, ampak so mu do kraja jasne tudi širše, družabne in družbene slabosti. Kaj je njemu, izdati nekaj desetakov iz provincialnega šahovskega krožka, ki se mu predstavi kot velemojster! In kaj naj ga ovira, da ne

bi sprožil drobene in nekravne kontrarevolucije s skrivnostnim namigovanjem na pomoč iz tujine in dovolj nesramnim puščanjem krevtja za kaj to! Med graditelji socializma v uradih, ustanovah socialnega skrbstva, med umetniki, novatorji in junaki dela najde Ostap zmerom še kako špranjo, skozi katero zleze, da nato, kakor hudoben volk, skrbno prebere bele ovčice, dokler ne zaloti na eni črni kodrčka. In ko ga ima — gorje ubogi ovec, krvaveti moral! Vendar je pri osemindvajsetih letih, v letu iskanja briljantnega zaklada, še razmeroma krotak. Njegove kombinatorske sposobnosti so sicer že popolnoma razvite, toda njegove živce so po večini vendarle samo mali ljudje, kratkovidno se otepajoč s svojo lastno mizerijo. Nekaj let pozneje, v »Zlatem teletu«, bo že vse drugače: do zadnjih možnosti bo izkoristil šibke točke družbene ureditve. Ostap v »Dvajsetih stolih« je mojster: oni v »Zlatem teletu« pa je velemojster. Pri »Dvajsetih stolih« niste-tokrat zalotimo svoje ustnice, kako se krive v porogljivem nasmešku pri »Zlatem teletu« je širokemu smehu skorajda pri-mešan konec groze.

In na koncu pobožen vzdih ojašanja. Kako dobro, da sta oba avtorja mrtva in da biva njuna satira razmere v daljni deželi! Kakor vsak novorojenček je namreč tudi njuno dete zagledalo luč sveta popolnoma golot: bralec v tili deželi pa se lahko zlobi v osrečujoči naidej, da je pred proličnim pogledom obeh pisateljev ohranil vsaj svoj spodobi-figov list.

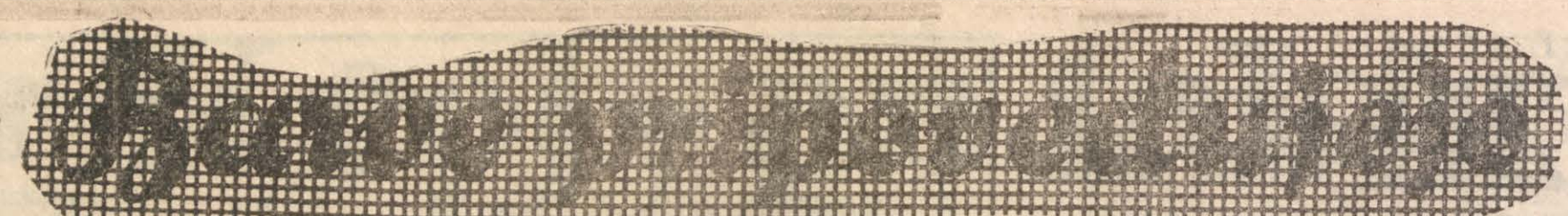

Gotovo ste že opazili, da so luči na pisalnih mizah zelene barve. Zakaj niso rdeče, vijoličaste ali modre? Večina bi na postavljeno vprašanje odgovorila: ker zelena barva ne utruja oči. Toda s tem še ni rečeno, da zelena barva olajšuje delo! Znanstveni poskusi so dokazali, da človek ni najbolj delaven pri zeleni, temveč pri rdeči svetlobi. Resnica je, da zelena barva povzroča prijetno počutje, pomirja očesne mišice, vendar to ne pomeni tudi največje storilnosti. Nasprotno, zelena luč nas napravi leni in nas zaziblje v sladko brezdelje.

Večina ljudi ima navadno ob modri svetlobi občutek mrzlega, nasprotno pa jim rdeča barva pričara občutek toplote, prijetnega. Da ni to samo navada ljudi, so dokazali, ko so peljali ljudi, ki niso imeli pojma, za kaj gre, v sobo z modro

barvanimi zidovi. Potem so jih pa peljali v drugo z rdečo barvanimi zidovi. Obe sobi sta bi-

li enako veliki in v obeh je bila enaka temperatura. Tisti, ki so jih peljali v ti sobi, so vsi soglašali, da je soba, ki ima rdeče zidove, toplejša od one z modernimi stenami. S posebnimi napravami so celo ugotovili, da barva vpliva na telesno temperaturo, modra jo znižuje, rdeča pa zvišuje. Da je pa to samo posledica občutka vida, so dokazali, ko so v te sobe peljali slepe ljudi, ki niso čutili nobene razlike v temperaturah obeh sob.

NE IŠČIMO DALEČ!

Ce se kdo ne počuti dobro, takoj misli, da mu primanjkuje vitaminov, da mu prebavila ne delajo v redu ali, da ima duševne napake. Toda pogosto je polnoma zdrav, duševno in telesno, in edini vzrok slabega počutja so barve pohištva, preprog ali zidov sobe. Vendar tak vzrok zelo težko ugotovimo, ker enake barve različno učinkujejo na ljudi različnih značajev. Na primer: na osebo z mirnim značajem rdeča barva drugače učinkuje kot na osebo, ki se hitro razburi. Ob blede-sivih svetlobi ima melanholičen človek drugačne občutke kot sangvinik. Kar nekoga razburja, to drugega pomirja, kar nekoga veseli, drugega žalosti itd. V sobo, ki je bila polovico pobarvana s toplimi barvami: oranž-

no, rdečo in rjavo, druga polovica pa s hladnimi modrimi barvami, so pustili melanholike, Tisti, ki so nasprotovali svoje-mu temperamentu, so se vsedli tako, da so gledali tople barve, ostali, ki so želeli ostati v svojem razpoloženju, so gledali hladne barve, ki so jim povečale njihove žalostne misli. Zadnji primer, dokazuje, da obstajajo ljudje, ki imajo rajši barve, ki jim škodijo — kakor obstajajo ljudje, ki najbolj cenijo tiste jedi, katere jim je prepevala uživet zdravnik. Za nekoga, ki se težko koncentrira, niso primerne žive barve, npr. ki radi zapadejo v melanholično razpoloženje. Barve lahko škodijo celo apetitu! Neki ameriški strokovnjak za razsvetljavo je povabil goste na večerjo. Servirali so izvrstne jedi — vendar gostje niso ka-

Pravijo, da je zelena barva barva upanja, rdeča pa ljubezni. V psihologiji imenujemo zeleno: barva počitka in rdečo: barva delovanja — aktivnosti. Kakšen vpliv ima rdeča barva na ljudi, je zelo dobro spoznal direktor tovarne fotograf-zati apetita! Toda gostitelj zato ni bil nič užaljen, bil je celo vesel, da mu je poizkus tako dobro uspel. Vzrok, da so jedi stali delavci hitro razburili ostajale na mizah, je bil v luči, s katero je ta znanstvenik razsvetlil jedilnico. Uporabil je senčnike, ki so propuščali samo rdečo in zelene žarke, tako, da so bile vse jedi kot v resnici. Takoj, ko je spremenil luč, so gostje dobili normalen tek.

Znan je tudi primer Dominikanskega mostu v Londonu. Imenovali so ga »Most samomorilcev«, ker so od tod mnogi življenja naveličani ljudje skočili v Temzo. Toda ko so nekega dne njegovo sivo konstrukcijo prebarvali s svetlo-zeleno barvo, je most pričel izgubljati ime »Most samomorilcev«, ker je bilo vedno manj tistih, ki jim je bil ta most zadnja točka življenja. Stevilo samomorov se je zmanjšalo na tretjino prejšnjega števila. Velika večina ljudi nima smisla za barve. To je razumljivo, ker nčesar ne storimo za razvoj tega občutka! Ne samo smisel za barve, ampak tudi spomin za barve je pri večini ljudi slabo razvit. Gospodinja, ki bi morala kupiti

nit za krpanje nogavic, je pa pozabila vzeti s seboj nogavico, pride domov največkrat z nepravilno barvo. Ta slabo razvit spomin za barve so dolgo proučevali v Kaliforniji na neki plantaži za paradižnike. Paradižnike n. pr. obirajo, ko imajo neko določeno zrelost — in njej ustrezno barvo. Vendar pa se je dogajalo, da so obirke delale napake pri obiranju; niso si mogle zapomniti, kakšno barvo mora imeti lepo dozorel paradižnik. Rešili so problem tako, da so izdelali lak za nohte z natančno isto barvo, kot jo mora imeti zreli paradižnik — in od takrat obirajo obirke samo zrele paradižnike.

UPORABNA BARVNA PSIHOLOGIJA

Moderna barvna psihologija uporablja barve, da bi znižala število nesreč pri delu in za zvišanje produktivnosti dela. V neki tovarni čevljev so delavke tožile o bolečinah v očeh. Psiholog je ugotovil, da so šivale črne čevlje s črno nitjo na črnem stroju. Potem so negibljive dele stroja pobarvali z rjavo, premične z zeleno. Bolečine so prenehale in produktivnost se je zvečala. V nekem podjetju so delavci stalno tožili o veliki težji zaboji, ki so jih morali prenašati. Ko pa so te črne zaboje pre-

barvali s svetlozeleno barvo, ni bilo več slišati pritožb. To je razumljivo, če vemo, da temne barve dajejo občutek teže, svetle pa lahkosti.

Vendar mora barvna psihologija upoštevati tudi tradicijo v uporabi barv. Kadar zapadnjaki žalujejo, nosijo črno, medtem ko nosijo Kitajci tedaj bele obleke. Do kakšne mere so nam izsledki barvne psihologije koristni, nam zgovorno kaže primer, ko se je velika newyorška restavracija obrnila na psihologa za vprašanjem: kako bi obarvali jedilnico, da bi se gosti počutili prijetno, da bi čutili veliko lakoto in tako čimveč zapravili, in končno, da bi po jedi naglo vstali od mize in napravili prostor za nove goste! Isti psiholog je prepričan, da ni več daleč čas, ko ga bodo natakari vprašali, kakšne barve naj bodo namizni prtji, da bodo gostje postali bolj radodarni in da bodo puščali na mizah kraljevske napitnine!?

Pust v Dubrovniku

Mogočno obdizje na kraški skali, ki se je zajedla v morje, in v njem sivina kamnitih hiš in palač — tak je Dubrovnik v naši predstavi danes in prav malo drugačen je bil pred nekaj stoletji, ko ga nameravamo obiskati v pustnem času.

● Smo v 16. stoletju. Za nami so dolga leta mračnjastva. Renesansa je spustila človeku duha. Ljudje so se jeli veseliti življenja in Horacov poziv »carpe diem« (užijaj čas, ker je življenje kratko) jim je bil vodilo. In kdaj naj bi prirodne strasti in želje za uživanjem zemeljskih dobrin prišle bolj do izraza kot v pustnem času? ● Ze v času pred renesanso zasledimo pri Dubrovčanih pustne zabave, ki so imele svoj izvor v paganski veri prvotnih prebivalcev. Maske na ulicah so predstavljale razna božanstva. V maskaradi čeha krznarjev, ki jo je spremljalo bobnenje in trobljenje pastirskih rogov, je nastopala ogromna ptica s konjsko glavo in strašila ljudi na cestah z odpiranjem čeljusti. Za njo je poskekovala nimfa v beli obleki z vencem na glavi ter Pan z listi vinske trte v lasih, oblečen v razcefrano obleko, pošito z lisicjimi repi. Amor, ki je zaključil karneval, je vodil po ulicah krojače, preoblečene v pastirje. Iz starih virov izvem, da je preprosto ljudstvo do leta 1425 v dneh pustnih praznikov prepevalo in pisalo celo v katedrali — kaj čudno za dobo, v kateri je gospodovala inkvizicija.

ves dan preživljale v negodovanju in lišpanju, molitvah (tako pravijo pesniki) in brezkončnem klepetanju. Na zabave so

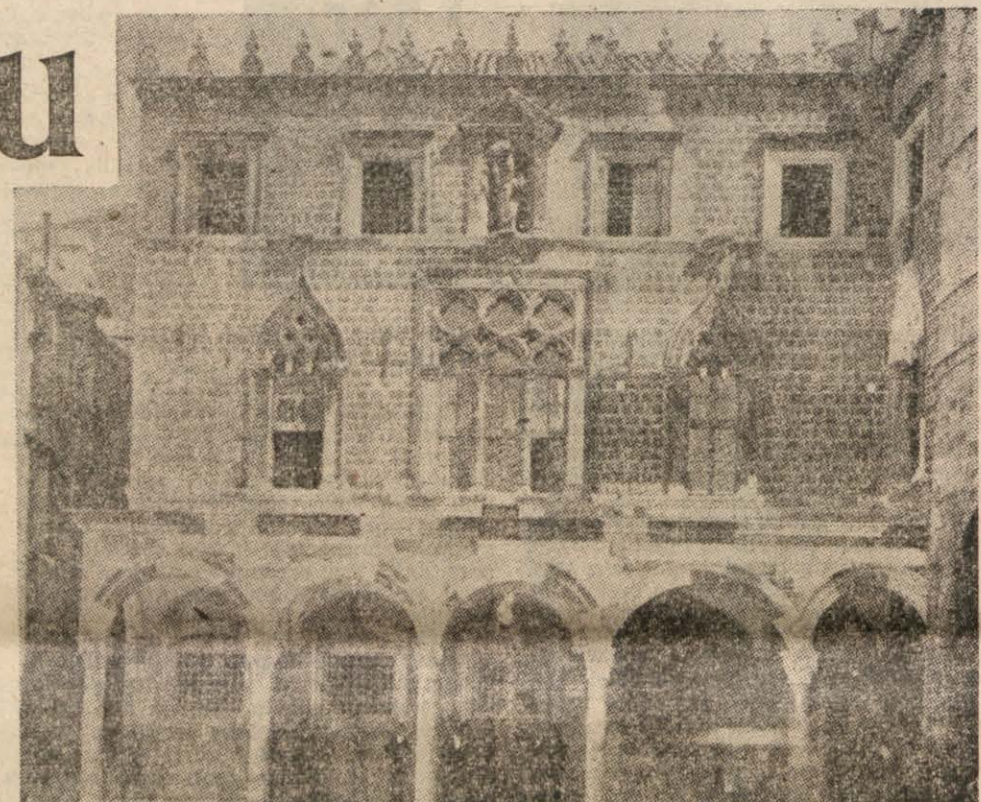

prišle v svili in velurju, gosto ovesene z zlatim nakitom. Pustni spreved so opazovale z oken, pretirano nališpane in okrašene. Maske, ki so hodile mimo, so jih obisipavale z razuzdanimi željami in drznim laskanjem. Castilci so jim metali voščene limone, napolnjene s cvetjem in dišavami, ter jim tako izkazovali svojo vdanost in izražali neskončne želje. ● Med ljudstvom po cestah je bilo mnogo »sprabljenic«. Tako so se v patricijskem Dubrovniku imenovali služkinje,

ki so po več letih dobile od gospodinje balo. Večinoma so prišle v mesto iz dubrovnške okolice. V plemiških in meščanskih družinah niso bile samo služkinje, ampak tudi ljubice gospodarjev in nemalokrat matere njihovih nezakonskih otrok. Sreže in razuzdane so hodile po ulicah v bogato nabranih krilih ter z vriski in zapeljivimi nasmehi vabile moške. Tudi prodajalke in hčerke obrtnikov so se lahko udeleževale pustnih zabav. Do mraka so plesale kolo, nato pa so po ulicah zalezovalle maske in se razigrane sestajale s svojimi ljubimci.

● Hčerke uglednih plemiških ter meščanskih družin pa se pustnega veselja niso smele udeleževati. Zaradi strogih patriarhalnih nazorov so se morale skrivati pred tujci in someščani. Čeprav so hrepenele po zabavi in užitkih, so bile prisiljene živeti pod strogim nadzorstvom družine. O pustu so izza rešetk opazovale veseljačenje po ulicah, zvečer pa so s slastjo poslušale služkinje, ki so jim pripovedovale o svojih ljubezenskih dogodivščinah. Če jim ni uspelo, da so se s poroko osvobodile tega dolgačasa, jim ni ostalo drugega, kot iti v samostan.

● Tako je bilo življenje Dubrovčanov v pustnem času, ko je njihova nemirna narava pomorščakov in trgovcev še elementarneje bruhalna na dan. Tudi sicer je bilo po krčmah in ulicah dovolj razgrajanja, pretepa in nasilstev. Vnema senatorjev, ki so pošiljali na ulice stražarje in s strogimi kaznimi poskušali preprečevati razvrat, ni mnogo zaleglo. Renesansa je bila doba nasprotij: na eni strani kup samostanov, cerkvenih praznikov, pobožnih

PALACA »SPONZE« V DUBROVNIKU JE BILA PRIZORISCE ZABAV DUBROVNIŠKEGA PLEMSTVA.

pesmi in strogih moralnih zakonov, na drugi pa razvrat, nezakonski otroci, razbrzdane komedije in nesramne maskarade.

● Dubrovniški karneval je zapustil sledove tudi v naši stari literaturi. Po vzorcu pesmi, ki so jih prepevali v pustnih sprevedih, je dubrovniški zlatar Cubranović spesnil »Jedjupko« (Ciganke), ki sodi med najlepše verzje renesančne lirike pri nas. Pesnik, preoblečen v ciganko, vedežuje petim dubrovniškim gospem, sesti pa izpoveduje ljubezen. V povorkah so peli Dubrovčani podobne pesmi, preoblečeni v dojlje, predice, vedeževalke, beracle, menih ali hudiče in v alegorijah vabili ženske in ljubezenske slasti. N. V.

● Pustne prireditve so začeli knezovi muzikanti. Carovniki, žonglerji in plesalci so zabavali zbrane množice po cestah. Potem se je veselje preselilo v plesne dvorane. Zaradi strogih družinskih predpisov so smeli Dubrovčani dvoriti ženam samo na plesu. Zato so se tu tembolj posluževali pravice. Pod masko so izkazovali oboževanje svojih izvoljenk in se ponašali z razkošnimi kostimi. Na teh »veljunih« je bilo petja in šal na pretek. Ugledni meščani so se zbirali na intimnih zabavah v bogato opremljenih salonih plemiških rodbin, v veliki dvorani kooevce denarja (Sponzi) ali v palači Senata. ● Na večer pred pustom je doseglo rajanje višek. Skozi razigrano množico so se prebijeale maskare s fantastičnimi maskami, obložene v skrpene obleke, pošite s krvavimi zvonci in kraguljčki. Drugi spet so bili maskirani v delovne obleke raznih poklicev. V grotesknh prizorih so maske združevale narodne običaje z mitološkimi izročili. Skupine pustnih šem so prepevale po ulicah pesmi, ki so bile vsej prep kot čednostne. Kot še danes, je bila tudi v času renesanse glavna karnevalska zabava na »Placi«.

Pionir podvodnega filma

Nekega večera leta 1913 je Ernest Williamson, časopisni karikaturist iz Norfolka, hodil po ozki, stari poti ob morju. Dolge, skrivnostne sence so napolnjevale prostor med starimi poslopji in se pošastno stezale proti žari zahajajočega sonca. Povsod tiho. Nad skrivnjenimi strehami in visečimi dimniki se je pelo brezmejno zeleno nebo in mladega moža je zajel čuden občutek, da stoji na dnu morja med razvalinami potopljenega mesta. Iznenada mu je prišlo na misel, da bi fotografiral svet pod morjem. Tisti čas je njegov oče, kapitan Charles Williamson, zgradil nekako reševalno ladjo, ki je imela na dnu pritrjeno široko prožno kovinsko cev, po kateri je bilo lahko splezati dol v opazovalno kroglo z linami in z mehaničnimi rokami. Malo očetov je moglo nuditi svojim fantom tako sijajno obliko za uresničenje pustolovskih sanj. Williamsona sta svojo ladjo preizkusila v zalivu Chesapeake. Jack se je s fotoreportersko kamero spustil po zgubani cevi v opazovalno kroglo. Plapolajoči trakovi svetlobe so prodirali na dno zaliva. Sopi halog so se pripogibali v morskem toku in v motni, bledezelni daljavi so se risale nejasne sence. Okoli opazovalnice so ribe nemoteno se risale v zelene vodi in se včasih ustavile in pokukale skozi okence. Williamson je razvil slike. Naslednji dan je bilo silno presenečenje, ko jih je pokazal v redakciji lista VIRGINIAN PILOT, kjer je bil v službi kot fotograf in reporter. Z glavnim urednikom sta sklenila organizirati ekspedicijo, ki naj bi snemala podvodni film. Williamsonovo zasnovano filma je s silno reklamo v slikah objavil VIRGINIAN PILOT. Tistikrat je bil Hollywood še v povojih in ko je zvedel za to senzacijo, je Williamson takoj dobil ponudbo za finančno podporo. Z denarjem, ki ga je dobil v Norfolku, in nekimi filmskim distributerji iz New Yorka, je ustanovil družbo, zgradil posebno snemalno komoro »Photosphere« in jo opremil s posebnimi podvodnimi reflektorji. Februarja leta 1914 se je odpravil v Nassau s poklicnim snemalcem in z glavnim urednikom PILOTA, ki so ga tako prevzele fotografije rib, da je odšel na morje s svojim poglobim karikaturistom. Spustili so snemalno kroglo deset metrov globoko k bleščečemu laporastemu dnu. Williamson je sprva nameraval filmati črnce, ko so se potapljali po novce, ki jim jih mečejo v morje. Zagnali so jim več kovancev, a se nikdar niso prikazali pred kamero. Tedaj so odkrili, da potapljanje za novci ni nikakoli posebna spretnost. Kovancec se namreč tako počasi potaplja, da ga še tak nerodnej lahko ujame že dva metra pod vodo. Zato so najprej počakali, da je kovancec pristal na dnu, potem šele so spustili črnce v vodo. In tako so nočni in dnevi posnetki odlično uspeli. Prvi podvodni film je bil tu. Zdaj je Williamson svojim družabnikom obljubil naj-

LIUDJE POD MORJEM

novjšo podvodno senzacijo — borbo med golim potapljačem in morskim psom. Dvema črncema je obljubil nagrado, če bi se pred kamero borila z morskim psom. V vodo so vrgli mrtvega konja, da bi privabil zverine. Kmalu se je okoli mrtvice zbrala čreda velikih sivih pošteruhov. Preden bi navaili, bi morje na krovu konja potegnili ven. Morski psi pa so bili seveda hitrejši in so ga pokopali doberšen del, preden je bil zunaj. Opeharjeni so plavalili okoli in tedaj je bil na vrsti prvi potapljač, da se spusti mednje. Williamson mu je velel, naj pazi, da bo ostal pred kamero, kar pa je bilo kaj malo verjetno, ker črnce sploh ni vedel, kaj je film. Tudi morski psi niso slutili, da bodo nastopali v filmu. Z nožem v ustih se je podvodni junak pošev pognal proti eni od zverin ki je bila blizu kamere. Oprezno sta se vrtela drug okoli drugega kakor matador in pridni bik ter se odmaknila od kamere. Williamson je zavpil. Posadka je brž hitela obračati filmsko kamero, a je bilo že prepozno. Williamson je sicer videl konec, za kamero pa je bil zgubljen. Črnce je zabodel nož v morskoga psa in mu razparal trebuh, potem je spaval na površje in z zmagozlavnim nasmeškom zahteval nagrado. Williamson je zgodnjega plačal. Obrncl se je k drugemu potapljaču in mu skrbno razložil njegovo nalogo. Črnce je skočil v vodo in previdno plaval navzdol. Prilbil se mu je morski pes. Potapljač je strmo plaval kvišku, tako da je imel konjsko vabo in morskoga psa pred seboj. Williamson pa je nalašč pazil, da konja ne bi ujel na film, in tako tudi tokrat igra ni uspela. Nihče ni hotel več prevzeti vloge ubijalca morskih psov. Tedaj pa je Williamson slekel srajco in hlače, rekoč: »Se bom pa sam boril z morskim psom.« Dotlej se nihče ni slisal, da bi kak belec poskusil kaj podobnega. Črnce sta ga namazala z oljem morskoga psa, o katerem sta trdila, da je tajna mešanica. Morda je bila, vsaj smrdela je tako. Z vrha je Williamson našel dvanajst morskih psov, ki so krožili okoli »fotosfere«. Sklenil je, da bo poskusil, naj bo tak ali tak uspeh. Skočil je v vodo. Nič kaj prijetno mu ni bilo sredi prečutih sivih pošastí. Ozrl se je navzdol in čakal, da se je eden od morskih psov približal kameri. Potopil se je globoko pod žival. Z zamahom mišičastega repa se je morski pes obrnil in z odprtim gobcem planil proti njemu. Ko je bil morski pes še na poti, se je Williamson ozrl k okencu, za katerim je stal snemalec s kamero. Videl je, kako jo je mrlično upravljaj in tedaj je bil prepričan, da bodo v naslednjih sekundah končno imeli film vseh filmov, pa naj se zgodi karkoli. Williamsonu se je zdelo, da mu bo razneslo pljuča. Pod vodo je bil mnogo dlje kot kdajkoli prej. Veliko sivo telo je bilo tedaj skorajda že nad njim. Spomnil se je črnceve

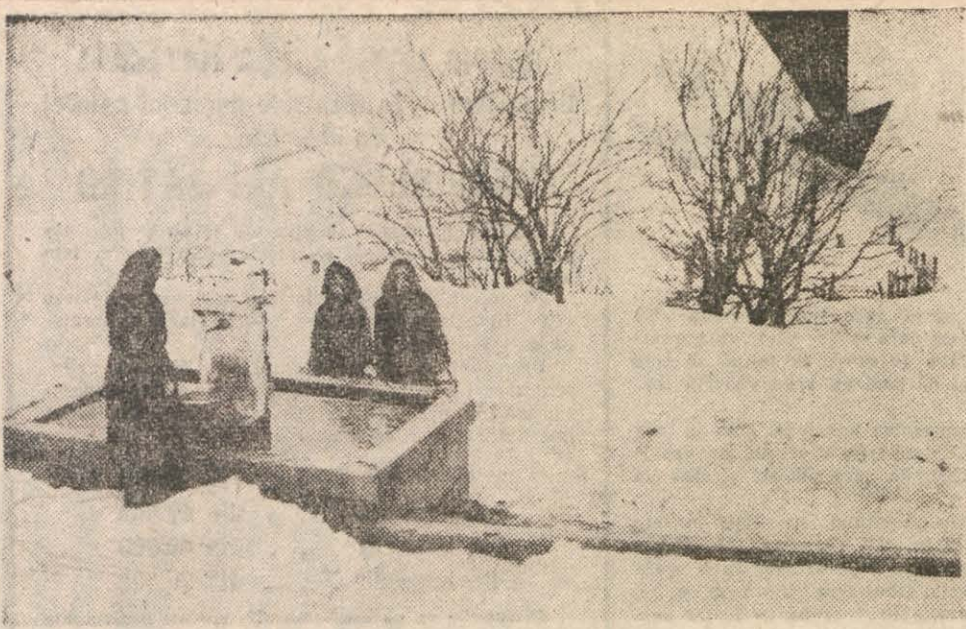
zvižaje. Okrenil se je v stran in zgrabil pošast za plavut. Z enim obratom je bil pod mrtvaško bledim trebuhom, ki ga je hotel doseči. Z vso silo je sunil z nožem. Roko mu je pretresel drget, ko je začutil, da se je rezilo do ročaja zadržalo v meso, in naslednji trenutek ga je zvižaje se telo metalo sem in tja. In potem nejasnost, zmeda — kaos. Zdelo se mu je, da se obupno trudi hitro splavati na površje, a kaj se je v resnici dogajalo, ni vedel. Pograbili so ga za roke in ga zvezli na krov. Vsi so mu hiteli stiskati roke in mu čestitali. Ubil je morskoga psa.

Film WILLIAMSONOVA PODVODNA EKSPEDICIJA je zasteloval širom po svetu. Bil je eden prvih dokumentarnih filmov. Williamson je bil tako navdušen, da je sklenil snemati zgolj podvodne filme. Njegovo največje delo je bil film DVAJSET TISOČ MILJ POD MORJEM po istoimenskem romanu Julesa Vernea, ki ga je posnel štiri deset let pred Waltom Disneyem.

Takrat je Chief Gunner, znani potapljač, preizkusil Davisov podvodni dihalni aparat in je svetoval Williamsonu, da bi ga igralci nosili skritega pod potapljaško opremo, ko bi hodili po morskem dnu. Williamson je kupil petstot aparatov in najel Čileta in njegove potapljače, da so nastopali v filmu. DVAJSET TISOČ MILJ POD MORJEM je bil kaj drag film. Williamson je moral dobiti fregato, jahto, ki jo je bilo treba med snemanjem pognati v zrak, podmornico in celo brodogve pomožnih čolnov. Takrat je bila vojna in mornarica mu ni hotela posoditi podmornice, zato si je zgradil lesen NAUTILUS. Pri snemanju je moral premagati marsikatero težavo. Potapljači niso dobro poznali okolištili, ki je čisti v Davisovem aparatu izdihani zrak. Med pripravami so ostajali predolgo pod vodo in so vdihavali škodljive hlape, ko se je kemikalija izrabila. Postali so sanjavo srečni in hoteli raziskovati koralno dno in nabirati morske anemone. Pri tem se je nekemu potapljaču zataknil ventil za odvod porabljenega zraka in tedaj se mu je obleka napihnila kot balon, da ga je onemelo kvišku. Komaj se ga rešili.

Pri snemanju prizora, ko NAUTILUS s torpedom požene v zrak jahto, je na ladjo prišlo več radovednežev, med njimi tudi guverner z ženo. Preden so začeli snemati, sta na svojem čolnu s spremstvom ogledovala na smrt obsojenega jahta. Videla sta, kako so tehniko vanjo polagali obnami, ki bi ga vžgali s tempiranim vžgalnikom. Dva strela iz pištole sta bila dogovorjeni znak, da sprožijo vžgalnik. Režiserjev pomočnik je za poizkus enkrat ustrelil, tehniki pa so pomotoma brž prižgali vžgalnik in odhiteli z jahte, vtem ko je guverner z ženo in ostalimi še vedno motovili okoli nje. Williamson je na drugem čolnu sprožil kamero. Razstrelitev jahte ga je stala devet tisoč dolarjev in ni mogel izpustiti tega prizora. In guverner je z družbo čakal tam, ne vedoč, da mu bo jahta vsak trenutek pred nosom eksplodirala. Vrh u vsega tega bi bili čoln, guverner in ostali gotovo vidni na filmu. Jahta je eksplodirala. Williamson je tokrat le imel srečo. Guvernerjev čoln je ostal nepoškodovan in tudi na filmu ni bilo nikogar videti.

Film je dosegel fantastičen uspeh. Gledalce je zlasti prevzel prizor, ko se potapljač bori z velškansko hobotnico. Williamson je previdno molčal, da je bila ta hobotnica njegov patent, bistroumna naprava iz gume in z vzmetmi s potapljačem v trupu, ki jo je upravljaj. Neki kritik iz Philadelphije je zapisal, da je bil ta prizor »ena izmed posebnosti kamere. Tu ni govora o kaki prevari.« Zdaj ima Williamson petinsedemdeset let in zadovoljno živi v Nassau, kjer se ukvarja z delom v svojem morskem in fotografskem laboratoriju.

...V VRTIČKU POD VAŠKIM STUDENCEM JE TISTI DAN PADLO ŠESTNAJST STRELOV...

SAP AVTOBUSNO IN TURISTIČNO PODJETJE LJUBLJANA

Vabimo vas, da se priključite velikim izletom, katere prireja SAP-Turist biro, na svetovno razstavo v Bruslju 1958. — Razstava in naša potovanja bodo od aprila do oktobra za delovne kolektive, razne organizacije in posameznike. Potujemo z direktnimi vlaki Ljubljana—Bruselj in nazaj ali pa z modernimi avtopulmani preko Italije, Švice, Francije. Nudi se vam edinstvena prilika, da spoznate poleg Bruslja ostala evropska mesta kot na primer Pariz, Genevo, München, Lausanne, Milano, Benetke in druga.

Obveščamo kolektive, da organiziramo po želji potovanja in izlete v inozemstvo: Trst, Benetke, na velesejme Dunaj, Milano, Verona in drugam.

Poslužujte se ugodnosti potovanja z modernimi avtopulmani

SAP-Turist biroja in vseh turističnih uslug.

Kamor koli, vedno le s **SAP-TURIST BIROJEM**

Sodobno pranje BREZ TRUDA IN MUKE!

Albus **DETERON**

na hri deterevna

ZAJAMČENO BREZ VSAKE PRIMESI KLORA!

KVALITETNO ČRNILO *torarve*

Aero

ZADOVOLJUJE TUDI NAJBOLJ ZAHTEVNE KUPCE

Kadar kupujete JUHE

Pazi!

4x **Franck je tu!**

Tragedija pod Mangartom

Ni kazalo drugega, kot da prenoči v Strmcu.

Pod vasjo, na prvem ovinku, je tisto nedeljo obnemel od partizanskih krogel prevrtani avto. Tudi motoristu, ki je vozil pred njim, rafal ni prizanesel. Nemci so odnesli z bojnega prizorišča 4 ali 5 težjih ranjencev, med njimi oficirja. To je bila nemška patrulja iz posadke v Zabicah, ki je tipala za zvezami proti Kobariču in Cedadu, pa jo je že v Strmcu ustavil ogenj iz partizanskega mitraljeza. Komisar partizanske enote, ki je napadla Nemce, je bil Strmčan, ki je leto pozneje padel v nekem spopadu v Trenti.

Kakor pripoveduje gostilničar iz Loga, so tistega nedeljskega popoldne Nemci iz posadke v Logu iznenada začeli s flakom streljati na Strmec. Preplašeni Ložani so se naglo umaknili v hiše. Ni minilo četrta ure, ko je po cesti proti Predilu krenil do zob oborožen esesovski odred. Kakor se je izkazalo drugi dan, v ponedeljek, je bil to odred, ki je imel na Strmcu izvršiti represalije.

Tačas je na Strmcu nastopilo zatišje. Ob devetih zvečer, komaj je bil petnajstletni Sosič zatisnil oči, pa so začeli Nemci razbijati po vratih. Do desete ure so nato polovili vse moške in jih zapirali v posebno gostilniško sobo. Pretaknili so vso vas in v soli našli lonec s hrano za več ljudi. Ponoči so bili Strmčani le slabo zastraženi, vendar ni nihče ušel, ker so se bal za svoje. Druga dne okrog enajste ure pa se je pri ujetnikih pojavil poročnik, ki je govoril slovensko in zahteval, naj

povedo, kdo iz vasi je pri partizanih. Ko tega ni hotel nihče povedati, so klicali drugega za drugim na zaslišanje. Komaj je odšel prvi, je zunaj, pred gostilno, počil strel. To se je ponovilo štirikrat. Vtem je v sobo znova stopil poročnik, da bi zvedel za partizane iz vasi. Vendar so spet, kljub strelom pred gostilno, vsi molčali. Poročnik je zagrozil: »Marsikoga smo že naučili govoriti, pa bomo tudi vas!« Potem je odšel. Nato so morali vsi po vrsti na košček papirja napisati svoje ime, Nemci pa so sami zase napravili seznam in ga primerjali z izpolnjenimi listki.

Potem so se vrnili štirje moški, pretepeni in iznakaženi, toda živi. Zaslišali so jih, vendar brez uspeha. Še strel pred gostilno pa so Nemci hoteli le zastražiti ostale.

Tik preden je prišel iz Pontebe ukaz za pokončanje vasi, je nemški poročnik izločil šest mladoletnikov. Pred gostilno jim je velil stopiti v vrsto, tam pa si jih je znova ogledal. Sumljivo dolgo je motril gostilničarjevega sina, nato pa je velil: »Ti nisi več ovčji pastir, ti si vojak, pridruži se ostalim v krčmi!« In fant je moral nazaj k na smrt obsojenim. Še drugi je kazalo, da se je rešil smrti — prvič so ga našli skritega v kleti med krompirjem, pa ga je

rešil dokument italijanskega republikanskega vojaka na bolniškem dopustu. Zdaj ga je torej Nemec kljub temu zaznamoval.

Tudi v Logu so bili Nemci pozaprli vse moške v bivšem otroškem vrtcu, ki so ga Nemci spremenili v zasilni lazaret. Tisto noč od nedelje na ponedeljek so bile vse sobe polne ječanja nemških ranjencev s Strmca, stražarji, ki so jih nosili na stranišče, pa so s pestmi pretli ujetnikom, češ, da jih bodo vse pobili. V ponedeljek dopoldan so iz rabeljskega rudnika poslali v Log komisarja, ki se je zanimal, koliko je med talci rudarjev. Čeprav trije med tridesetimi niso bili rudarji, so vsi dvignili roke, nemški komisar pa je rekel: »Tako. Kar smo napravili, smo napravili, vi pa na delo. V prihodnje pa se varujte sodelovanja z banditi!«

Komisarjevih pomenljivih besed si tedaj ni znal nihče razložiti. Nihče razen Strmčanov, ki so hip pred tem gledali smrti v oči — in omahnili pod nemškimi streli.

Mladoletnike so izpred gostilne odvedli proti Predilu, še prej pa jim je poročnik zabičal, naj se v primeru partizanskega napada nemudoma vržejo v desni jarek ob cesti, sicer, da jih bodo podrl nemški streli. Ne da bi jih kdo napadel, so dosegli Predil. Tam pa so srečali vod vojakov iz Pontebe, ki so na ukaz tamošnje komande hiteli v Strmec izvršiti »kazen«.

Gostilničarja so Nemci zaradi starosti izpustili. Pridržali pa so njegova dva sina. Stari mož je trepetal zanju in je ponudil Nemcem svoje življenje v zameno za sina. Nemci pa so se posalili z njim: njegovo ponudbo so sprejeli, vendar tako, da so k na smrt obsojenim pridružili še njega.

Tako je v vrtičku pod vaškim studencem tisti dan padlo šestnajst strelav. Šestnajst žena in mater je zajokalo, osirotelo in ovdovelo.

Pet rudarjev — sklepajo, da so vedeli za partizanski napad — je po globadah in grapah zbežalo v Rabelj, še preden so v Strmec prispeli Nemci. Ti so edini moške, ki so preživeli strmeško tragedijo. Nekaj se jih je po vojni odselilo v Rabelj, kjer so se za zmerom udomili, nekaj pa se jih je zaposlilo v Kočevju. Rudarji so in hodijo na delo. Rudar z družino v hiši, obiti s pločevino, v edini hiši z radijskim sprejemnikom na Strmcu, je eden izmed njih.

Zenske, ki so jih bili Nemci sprva tudi namenili za smrt, so se rešile po naključju. Neki nemški »človekoljub« iz Pontebe jih je pustil pri življenju, da bi obklovale usodo svojih mož in obtoževale vojno in nacizem. Ko so jih spustili, so se umaknile v Log, kjer so jih sočutno sprejeli pod streho tamkajšnji vaščani.

Brž po njihovem odhodu se je začel uredničevati nemški uničevalni načrt, po katerem ni smel ostati na Strmcu kamen na kamnu.

V ponedeljek, 11. oktobra 1943, so nemške topniške baterije iz Loga in Predila odprle na Strmec uničujoči ogenj. Zagalni izstrelki so starinsko vas v hipu spremenili v ogenj in pepel.

TUDI MARIJI MOZINA SO MED VOJNO NEMCI USTRELILI MOŽA. ZDAJ ŽIVI S SVOJO ČERJO IN VNUKINJO MAJDO

Takšen je bil konec Strmeških družin, ki so stoletja dolgo kljubovale tuju in naši zahodni meji in ljubosumno čuvala pred njim slovensko besedo.

Nekaj mesecev po tem dogodku je nekaj moških iz Loga prekopalo strmeške žrtve, pokrite le s plitvo plastjo zemlje v skupnem grobu. Mrtvih skoraj ni bilo več prepoznati. Matere in žene so hotele imeti svoje mrtve svoje vsake zase, tudi spominke plošče niso dovolile postaviti, ker bi jih preveč spominjala na njihovo skupno usodo. To pa, se zdi, jih je razdružilo v boli in zagrenilo. Podoba je namreč, kot bi bila vsaka strmeška žena, vsaka mati, večen, nezgledan, neprejokan spomin na tragedijo pred štirinajstimi leti. Popotnik, ki ga pot zapelje v to vas, se namreč spriče tega, spriče zapuščenih hiš in ruševin, ne more znebiti vtisa, da so tisti streli padli šele lani, predvčerajšnjim ali včeraj. Sicer pa je neprežaljeno strmeško tragedijo treba razumeti: Strmec je doživel skupno težko usodo, ki je tem težja, ker pri hiši ni več moških, ki bi lahko popravili to in ono. Zenske morajo trdo delati, da se prežive.

Morda bo Strmec ostal, morda tudi ne. Čez štirideset ali petdeset let bo lahko izginil. Toda zmerom bo ostal spomin na vojne grozote, ki so to vas tako prizadele. Spomin in opomin. Da se ne bi pozabilo in ponovilo.

Strmeška tragedija je doživela tudi svojo filmsko upodobitev. Film »Črne rute«, ki so ga na Strmcu v koprodukciji s Francozi posneli Črnogorci, bomo videli pri nas bržkone kmalu, v Franciji pa ga vsekakor ne bodo predvajali pred festivalom v Cannesu, da ne bi izgubili pravice do sodelovanja na tej mednarodni filmski prireditvi. To je namreč eden najboljših dokumentarnih filmov, saj je nedavno prejel francosko nagrado kot prvi film, ki prikazuje vojne grozote.

NANDE ŽUZEK

V HIŠI NA DESNI JE PRED ŠTIRINAJSTIMI LETI ŽIVA ZGORELA BOLEHNA STARKA

Zgodba z zasnežene planjave

Z drvarjem sva odskočila. Dvignil je svoje sani in jih premaknil v sneg. Po strmini so zdrčali proti nam sanjakači, trije, štirje, peti in šesti. Težko otovorjene sani so hreščale pod zasneženimi bukovimi poleni. Sneg je pršel izpod okovanih čevljev vozačev, izpod verig, ki so trgale ledeno, sanino in užigale iskre na ostrem kamenju.

Više, zgoraj na planjavi, sva si otepla sneg z obleke in za hip postala. Medlo zimsko sonce je prodiralo skozi vrhove dreves, ki so se šibila pod belimi klobuki. Na planjavi so se bleščali beli kristali snežne odeje, doli na robu gozda se je iz dveh koč sukljal dim proti nebu, ki je bilo sinje, čisto in umito od vedrine in sonca.

»Tu je Klopni vrh,« je rekel drvar. Vrgla sem smuč v sneg in si jih pridrila na čevlje. Zdal se je odprla pred menoj ravnica, lepa, tiha pohorska planjava, kjer uduši sneg vse glasove in je človek sam s seboj bolj kot kjerkoli drugje. Drvar je privzdignil klobuk v pozdrav, sedel na sani in prižgal cigareto. Z naglimi koraki sem odsmučala po gozdni poti. Na drugem koncu planjave sem se spet ustavila. Pogledala sem nazaj na to človeško bivališče, ki se je utopilo v samotno pohorskih gozdov.

Spomnila sem se drvarjeve zgodbe.

»Otrok jima je zbolel,« je pripovedoval drvar. »Imela sta majhno hčer. Nista še bila dolgo poročena. Živela sta v koči. Zelo sta se razumela. Potem je hči zbolela. Kuhala jo je vročica. Pavla se je odločila, da gre po zdravnika in dobi zdravlilo. Zunanaj je bil visok sneg, da se je človek komaj videl iz snežne gazi. S Klopne vrha do zdravnika je dobre tri ure poti, v snegu še več. Mati je hodila naglo, skrb za otroka jo je gnala, da se ni zmenila za visok sneg, ki ji je segal preko pasu. Pri hčerki, ki se je premetavala po postelji, vsa znojna od vročine, je ostal Mirko. Zena mu je zaupala otroka, ker se je bala, da bi se vpricho nje zgodilo najhujše. Vso pot je drvela in vsa prepotena in premočena od snega prišla v dolino.

Naglo je opravila pri zdravniku, dobila zdravlilo in se odpravila domov v planino. Popoldne se je ustavila pri ljudeh na Činžatu, dali so ji čaja in jo vabili, naj ostane čez noč pri njih. Niso je mogla zadržati, njene misli in skrbi so bile pri otroku. Ali je še živ ali se mu ni kaj zgodilo? Ne da bi mislila na strmo in težavno pot, je stopila v mrak in zagazila v visoki sneg. Noge so se ji ugrezale, više v planini je bilo snega čedalje več. S težavo se je premikala dalje. Pot ji je curkoma lil po obrazu, tu in tam je postala in za hip počila. Nato je še hitreje gazila v visoki snežni odeji, jo predirala z rokami in prsmi in si trudoma krčila pot. Više je bila, več je bilo snega. Slednjič ji je segal do vratu. Z muko se je prebila do oglarske kočice, izrgala desko in si z njo pomagala naprej. Položila jo je v sneg, s koleno oddrsala na drugi konec, nato spet dvignila desko in

jo vrgla predse. Na gozd je legla že trda noč.

Vsa iznemogla, premočena in prestrašena od dolge poti, je končno prišla na gozdno ravnico. Pot je ni skrbela, vajena je bila planine, poznala je vse poti na Klopni vrh. Toda strah je bilo snega, ki ga je medtem, ko je bila v dolini, še več zapadlo. Meter za metrom se je prebijala proti domu. Polagala je desko, se plazila po njej, padla v sneg in se vedno znova izkopal iz njegovega objema. Silen napor jo je izčrpal, misli so se ji zmedle, utrujenost jo je s peklensko silo vlekla k tlem. Ni mogla več. Potrošila je zadnje moči. Toda obstati ni smela. Samo naprej! Domov k otroku! In spet je začela zagrizeno bitko z belo odejo.

Zjutraj, ko je svit pregnal temo, jo je zagledal skozi okno, kako sedi pod smreko. Naglo ji je stekel nasproti in jo klical. Ni mu odgovorila, še pogledala ga ni. Prestrašen je pokleknil k njej in jo stresel za rame. Njen obraz je bil blede ko sneg, obleka na njej vsa trda. Noben glas je ni mogel več predramiti in poklicati v življenje. Bila je mrtva.

Otrok je ozdravel. Mirko pa je zbolel, ni mogel preboleti hude izgube, ki ga je doletela. Očitki, da jo je pustil samo v dolino, njen žalostni konec, zavest, da je zdaj v koči sam, so ga preganjali vse dni po njenem pogrebu. Žalosten, brez volje do življenja, je hodil po planini. Nekega večera se je mudil na kmetiji

Omotična od slabosti, muk in trpljenja, je slednjič zagledala snežno planjavo pred seboj. Pred njo se je začrtila motna senca domače kočice. Ni mogla več hoditi. Po kolenih in rokah se je plazila naprej: pošle so ji zadnje moči. Koča se je počasi primikala. Dober streljaj je bila od nje. Včasih je teh nekaj metrov prehodila smeje in z lahkoto. Zdalj ni mogla več nikamor. Sneg se je ugrezal, zdaj po nogah zdaj po rokah se je plazila dalje in prišla pod zavetje visoke smreke. Bila je na cilju. Samo malo si bo odpočila. Samo malo, ko je tako silno utrujena. Saj zdaj je doma... Spet bo videla otroka, dala mu bo zdravlila. Nasilnila se je na drevo in v blaženi omotici zaprla oči.

Do smreke je držala sled. Samo nekaj metrov je bilo še do kočice, kjer je Mirko bedel pri otroku. Nekajkrat je stopil na prag in klical v noč. Odgovora ni dobil. Potolažil se je z mislijo, da je žena čez noč ostala v dolini.

Ona pa je spala pod smreko in se ni več prebudila.

pod Laprehtovim vrtom. V mraku se je poslovil in zagazil sneg proti domu. Domov pa ni prišel, sredi poti se je njegova sled izgubila.

Naslednji dan ga je našel konjar s kmetije, ko je prišel po naključju tam mimo. Mirkova sled se je izgubila na robu kolovoza, pod katerim je bil strm breg. Spodaj v kotanji, med kamenjem, je ležalo zmznjeno truplo. Ni bilo težko ugantiti, kaj se je zgodilo. Spodrsnilo mu je, padel je po strmini, priletel na kamenje, v oko pa se mu je zapčila šiljasta veja in ga prebodla. Tako je končal tudi on, kmalu za tem, ko so položili v grob njegovo Pavlo. V objemu oke smrti sta se spet našla.

»Kdaj se je to zgodilo? Pred vojno?« sem spraševala drvarja. »Ne, po vojni, saj še ni dolgo tega.« »Kje pa je otrok?« »Vzela ga je dobra žena iz Pušcave, uslužbenka na socialnem skrbstvu. Zdalj bo deklica že precej velika...«

MILENA BOČKO

ALEXANDER BELIAJEV CLOVEK DVOZINKA

Vsi znanstveniki pa niso mislili tako. Drugi so se sklicevali na slovečega nemškega naravoslovca Konrada Gesnerja, ki je opisal morsko devico, morskega vraga, morskega menija in morskega skoča.

Konec koncev se je marsikaj, o čemer so pisali znanstveniki v starem in srednjem veku, uresničilo ne glede na to, da nova znanost teh starih znanstvenikov ni priznavala. Božje stvarstvo je neizčrpno in nam, znanstvenikom, pristojita skromnost in opreznost v zaključkih bolj kakor komurkoli drugemu. So pisali nekateri stari znanstveniki.

Sicer pa je bilo težko imenovati te skromne, oprezne ljudi znanstvenike. Verovali so v čudeže bolj kakor v znanost in njihova predravanja so bila podobna pridigam.

Naposled, da bi odločili spor, so poslali na morje znanstveno odpravo.

Njenim članom se ni posrečilo srečati »vraga«. Pač pa so zvedeli mnogo novega o početju »neznanega človeka«. (Stari znanstveniki so vztrajali na tem, naj bi besedo »človek« zamenjali z besedo »bitje«.)

V poročilu, objavljenem v časnikih, so člani odprave pisali:

»1. ponekod smo opazili na peščenih sipinah sledove ožkih stopinj človeških nog. Držale so od morja in nazaj k morju. Toda takšne sledove je lahko zapustil samo človek, ki se je pripeljal k obali s čolnom;

2. mreže, ki smo jih pregledali, so po vseh znakih sodeč razrezane z ostrim rezilom. Morda so se zatakale na ostre, podvodne črtili ali železne kose potopljenih ladij in se pretrgale;

3. sodeč po pripovedovanju očitivcev, je delfina, ki ga je vrzel vihar na obalo precej daleč od vode, nekdo ponoči potegnil v vodo; na pesku smo opazili sledove nog in nekakšnih dolgih nohtov. Bržčas je odvelkel delfina v vodo kak usmiljen ribič.

Znano je, da delfini v lovu na ribe pomagajo ribičem, ker pode ribe pred seboj

proti obali. Ribiči pa dostikrat rešujejo delfine, če jim grozi nevarnost. Sledove nohtov so morda zapustili človeški prsti. Domisljiva jim je posredovala oblika nohtov;

4. kozlička je lahko pripeljal s čolnom in ga podtaknil kak šaljivec.

Znanstveniki so našli še druge, manj preproste vzroke, da so pojasnili sledove, ki naj bi jih bil zapustil »vrag«.

Znanstveniki so iz tega sklepali, da tako zamotanih dejanj ni mogla opraviti nobena morska pošast.

In vendar s temi pojasnili niso bili vsi zadovoljni. Celo med znanstveniki je bilo nekaj takih, ki so se jim zdela dvomljiva. Kako je mogel najspretnější in najvztrajnejši šaljivec uganjati takšne vragolije, ne da bi ga vsa ta čas sploh kdo opazil? Glavno, kar so znanstveniki zamočali v svojem poročilu, pa je bilo vprašanje, kako je mogel »vrag« počenjati svoje muhavosti v kratkem času v raznih krajih, daleč drug od drugega. Ali je znal presenetljivo hitro plavati, ali je imel nekakšno posebno pomagala, ali pa ni bil sam, marveč jih je bilo več. Toda v tem primeru so bile vse te vragolije še bolj nerazumljive in nevarne.

Pedro Zurita je kar naprej hodil po kajti in premišljal o tej skrivnostni zadevi.

Tako ni opazil, kdaj se je zdanilo in kdaj so posiljali skozi ladijsko okence prvi žarki vzhajajočega sonca.

Ko se je umival z mlačno vodo, je zaslišal s palube prestrašene krike. Se neumit je odhitel po stopnicah.

Pri ograji so stali nagi iskalci biserov s platnenimi obvezami na bedrih; mahali so s rokami in kričali vsevprek. Pedro je pogledal na morje in opazil, da so čolni, ki so jih bili pomoči privezali k ladij, odvezani. Nočni vetrni jih je bil odnesel precej daleč na odprto morje. Zdaj jih je jutranji vetrček zanašal nazaj proti obali. Po vodi razmetana vesla pa so plavala po zalivu.

Zurita je velel iskalcem biserov, naj zbero čolne. Nihče pa si ni upal zapustiti palube. Zurita je ponovil ukaz.

»Kar sam zlezi »vragu« v krepilje,« je dejal nekdo.

Zurita je segel po revolverju. Gruha iskalcev biserov se je umaknila k jamboru. Indijanci so srdito motrili Zurito. Kazno je bilo, da je spopad neogiben. Tedaj pa je posegel vmes Baltazar.

»Arakuanec se nikogar ne boji,« je rekel. »Morski pes me ni požrl in tudi »vrag« se bo zadavil s starimi kostmi.« Sklenil je roke nad glavo, skočil s palube v vodo in odplaval proti najbližjemu čolnu. Zdaj so iskalci biserov stopili k ograji in prestrašeno gledali za Baltazarjem. Vzile starosti in bolni nogi je plaval zelo dobro. Nekajkrat je zamahnil s rokami in že je bil pri čolnu. Ujel je plavajočo veslo in zlezal v čoln.

»Vrv je nekdo prerezal z nožem,« je kričnil, »in prerezal jo je gladko. Nož je bil oster ko britev.«

Videč, da se Baltazarju ni zgodilo nič hudega, je nekaj iskalcev biserov sledilo njegovemu zgledu.

NA DELFINOVEM HRBTU

Sonce je bilo komaj vzšlo, pa je že neusmiljeno pripekalo. Srebrnkastinske nebo je bilo povsem jasno, morje negibno. »Meduza« je bila že dvajset kilometrov južno od Buenos Airesa. Na Baltazarjev navsot so se zasedrali v majhnem zalivu, ob skalnati obali, kjer je molelo iz vode dvojce čerl.

Čolni so se razkropili po zalivu. V vsakem sta sedela kakor običajno po dva iskalca biserov: prvi se je potapljaj, drugi pa je vsakokrat potegnil potapljača iz vode. Potem sta zamenjala vlogi.

En čoln se je močno približal obali. Potapljač je objel z nogami kos korajnega apnenca, privezan na konec vrvi, in se hitro spustil na dno.

Voda je bila zelo topla in prozorna, tako da je razločno videl vsak kamen na dnu. Blizu obale so strelile iz vode korale — negibno otrpli grmiči podvodnih vrhov. Drobne ribice, bleščeče, ko da so zlate in sreberne, so švigale med temi grmiči.

Potapljač se je spustil na dno, se sklonil, začel naglo pobirati školjke in jih polagati v vrečko, privezano k jermenuku ob strani. Njegov tovariš, Indijanec iz plemena Guron, je držal v rokah konec vrvi in sklonjen čez rob čolna gledal v vodo.

Nenadoma je opazil, da se je potapljač naglo vrnal, zamahal z rokami, se oprjel vrvi in jo nategnil tako močno, da je malo manjkalo, da ni potegnil tovariša v vodo. Čoln se je zamajal. Indijanec je naglo potegnil tovariša iz vode in mu pomagal zlezi v čoln. S široko odprtimi usti in izbuljenimi očmi je potapljač težko sodel. Obraz temnobronaste barve je bil zdaj siv — tako je mož prebledel.

samo kri, razlita nad morskim dnom. Kaj se je zgodilo tam? Indijanec se je ozrl na svojega tovariša, toda le-ta je negibno ležal vznak, lovil sapo s široko odprtimi usti in topo rzi v nebo. Indijanec je zgrabil za vesla in odplaval svojega nenadoma obolelega tovariša na krov »Meduze«.

Naposled se je potapljač ovedel, toda kazno je bilo, da je izgubil dar govora, ker je samo hropel, majal z glavo, se šobil in pihal.

Iskalci biserov so se zbrali okrog potapljača in nestrno pričakovali, kaj jim bo povedal.

»Govoril« je kričnil naposled mlad Indijanec in strelal potapljača. — »Govori, če nečeš, da tvoja strahopetna duša odleti iz telesa.«

Potapljač je zmajal z glavo in dejal z zamolklim glasom:

»Videl sem... »morskega vraga«.

»Njega?«

»Govori no, govori!« so nestrno kričali iskalci biserov.

»Gledam — morski pes. Naravnost proti meni plava. Je že po meni Veliko, črno

žrelo se je že odprlo, zdaj zdaj hlastne po meni. Gledam — še plava...«

»Drugi morski pes?«

»Vrag!«

»Kakšen pa je? Ali ima glavo?«

»Glavo? Če se ne motim, jo ima. Oči pa ko dva kozarca.«

»Ce ima oči, mora imeti tudi glavo,« je menil mladi Indijanec samozvestno. »Saj se morajo oči nečesa držati. Kaj pa šape, ali jih ima?«

»Tace pa so podobne žabjim krakom. Prsti dolgi, zeleni, z nohti in mrenami. Sam se le-akeče ko ribje luske. Priplaval je do morskega psa, zamahnil s šapo — šavs! In morskega psa je pritekla kri iz trebuha...«

»Kakšne pa so njegove noge?« je vprašal eden izmed iskalcev biserov.

»Noge?« se je skušal spominjati potapljač. »Nog pa sploh nima. Ima samo dolg rep, na koncu pa dve kači.«

»Koga pa si se bolj ustrašil — morskega psa ali pošasti?«

»Pošasti,« je odgovoril brez obotavljanja. »Pošasti, čeprav mi je rešila življenje. Bil je on.«

»Da, bil je on.«

»Morski vrag,« je rekel Indijanec.

»Morski bog,« ki prihihi na pomoč revežem, ga je popravil star Indijanec.

Ta vest se je naglo razširila po čolnih v zalivu. Iskalci biserov so pohiteli k ladij in vzdignili čolne na krov.

Vsi so se zbrali okrog potapljača, ki ga je bil rešil »morski vrag«. In potapljač je ponavljal ter pripovedoval zmerom nove podrobnosti. Spomnil se je, da je švigal pošasti iz nozdrvi rdeč plamen, njeni zobje pa so bili ostri in dolgi, debeli za palec. Njeni uhliji so se premikali, ob straneh je imela plavuti, zadaj pa veslu podoban rep.

Do pasu goli Pedro Zurita v kratkih belih hlačah, v copatah na boso nogo in v visokim slankom s širokimi krajevci na glavi je hodil, draseč s copatami, po palubi in poslušal pomenke.

Cim večja je bila pripovedovalčeva vne-ma, tem bolj je bil Pedro prepičen, da si je Indijanec, ki se je ustrašil morskega psa, vse to izmislil.

»Sicer pa to morda ni izmišljeno. Nekdo je prerezal morskega psa trebuh, saj je vodo v zalivu pordela. Indijanec laže, toda v vsem tem je vendarle nekaj resnice. Čudna zgodba, vražja strela!«

Tedaj pa je Zuritove misli pretrgal glas roga, ki je nenadoma zadonel izza skale.

Ta glas je osupnil posadko »Meduze« ko strela z jasne. Vsi pomenki so takoj utihnili, obrzi prebledeli. Iskalci biserov so se v praznovrni grozi ozirali na skalo, za katero je bil nekdo zatrobil.

Blizu skale je poskakoval in se prekopicaval po morju trop delfinov. Eden med njimi se je ločil od tropa, glasno prhnil, ko da odgovarja na klic roga, naglo odplaval k skal in se skrli za njo. Minilo je še nekaj trenutkov napetega pričakovanja. Nenadoma so iskalci biserov opazili, kako se je izza skale prikazal delfin. Na njegovem hrbtu je sedelo ko na konju čudno bitje — »vraga«, o katerem je malo prej pravil potapljač. Pošast je imela človeško telo, v njenem obrazu pa je bilo videti velike, okrogli uri podobne oči, žareče v sončnih žarkih ko avtomobilski žarometi. Njena koža se je svetlila ko svetlosinje srebro, njene roke pa so bile podobne žabjim nogam — temnozeleni, z dolgimi prsti in mrenami med njimi. Noge pod koleno so ticalle v vodi. Ali so imele na koncu rep ali pa so bile običajne človeške noge — tega niso mogli dognati. Čudno bitje je držalo v roki dolgo zavito školjko. Se enkrat je zatrobilo nanjo in se zasmajalo z razposajenim človeškim glasom, potem pa je nenadoma kričnilo v čistem španskem jeziku: Urno, Leading, naprej! Potprepljalo je z žabjo roko delfina po svetilkajočem se hrbtu in ga vzpodbudilo z nogami. In delfin je ko dober konj pospešil hitrost.

Iskalci biserov so nehote kričnili.

• Vodnik.

— Dober večer, doktor! — je rekel Le Goff nekako boječe.

— Kaj greste spet v kavarno zdraviti tisti vaš gastritis? — mu je strogo vrzel okostnjak. — Prav zares, sprašujem se, zakaj se izgubljam čas in se brigam za vaše zdravje!

— Toda prisegam vam, gospod doktor Voisin... — je bedno ječjal Le Goff.

Toda okostnjak ga ni hotel poslušati. Odšel je ter pri tem ježno zmajeval z rameni.

— Vsi dohtarji so enaki lopovi! je godrnjal Le Guellec. Jemljejo ti denar. A da bi te pozdravili! — kje pa! in še ved: še zmerjajo tel To je višek!

Črnc se je porogljivo nasmehnil, ko je videl oba mornarja stopiti v krčmo.

Težka gospa Mériadecova, ki je mogočno sedela za blagajno, je z mirnim pogledom obvladovala svojega suhega, drobnega moža; stregel je kakim desetim mornarjem in jim prinášal žganja. To delo je opravljal z gibi sleparja, ki lovi karte. Le Goff in Le Guellec sta vstopila in se pridružila skupini. Razpoloženje je bilo hrupno.

Nenadoma — tišina...

Vstopil je črnc.

In vse oči so se od njega polagoma obrnile k veliki usnjati torbi, ki jo je nosil v svoji levi. Bila je ogromna, osmerokotne oblike, z belimi in črnimi kvadrati kot šahovska deska, narejena je bila iz krokodiljega usnja in napihnjena kakor balon. Bila je tako zanimiva, da nihče, ki jo je enkrat pogledal, ni mogel več odtrgati oči od nje.

In nadvse presenetljivo je bilo videti tega črnca a to nenavadno torbo, kajti ta črnc se je s svojo nošo izogibal vsaki posebnosti ali ekstravagantnosti. Njegova obleka ni bila niti zelena niti oranžna niti vijoličasta niti kakršnekoli druge barve, ki jih ljubijo njegovi rojaki. To je bila čisto navadna športna obleka. Nebarvan suknjič in rjave hlače. Kravat pa ni bila podobna perju kake ptice, ni bila niti črna na rožnati srajci niti rdeča na črni srajci, ampak čisto enostavno sive barve na rumenkasto beli srajci. Čevlji niso bili niti rdeči niti kričeli. In ta lopov ni nosil niti neumnega slamnatega klobuka, bil je golovlav. Ni imel niti obrobov v nosnicah niti uhanov niti zapestnic. Nobenega blsra, niti prstana niti pozlačenega zoba!

Ko je vstopil v kavarno, je mimogrede vrzel v kot temen platen kovček z zadrgo. Toda izredno previdno in z nenavadnim spoštovanjem, da, celo z nekakšno ljuboznijo je postavil na mizo tisto gromozansko črno-belo torbo iz krokodiljega usnja.

— Silce žganja, — je naročil.

Mornarji so bili še vedno kakor mutasti in »trme« so bujali vanj. Srkali so sadjevec, ki jim ga je nosil Mériadec, in s pogledi tehtali prečudno torbo. Kaj neki je bilo notri?

— Pardon, gospodje...

Zganili so se. Črnc je imel izredno lep in muzikalen bas — bil je, kakor bi bil njegov glas poltačen. Ob njem bi človek pomislil na mesec avgust, na zrelo sadje — bil je to glas, ki bi pri radiu veljal zlate denarje.

— Pardon, gospodje. Ali vam je morda znano, če je v Dinanu kakšen padar?

— Eden je bil, — je rekla gospa Mériadecova. — Vendar pa je lani samega sebe pustil umreti, — je rekla in se neumno zasmejala.

— To pa ni posebno dobra propaganda za padarja; — je komentiral Le Goff in se na ves glas smejal.

To sta bila dva, ki nista verovala v padarje! Le Guellec je zmignil z rameni. Bil je eden tistih, ki »verujejo«.

— Očeta Viroleta imate v Saint-Gillesu. To je kakih petnajst kilometrov ob Ranel navzgor. Vsak terek in petek imate posebno zvezo z avtomobil. To so kar dobre zveze.

Vsem tem ljudem je bilo všeč, ko so videli, da neke boleznij mučijo tudi tega velikega, močnega in črnega moža! Pa saj to je bilo človeško. Posebno je bilo to v zadoščenje kapitanu Le Goffu, ki ga je mučil gastritis.

— Lahko se k njemu napotite resnično z zaupanjem: Virolet ozdravi vse bolezni, — je vztrajal Le Guellec. — Sicer pa je on tudi predsednik pokrajinskega društva padarjev.

Razširil je roke, kakor da bi hotel reči: »Kaj boljšega vam ne morem nasvetovati!«

— Skoda, da nisem bolan, — je rekel črnc, ko da bi se poživljal na vse te navsote.

— Kaj? Niste bolni? Zakaj pa potem povprašujete, če je v Dinanu kak padar?

— Ker bi se, če ga ni, rad kar sam tukaj instaliral. Presenečenje.

— A, tako... vi ste...

— No ja, seveda, — je rekel s podjetnim nasmeškom.

— Vi ste...

— Da, — je rekel še enkrat in se še bolj smehljaj.

Le Goff je prvi izustil besedo:

— Vi ste... padar?

— Padar, prav to. Natanko: magnetopat.

Ta beseda je napravila senzacijo, in to temvečjo, ker poslušalci niso poznali njene pomena. In črnc je pojasnil:

IZDRAVLJAM Z MAGNETIZMOM

Vsakdo je pri tem opazil, da ni rekel »zdravim« ali »poslužujem se«, ampak je rekel »izdramim«. Nobena druga stvar bi ne mogla napraviti tako globokega vtisa, nič drugega bi ne moglo tako temeljito dokazati, da je ta črnc pravi padar.

Sicer pa je že barva njegove kože bila zadosten dokaz, da je moral biti to resnično strašen padar.

Njegove roke so začele tedaj v zraku izvajati nekakšen ples: po vsaj verjetnosti nekakšni magnetizacijski gibi.

In rekel je:

»Fluid...«

In to skoraj s takšnim tonom, da so vsi takoj pomislili: »To je genije!«

— Pff... — se je posmehoval Le Goff razarjen. Nikar se ne nortuje iz nas s tem vašim fluidom, to je oslarja, ta vaš fluid!

— Imate polno pravico, da ne verjamete vanj, — je

rekel črnc z zvito milino. — Imate tudi polno pravico do gastritisa, — je pripomnil in si prižgal cigareto.

V tistem trenutku je to majhno krčmo ribičev in mornarjev napolnilo vzdruje afriške džungle, čarovnij in tamtama. Čarovniške maske, maliki s peklenskimi obrazi, divje razgibani plesi in še različne druge mračne afriške vragolije...

— Kaj? Kaj? Gastritis? — je ječjal Le Goff. Kako pa to veste?

Črnc mu seveda ni povedal, da je nekaj trenutkov prej na obrežju reke slišal doktorja Voisina, ki je govoril o tem gastritisu. Rekel je samo:

— Fluid!

Potem so njegove roke počasi plavale pred prami krčmarja Mériadeca, ki je kar okamenel.

— Pazite na svoje živce!

Potem pred prami Leguelleca.

— Pazite na svoja jetra!

Potem je rekel: »Mi dovolite, gospoda?« in njegove velike roke so spoštljivo zaplavale pred ogromnimi prami gospe Mériadecove:

— Pazite na svoje srce!

— Moje srce? Ne bi ga zamenjala za vse zlato tega sveta, — je rekla ponosno in se zakrohotala s smehom, ki je bil podoben čudnemu hihitanju.

Ta velika ženska je bila v resnici kar slabotna; imela je pamet dvanajstletnega otroka.

— Jaz pa mislim, da ima gospod prav! — se je vmešal Mériadec. — Tvoje srce se duši v masčobi! Saj ne more več dihati!

Le Goff je zmignil z rameni in izpil dolg požirek sadjevca. Potem je položil silce nazaj na mizo in se nakremžil.

— Vnetje? — je vprašal črnc zaskrbjeno.

— Kajpada! Saj mi dela v želodcu kakor ventilator!

— Dovolite?

Ne da bi čakal na odgovor, je črnc vzel v roko njegovo silce in smehljaje začel magnetizirati sadjevec, ki je bil še v njem.

Množica je planila v smeh in ves ta smeh je obvladovalo visoko hihitanje gospe Mériadecove.

• Gastritis — želodčni katar.

— Povejte mi no, gospod Bambula, — je godrnjal Le Goff, — ali hočete prodati mojo glavo?

Črnc pa se ni dal zmotiti. Kar naprej je bombardiral sadjevec s svojim magnetičnim fluidom. Potem je potisnil silce k Le Goffu:

— Nate gal! Zdaž ne boste več čutili niti vnetja niti ventilatorja.

Le Goff ni mogel verjeti in je gledal zdaj črnca zdaj kozarec.

— Torej? — je vprašal Le Guellec, — boš spili?

Kapetan je sprva zmigoval z rameni, nato pa v dušku izpraznil silce.

Nekaj trenutkov se je zdelo, kakor da pazljivo opazuje strop. V resnici pa je bil njegov pogled obrnjen v notranost njega samega, v njegov lastni želodec. Čakal je, da bi se sprožil tisti salamenski ventilator. Počasi je položil silce na mizo. Potem je spet nepremično gledal silce in njegov pogled je bil kakor hipnotiziran, kakor pogled tistih srečnih izbrancev, ki jim pravijo videli in ki vidijo razne prikazni, ali pa imajo to čast, da slišijo glasove, ki jih drugi ljudje ne morejo slišati. Vsi so strmeli vanj. Neko nenavadno začudenje mu je jelo razširjati zenice. Potem so se usta polagoma odprla; zdaj njegov obraz ni izražal samo začudenja, ampak mnogo mnogo več!

— Vi torej... — In praznično razpoloženje se je polastilo vsega njegovega telesa:

— Ne samo, da ta požirek ni povečal peklenskih bolečin v mojem želodcu, ampak jih je celo ustavil, kakor da bi odrezal!

— Zelo me veseli, da sem vam lahko storil to majhno uslugo, — je rekel črnc.

Položil je denar na pult, zgrabil svojo torbo z zadrgo, kovček iz črno-bele krokodilove kože pa je dvignil spoštljivo, kakor bi nosil v njem samo rešnje telo, in odšel iz krčme sredi splošnega začudenja.

— Ničesar več ne čutim! Ampak vendar, no ja, nič, nič, je kakor neumnim ponavljal Le Goff. To je v resnici pravi sa, Bambula!

— Morali bi mu reči, da bi vam magnetiziral sod ali dva sadjevca — je nasvetoval Mériadec. In še sodeček Calvadosa...

Vsi so se smejali.

Toda Le Guellec je zamišljeno iskal svoja jetra in se tipal po bokih. Gospa Mériadecova si je diskretno polčila dva prsta na prsi in štela udarce svojega ogroženega srca. Mériadec je strelil v prste na svojih rokah, ki so bili podobni tanki pajčevini in so mu drhteli na kolenih.

Le Goff je pil in se bolj in bolj čutil, ko se v njegovem želodcu ni sprožil noben ventilator več.

— Kaj je že rekel, da je? Ta zamorec? — je vprašal zamišljeno.

— Magnetopat... — je odgovorila gospa Mériadecova še bolj zamišljeno.

— Magnetopat... — je v istem trenutku mrmrala tudi gospa Le Clinchova, upravnica hotela Du Guesclin.

Črnc je vstopil v dvigalo z Alfredom, litbomem, ki mu je prepustil svojo običajno torbo — nikakor pa ne tistega uglednega kovčka iz krokodilje kože s črnimi in belimi kvadrati. Tega nikakor ni hotel izpustiti iz rok.

Gospa Le Clinchova, ki je sedela za blagajno v recepciji, je kakor v ekstazi strmela za njima, ko sta izginila v dvigalu.

Potem se je pogled še vedno poželjive vdove povsli. Kakor da bi jo božala, je prebrala hotelsko prijavnico, ki jo je črnc izpolnil:

Prilimek: SINEGAYE, po domače »Gospod Simona«.

Ime: Simon, Charles.

Rojstni kraj: Saint-Louis v Senegalu.

PRVIČ V PENASTI KOPELI

V ENEM OD ZADNJIH PRIZOROV FILMA "ANA Z BROOKLYNA", KI IGRA V NJEM GLAVNO ŽENSKO VLOGO GINA LOLLOBRIGIDA, JE ITALJANSKA FILMSKA ZVEZDA MORALA SPOZNATI TUDI PRIJUBLIJEN AMERIŠKI FILMSKI REKVIZIT — KOPEL V PENASTI MILNICI. NEDVOMNO GRE ZASLUGA ZA TO AMERIŠKEMU REŽISERJU FILMA REGINALDU DENHAMU, KI ZELO SPOSTUJE NAJSTAREJŠE HOLLYWOODSKE TRADICIJE. GINA LOLLOBRIGIDA, KI V FILMU IGRA MIKAVNO VDOVO, SE JE, KOT JE VIDE TI NA SLIKI, OB PRVEM SREČANJU S PENASTO MILNICO ZELO DOBRO ODREZALA (DESNO).

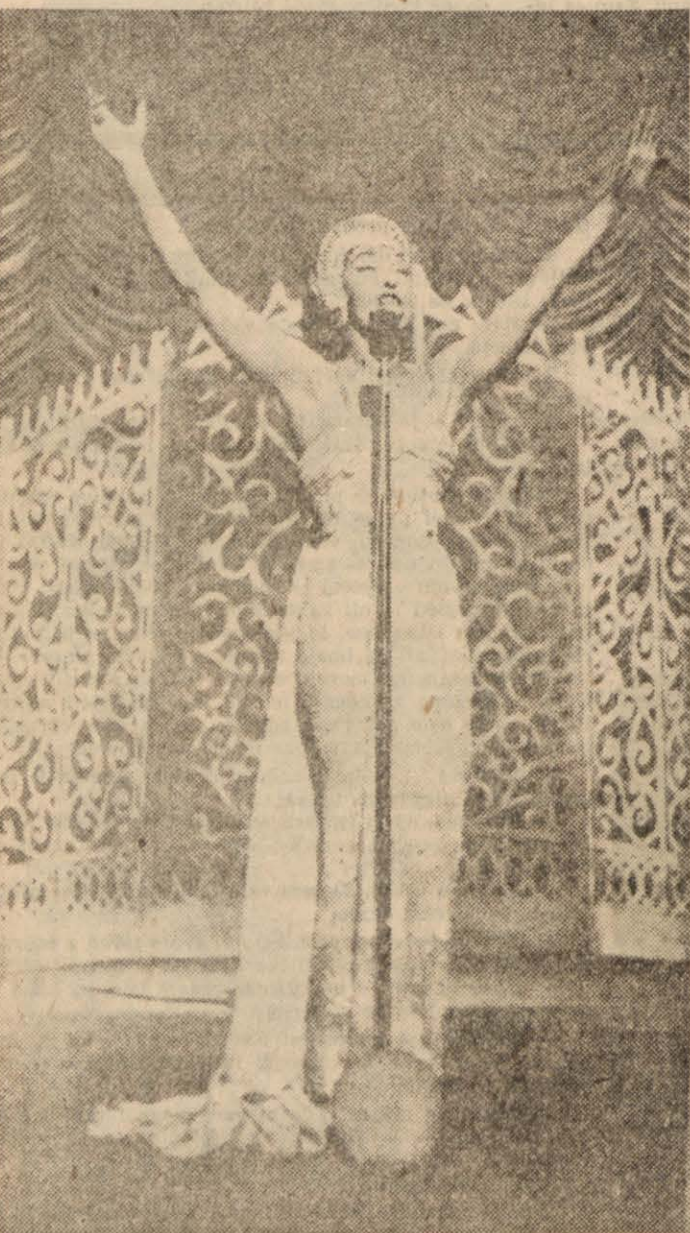
KU-KLUX-KLAN ŽE PONIŽNEJŠI?

KU-KLUX-KLANU, KI S SVOJIMI RASISTIČNIMI IZGREDI ŽE SKORAJ POLNO STOLETJE TERORIZIRA TEMNOPOLTE PREBIVALCE ZDA, SICER SE ZDAVNJA NI ODKLENKALO. DO ŽIVLJA PA ZLASTI V ZADNJEM ČASU VEDNO HUISE UDARCE, KI DAJEJO UPANJE, DA BODO KLANOVSKIM NASILNEZEM SČASOMA Vendarle DOKONČNO PRISTRIGLI PEROTI. EISENHOWERJEV UKREP, KO JE V LITTLE ROCK POSLAL ZVEZNE ČETE DELAT RED, JE KLANOVSKEMU "UGLEDU" ZADAL PRECEJSNJO RANO. NEDAVNO TEGA PA SO V MESTECU MAXTON V SEVERNI KAROLINI KLANOVCEM DOBRO POSVETILI INDIJANCI, KI SO Z ZDRUŽENIMI MOČMI NAPADLI ENEGA OD ZLOGLASNIH NOČNIH SHODOV KU-KLUX-KLANA. TUDI V MESTECU COLUMBIA NA SEVERU ZDA, KJER SO KLANOVCI NEDAVNO TEGA PROTESTIRALI PROTI INTEGRACIJI SOL IN KOT OBICAJNO ZAZGALI KRIZ V OPOMIN, Njihove groznje niso več imele prave veljave. SLIKA KAZE DVA TEMNOPOLTA SOLARJA, MLADENICA IN MLADENKO, KAKO MIRNO NADALJUJETA SVOJO POT KLJUB SREČANJU S KLANOVCI, KI SE VRACAJO S PROTESTNEGA SHODA NA GLAVNEM TRGU V COLUMBIJI (SPODAJ).

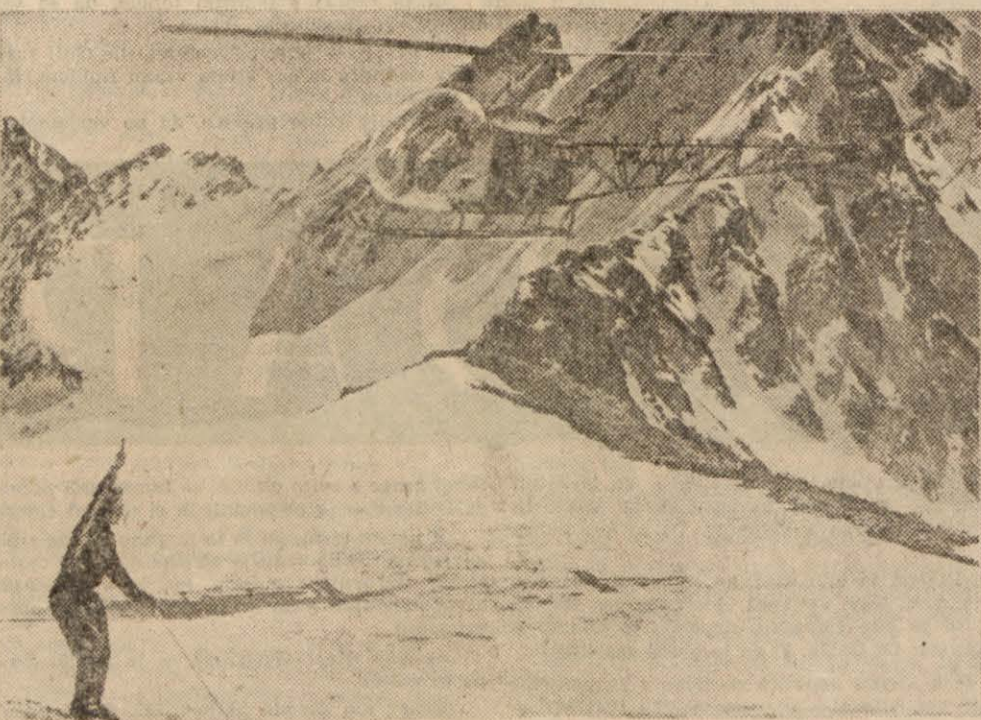
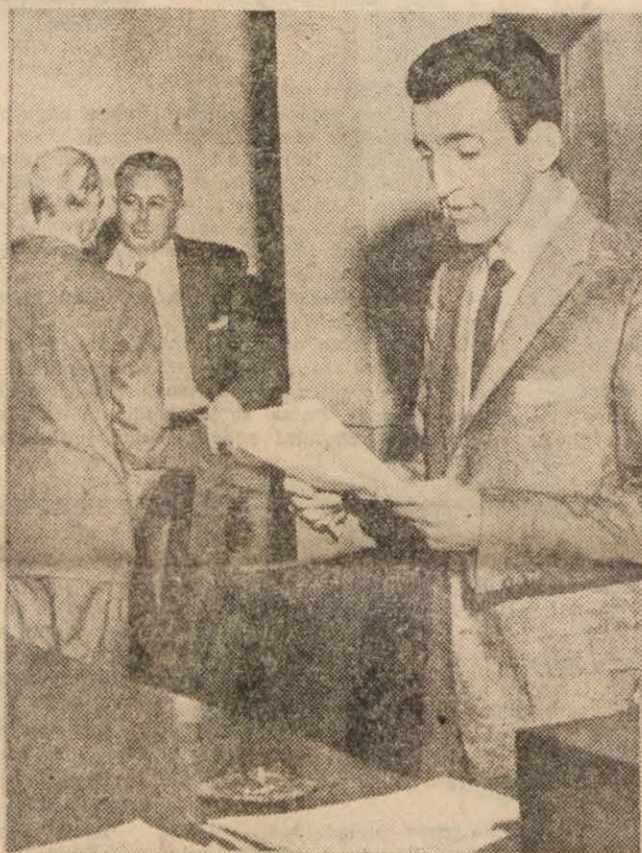
JOSEPHINE SPET PRED MIKROFON

JOSEPHINE BAKER ALI "CRNA VENERA", KOT JO TUDI IMENUJEJO, KI JE V OBDOBJU MED OBEMA VOJNAMA RAZGIBALA POL EVROPE Z RITMOM SVOJIH POPEV IN PLESOM V VEČ KOT SKROMNIH TOALETAH. SE JE PO VEČ LETIH POČITKA SPET VRNILA NA ODRSKE DESKE. CRNA UMETNICA, ODLIKOVANA S TRAKOM CASTNE LEGLE ZA NASTOPE PRED FRANCOŠKIMI VOJAKI, SE JE LANI LOČILA OD SVOJEGA MOZA, DIREKTORJA ORKESTRA JOA BUIILLONA. JOSEPHINE BAKER NASTOPA SEDAJ V NEKI PEVSKI IN PLESNI REVUI V ENEM OD MILANSKIH GLEDALIŠČ (LEVO).

CHESSMANOVA ZADNJA BITKA

CARYL CHESSMAN, KI SE MU JE DOSLEJ Z RAZNIMI PRITOŽBAMI POSREČILO ŽE ZA DEVET LET ODLOŽITI SMRTNO KAZEN V PLINSKI CELICI, NA KATERO JE BIL OBSOJEN ZARADI SVOJIH ZLOČINOV, IN KI JE MED TEM POSTAL V JEČI PISATELJ, SE JE SEDAJ SPET ZNAŠEL PRED SODNIKI, KI BODO NJEGOV PRIMER PONOVO OBRAVNAVALI. NA PROCESU SE BO CHESSMAN BRANIL SAM. SAJ JE V DOLGIH LETIH PROUČEVANJA RAZNIH ZAKONOV, KI SO MU OMOGOČALI PRITOŽBE, POSTAL KAR PRAVI JURIST. NA SLIKI (SPODAJ) CHESSMAN V ENI OD SOB SODIŠČA V LOS ANGELESU, KO NEKAJ MINUT PRED PRICETKOM RAZPRAVE PREBIRA SVOJ ZAGOVOR. V OZADJU SLIKE (OBRNJEV S HRBTOM PROTI CHESSMANU) STOJI SODNIK FRICKE, PREDSEDNİK SODIŠČA, KI JE CHESSMANA OBSODILO NA SMRT.

HELIKOPTER NAMESTO ŽIČNICE

PODJETNI JEAN DIEBOLD IZ KRAJA VAL D'ISERE, KI LEZI NEKJE V FRANCOŠKIH ALPAH, SI JE LETOSNJO ZIMO ZAMISLIL ORIGINALNO REŠITEV, KAKO USTREČI BELE OPOJNOSTI ŽELJNIM TURISTOM. HKRATI PA SEBI DOBRO NAPOLNITI ŽEP. POVEDATI JE TREBA, DA SO GORSKI VRHOVI OKOLI VAL D'ISERE POZIMI SMUCARJEM NEDOSTOPNI, KER PRECEJSNJA STRMINA IN GLOBOK SNEG ONEMOGOČATA VZPON NANJE. DIEBOLD PA SI JE OMISLIL HELIKOPTER IN Z NJIM VOZI SMUCARJE NA VRHOVE DO 3000 METROV VIŠINE. OD KODER JE POTEM SIAJEN ALPSKI SPUST VSE DO DOLINE (ZGORAJ)

NAŠA MALA MANEKENKA

KDOR JE KAJ PRIDA ZASLEDOVAL DOMAČO MODO, JE ZADNJI DVE LETI LAHKO OPAZIL MED NAŠIMI LEPOTOČNICAMI DROBNO, MAJCENO MANEKENKO. KI JE NA MODNIH REVIJAH S SVOJIM KAVALERIEM POŽELA VEDNO NAJVEČ PRIZNANJA. TO JE MALA MARINA MARINC IZ LJUBLJANE. MARINO SO KOT MANEKENKO SLIKALI ŽE OD VSEH STRANI, SEDAJ PA SMO JO OBISKALI IZ TOVSEM DRUGIH NACIOV. ZVEDLI SMO NAMREČ, DA JE STAREŠI TUDI SICER V VELIKO VESELJE. ZAUPATI VAM MORAMO NAMREČ, DA JE MARINA KOMAJ V LETOSNJIEM SOLSKEM LETU PRESTOPILA PRAG PRVEGA RAZREDA OSNOVNE SOLE. V SOLI PA ZELO DOBRO NAPREDUJE, SAJ JE BILA TAKO PRIDNA, DA JE ZE S PETIM LETOM ZACELA CITATI KNJIGE. IZKAZNICE PIONIRKE KNJIZNICE PRICAJO, DA JIH JE DOSLEJ PIONIRKA ŽE OKOLI 350, NEKATERE CELO PO VECKRAT. SENZACIJA PA JE V TEM, DA MALA MARINA BERE ZE TUDI CIRILICO. KI SE JO JE NAUČILA POVSEM SAMA. KAR ZA TAKO MLADO GLAVICO GOTOVO NI BILA SALA! KO SMO JO OBISKALI, SMO JO "ZALOTILI" PRAV PRI CITANJE "POLITIKINEGA ZABAVNIKA" V CIRILICI — (SLIKA LEVO).

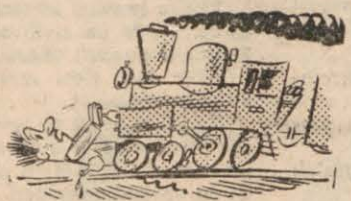
Nevsakdanje

NEVARNA NOVOLETNA VOZNJA

Ko se je pred štirimi leti v zgodnjih jutranjih urah vračal s silvestrovanja nameščenec Jože Foštnar iz Soštanja, se mu je pripetilo nekaj, česar zagotovo ne bo pozabil vse življenje:

Noč je bila temna in še meglena povrhu, tako da Foštnar skoraj ni videl koraka daleč. Ker je bilo silvestrovanje dolgo in precej veselo, mu je po poti nenadoma postalo slabo zaradi zaužitih "dobrot". Foštnar je sedel kar sredi poti v sneg, da bi mu slabost prešla in da bi se malo oddahnil od naporene hoje. Pri tem pa ni pomislil na to, da vodi pot, ki hodi po njej, preko nezavarovanega železniškega prelaza. In da bi bila smola popolna, je nevede sedel prav — na sredo prelaza med obe tračnici železniške proge!

Ko je Foštnar tako sedel nekaj minut, pa se je pred njim iz goste megle nenadoma prikazala — puhajoča lokomotiva tovrnega vlaka! Na sredi proge sedeči Foštnar se je sicer v trenutku streznil, a da

bi odskočil, že ni bilo več časa; v naslednjem hipu je bila naglo vozeča lokomotiva že nad njim. V smrtni grozi se je prijel za os njenih sprednjih koles in se krčevito držal...

Kdo ve, kaj vse je preživljal Foštnar med kolesjem drveče lokomotive, ki ga je potem vlekla pod sabo — vse do 6 km oddaljenega Velenja; tega najbrž tudi sam danes ne bi več znal natanko opisati. Ko pa je vlak pripeljal na končno postajo Velenje, je strojevodja, ki ves ta čas seveda ni niti slutil, kakšnega "črneča" potnika vozi z vlakom, začel šibko stokanje pod lokomotivo. Brž je zlezel na tla in pogledal med kolesa stroja; lahko si je misliti, kako je ostrmel, ko se je izmed koles izmotal izmučeni Foštnar, ki pa je bil sicer povsem nepoškodovan in brez najmanjše praske! Edino "rano", ki jo je dobil med smrtno nevarno vožnjo, je imel na zadnji plati, pa še to le na — hlačah, ki so se drgnile ob sneg na progi in mu jih je pri tem čisto raztrgalo!

(Nagrada "Natečajna zanimivosti" — 1000 dinarjev)

NAMESTO RIB — KOKOŠ

Nekega nedeljskega popoldneva sredi lanskega leta se je vračal Fani Veselič iz Purg v Beli Krajini s prijateljem Milanom z ribolova na bližnji reki. Ker še ni bil čas kosila in se je obema fantoma zahote še malo razvedrila, je Milan povabil Fanija na svoj dom na partijsko šaha.

Fanta sta svoji ribiški palici in druge potrebščine pustila pred hišo pristonjene ob zid, sama pa sta se v sobi spravila

k igri. Nenadoma pa je Milan opazil skozi okno, da se je njegovi ribiški palici približala ena od domačih kokoši, ki je nato začela na vse pretege vleči za nylonsko vrvico. Fanta sta planila iz hiše, da bi ji pomagala. Ko pa sta prihitela bliže, sta opazila, da ima kokoš konec vrvic s trnkom vred — v kljunu.

Milan je sicer skušal posredovati, bilo pa je že prepozno: kokoš je hlastno pojedla črva, ki je ostal na trnku še od ribolova! Seveda potem ni kazalo drugega, kot požrešno kokoš, ki se je davila z vrvico, naglo zaklati. Pri "obdukciji", ki jo je opravila Milanova mati, je iz kokošjega želodca res prišel na dan tudi nesrečni trnek s črvom, ki je nič hudega slutečo kuro veljal življenje. Fanta sta se dogodku od srca nasmejala. Milanova mati, ki ji je bilo vrle jajčarice žal, pa je bila seveda huda, čeprav sta ji fanta namesto ribje priskrbela — kokošjo pečenko!

(Nagrada "Natečajna zanimivosti" — 500 dinarjev)

KNJIGA VTISOV NA STOLPU

Blizu Krapine na Hrvatskem se dviga nizek hrib — Trnje kralji. Na tem hriščku so razvaline stare cerkve, poleg njih pa stoji zvonik, ki je še cel. Okolica je zelo mikavna za otroške igre in krapinski pionirji se poleti tu radi

igrajo. Včasih pridejo na hrišček tudi starejši mladinci; leti pa prihajajo iz drugih podob:

Na vrhu starega zvonika, ki nanj plezajo mladinci, je nameščena posebna — knjige vtisov! Mladinci to "dobro vedo, saj so jo tja sami zanesli. V to knjigo vpisujejo svoje vtise vsi tisti mladinci, ki jim uspe splezati na vrh zvonika. To pa ni tako enostavna stvar, ker so se stopnice v notranjosti zvonika sesule in je treba plezati po tramovju, ki le tu pa tam še štrli iz zidovja. Plačilo za prestani napor in tveganje pa sta lep razgled z zvonika in — knjiga vtisov, ki na vrhu čaka pogumnega plezalca!

S PESTJO UBIL VOLKA

Konec letošnjega januarja se je pozno pod večer vračal iz Borca v Bijelo Polje 25-letni Radivoje Zunič. Bilo je mraz in pot skozi zasneženi gozd ni bila ravno najbolj prijetna. Se manj prijetno pa je bilo tisto, kar je Zunič nenadoma zagledal med drevjem: proti njemu se je prihuljeno bližala temna žival, ki je v njej mladenič na svojo veliko grozo v hipu spoznal — volka!

Zunič ni imel pri roki ničesar, s čimer bi se mogel ubraniti zveri, volk pa je svojo žrtev že napadel... Kratek skok v stran in Zunič se je že branil, toda z — golimi rokami! Zver je še enkrat napadla, tedaj pa jo je zadel močan udarec Zuničeve pesti naravnost med oči! Udarec je bil tako močan, da je deloval kot pravi boksarski knock-out in je volka za hipec kar ometil. Obupna obramba napadenega Zuniča, ki mu je šlo za življenje, je zver tako presenetila, da se Zunič kaj kmalu ni več le branil, ampak je celo sam pričel

napadati in je po volku udrihal, kolikor so mu dale pesti. Volk se je začel umikati in je skušal pobegniti pred nevarnim dvoonožcem; Zunič pa se je pogljal za njim in ga še z nekaj močnimi udarci po glavi — pobil do smrti!

Neustrašnega mladeniča, ki pa so se mu po dobljeni bitki, ko je imel čas razmisliti iz kakšne nevarnosti se je rešil, gotovo začela tresti kolena, je zu ubitega volka nagradila Gozdna uprava, pretepači iz domačega kraja pa se mu bodo odslej gotovo skrbno umikali!

MIŠJE GNEZDO V KONTRABASU

V vasi Mravinjec blizu Gozda imajo kulturno-prosvetno društvo "Kiseljak". Kot najboljši dokaz za njegovo agilitetnost naj služi naslednji dogodek, ki se je pripetil nedavno tega:

Nekateri člani glasbene sekcije društva so se nekega dne vendarle spomnili, da bi bilo dobro začeti uporabljati glasbila za orkester, ki so že dolgo "počivala" v neki mračni sobici društvenih prostorov. Z debelo plastjo prahu in rje pokrite instrumente so izvlekli na beli dan in jih začeli preizkušati, ali se da nanje sploh še kaj igrati. Eden od članov društva — Salko Fejzić — je iz gomile glasbil potegnil kontrabas in mu začel uglašati strune, da bi nanj zaigral. Tedaj pa se je iz odprtine na telesu kontrabasa nenadoma pognala — debela miš in smuknila pod omaro! Presenečeni Salko sprva ni vedel, ali naj se jo spravi loviti, ali pa naj "zamiši na v kljunu."

eno oko" in jo pusti v miru. Potem pa mu je padlo nekaj na misel: skozi odprtino je skušal pokukati v kontrabas, kajti nenadoma se mu je zadelo, da si je miš v notranjosti instrumenta morda uredila — gnezdo!...

Ko se mu je oko malo privadilo na temo v notranjosti kontrabasa, se je Salku zazdelo, da nekaj vidi. Stopil je po baterijsko svetilko in posvetil skozi odprtino: v zaprašenem kontrabasu je bilo res veliko, skrbno spleteno mišje gnezdo, v njem pa — devet živih, mladih mišk!

O HUJŠANJU

Pogosto slišimo in beremo o shujševalnih načinih, ko brez posebnega truda, da celo brez omejitve v hrani, dosežemo željeno zmanjšanje teže. V obto-ku je tudi mnogo zdravilnih pripomočkov za hujšanje; ti niso vedno nevarni in jih sme-mo jemati samo pod zdravniškim nadzorstvom.

Briska resnica o hujšanju pa je samo ena: shujšamo samo tedaj, kadar dovajamo telesu manj kalorij, kakor jih telo po-

mo petindvajseto leto, potrebuje namreč organizem vsakih 10 let 5% manj kalorij, kakor pred to starostno dobo. Ako smo torej v mladosti brez skrbi zaužili 2.500 kalorij na dan, ne da bi se zato redili, jih smemo pri petinštridesetih letih samo še 2.250. Prav zato se v tako imenovanih srednjih letih ljudje hitreje re-de kakor v mladih letih.

Glavni problem vitkosti torej ni v izgubi čezmernih sil, tem-več v obvarovanju, da si jih o-

Morda je to slišati nekoliko strogo, je pa edini način, če želimo biti vitke in hkrati zdrave. Ne govorimo zdaj o sredni-kih, ki lahko jedo vse, česar jim poželi srce, pa se vendarle ne zadržijo. Po navadi vsi hitro na-biramo toščo. Če se ne ravnamo po določenih smernicah, je trpljenje ob shujševalnih dietah zaman.

Pred leti so propagirali v sve-tu nekatere shujševalne diete, ki niso temeljile na zmanjšanju kalorij. Tako je bila dieta z geslom »Naj se do siteda in shujšaj!«. Ta dieta je temeljila predvsem na mesu in maščobi. Njeni zagovorniki so trdili, da se človek ne zredi, če poje na dan pol kilograma mesa in 15 dgk maščobe, ne glede na to, kaj še razen tega na dan po-uzije. Kmalu se je izkazalo, da se res niso zredili, da je pa dieta pošteno škodovala njihovi-m želodcem in ne nazadnje njihovim — denarnicam.

Hujšanja se je treba lotiti z načrtom za daljšo dobo, saj ne moremo brez škode za stalno izločiti iz naše prehrane vsa živila, ki vsebujejo toščo, ogljikove hidrate in škrob. Lahko pa uredimo tako, da so ta živila v takšnem razmerju, da nas ne re-de, temveč samo hranijo. Če smo torej z dieto dobile zaželeno telesno težo, to še ne pome-ni, da se moramo doslej odpo-vedati hladkorju in maščobi. Dobro je pa, da opustimo težke, pretirano sladkane močnate jedi, mastne omake, presno maslo, jedi, ki že same po sebi vsebu-jejo toščo in sladkor.

Nabavimo si najprej kalorij-sko tabelo živil, kakor jo imajo vse moderne kuharske knjige in sem jo opazila tudi v naših le-tošnjih žepnih koledarčkih. Če vemo, da potrebujemo pri po-ključu, kjer zvečina sedimo, 33 kalorij na 1 kilogram naše ce-lotne teže, ne bo težko izraču-nati, koliko kalorij dejansko potrebujemo na dan. Denimo, da je telesa teža 60 kil, pomno-žimo jo s 33, dobili bomo 1980 kalorij. Toliko kalorij — v ka-

kršni koli obliki prehrane — potrebujemo v tem primeru na dan. Če jih bomo dovalale več, se bomo redile, če pa manj, bo-mo hujšale.

Tudi gibanje nam pomaga, da se odkrižamo prevelike telesne teže. Pri hitrem spreobretu, ki traja dobro uro, izgubimo 300 kalorij, pri kegljanju v istem času 225 kalorij, pri plesu 250 kalorij, pri igranju tenisa in ko-šarke 350 kalorij, pri jahanju 250 kalorij in pri kolesarjenju celo 400 kalorij. Paziti pa mo-ramo, da pri športu ne pretira-vamo, ker je v času hujšanja organizem občutljiv in ker sa nam po gibanju tek zveča.

Ko smo se odkrižale prevelike teže, smo že na pol poti. Sezna-niti se moramo samo še s kalorično tabelo, sestaviti primeren jedilnik in se ravnati po njem. Še to: kdaj pa kdaj je dovoljen spodrslija, ki ga moramo pa zato prihodnji dan popraviti z večjo strogostjo v prehrani. Če se bomo ravnale po teh nekaj preprostih in zdravju nič škodljivih nasvetih, bomo ohranile vitkost v pozno starost.

K.B.

Mičen pulover za vitka dekleta

trebuje za izgorevanje. Po do-mače bi rekli: shujšamo samo, če znatno manj jemo.

Zamaščenosti z dieto prav tako ne moremo trajno odpra-viti, kakor na primer z inzuli-nom ne moremo ozdraviti slad-korne bolezni. Če se pri hujša-nju oprimmemo zelo stroge diete, lahko zajedemo v začarani krog hitrega hujšanja in ponovnega hitrega redenja. Pet tednov pre-trano hujšamo zato, da šest teden nadomestimo izgubljene moči s preizdatno hrano, ki nam ponovno hitro viša telesno težo.

Kakšen je torej pravilni in kar najbolj uspešni način za pridobitev vitkosti? Rekle bi: razumna zmernost in vsaki pre-hrani in poznavanju kalorijskih potreb organizma.

Kakor smo že omenile, se re-di vsakdo, ki privaja organizmu več kalorij, kakor jih telo po-trebuje, hujša pa tisti, ki jih dovaja manj. Če si sestavimo jedilnik tako, da použijemo na dan samo 1000 kalorij, bomo nedvomno hujšale, ker bo mo-ralo telo nadomestiti primanj-kljaj kalorij iz svoje telesne tolsčne rezerve.

Kdor se nagiba k debelušno-sti, mora stalno paziti, da ne je preveč. Brž ko prekorači-

novno ne pridobimo. Razumli-vo je, da moramo telesno težo najprej spraviti na normalo. To storimo pod zdravniškim vod-stvom, ker vsaka shujševalna dieta organizem slabi, in jo smemo izvajati le, če smo zdrave.

Ko smo zmanjšale telesno te-žo na normalo, pride šele pravo težaško delo v boju za vitkost: odslej naprej se moramo stal-no ravnati po dieti, ki bo pre-prečevala, da se ponovno ne bo-mo redile.

Korenje v kozmetiki

Korenje ni le dobro živilo, marveč se obnese tudi kot koz-metično sredstvo. Kakor je zna-no, vsebuje pravo bogastvo vi-tamina A, ki pospešuje rast, brez njega pa izgubi koža lepo zunanost. Kozmetiki priporo-

čajo korenje kot dobro sredstvo za negovanje obraza.

Maska iz korenja se naredi takole: nastrgano korenje naj stoji pol ure, da spusti sok. Po-tem si s to kašo namažite obraz in sok lahko vtirate v kožo. Maska naj ostane na licu vsaj pol ure, medtem pa lahko po-čivate ali opravljate primerno delo.

Potem si umijte obraz z mla-čno vodo. Nazadnje pa ga oplu-skajte s hladno vodo in nama-žite s kremo. Dobro je, če pri-denete kaši iz nastrganega ko-renja pol kavne žličke medu in nekaj kapljic limonovega so-ka. Sicer pa tudi korenje samo dobro učinkuje, saj osvežuje kožo in zapira znojnice. — Za lepo polt je priporočljivo jesti tudi surovo korenje.

VSE NAJ BO NA SVOJEM MESTU

V majhnem stanovanju je včasih težko najti primeren prostor, kamor bi gospodinja spravila omelo, metle, orodje, čistilna sredstva in še to in ono, kar se vedno potrebuje v gospodinjstvu.

Če imamo kakšen kot v hod-niku, shrambi ali kje drugje, si ga lahko z nekaj spretnosti in z majhnimi stroški uredimo ta-kole:

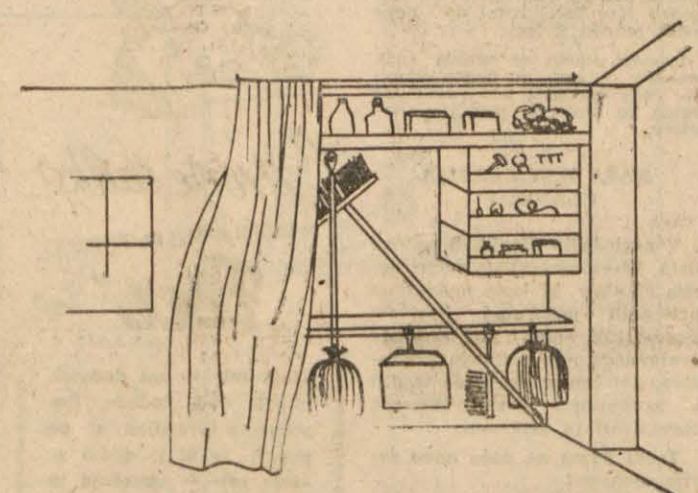
Poldrugi meter od tal pritrdi-mo 15 cm široko polico, za ka-tero potrebujemo desko, ki jo točno izmerimo in označimo. Na tej polici bo prostor za ste-klence s petrolejem, bencinom, škattle s parketnim lustrilom itd.

Na spodnjo stran police prit-rdimo primerno ključko (n. pr. od starega obešalnika), na katero obesimo metlo.

Če imamo zabojčke od mar-melade ali rozin, bomo tudi te lahko koristno uporabili. Vza-memo tri zabojčke in na vsakega približno epredaj 10 cm ši-roko deščico. Zabojčke priblje-mo drugega vrh drugega in vse skupaj pritrdimo na zid. Tako

vimo vse, kar potrebujemo za električna popravila, v spodnji zabojček pa čistilna sredstva.

80 cm od tal pritrdimo široko letev s ključicami, na katere bomo obesili metlice, omela in smetišnico. Vse ročaje omela in omet prevrtamo z majhnim roč-nim svedrom in opremimo z zankami iz motvoza. Omelo pa postavimo povprek iz kota v kot. Tako bodo sedaj vse te po-

smo dobili prostor za orod-ja, potrebujemo za hišna popra-vila: kladivo, klešče itd., ki jih spravimo skupaj v zgornji za-bojček. V drugi zabojček apra-

buje stvari lahko na svojem mestu. Če pa čez vse to pote-gnemo še zavoso iz pralnega blaza, ne bo nihče videl te na-boje.

BLUZA ZA DRU-
ŽABNE PRIREDITVE
Za ples in priredit-
ve si oblek včasih
težko kupimo. Nado-
mestile pa si jo bomo
z lepo bluzo, ki jo
lahko nosimo s črnim
širokim ali ozkim kril-
lom. Posebno elegant-
ne so bluze s čipka-
stimi vložki.

Zaupaj mi

ZARADI OČETA JO JE STRAH VSEH MOŠKIH

Bila je čedna žena pri petdeseti hletih. Opravljena preprosto, toda prijetno. Bil sem nemalo začuden, ko sem na njenem pravilnem in še vedno prijetnem obrazu zapa-zil strah, ko sva se pozdravljala. Prosil sem jo, naj sede in se počuti, kolikor mogoče udobno. V zadregi in nekam nezaupno se je nasmehnila.

— Kakšne težave vas tarejo? — sem ji hotel pomagati.

Se se je obojavljala, potem je rekla, s pogledom uprim v zavešeno okno: — Zdelo se vam bo čudno... Morda je sploh neumno, da sem prišla... Morda bi morala kam drugam...

— Prepričani bodite, da vam bom to tudi nasvetoval, če vam sam ne bom mogel pomagati, — sem jo poskušal spodbuditi.

Spet se je nasmehnila in me poskušala pogledati, toda ko sva se srečala s pogledi, je svojega ponovno umaknila. Pazil sem, da bi je ne motril preveč naravnost. Bilo ji je očitno lagodneje.

— Ze dolgo sem tajnica v nekem znanem podjetju. Vsi so zadovoljni z menoj. Ali pa tudi niso, kaj vem. V uradu me vedno prepričujejo, da dobro delam, toda sama sebe ne morem nikoli docela prepričati o tem. Če me pred-stojnik pokliče k sebi, se me vedno polasti neki čuden strah. Ne morem in ne morem se ga otresti. Pa mi v res-nici ni še nikoli rekel nič zelo neprijetnega. Toda mene je vendar strah pred njim in to je zoprno...

Tehtal sem, kaj naj bi ji na to odgovoril. Misli so mi begale po glavi. — Naj jo začnem tudi jaz prepričevati, da je njen strah vendar neumeljen? To delajo že v pisarni, očitno neuspešno. Odločil sem se za drugo pot.

— Ali je vaš predstojnik edini človek, pred katerim občutite tak nepremostljiv strah?

Ob tem vprašanju se je opazno zdrzila. — Ne, nika-kor. Zdelo se vam bo smešno, toda meni se to pogosto dogaja. V vsaki službi me je strah. In v šoli sem se bala profesorjev, še kot otrok učitelja, zdravnika, soseda. Ne morem reči, da bi mi kateri od teh ljudi naredil kakšno posebno krivico, toda vseh sem se bala. Veliko bolj se sem pisala šolske naloge, kot pa odgovarjala ustno... Sama ne vem, od kod in zakaj to, pa vendar je tako.

Zaslutil sem, da ima njen strah zelo globoke korenine, da sega že v zgodnja otroška leta. Ne da bi jo pogledal, kajti bal sem se, da bi ji tudi jaz zbudil strah, sem jo vprašal:

— In kako ste se razumeli s svojimi četom? Ste ga imeli zelo radi, ali ste se tudi njega bali? Povejte mi no, kakšen človek je bil vaš oče!

Bila je očitno vznemirjena, ko mi je rekla: — O, to je bil strašno strog človek, nanj zares nimam niti najmanj prijetnih spominov. Saj ne morem reči, bil je pošten in delaven, toda ne spominjam se, da bi ga kdaj videla, sme-jati se. Veste — bil je sicer bančni uradnik — toda meni se zmeraj zdi, da bi bil primeren za sodnika. To je bil visok, nekam temen človek in resen, resen, neznanstvo resen. Zelo je skrbel za nas in nas neprestano o čem po-učeval. Imel je naravnost bolesto napoveda, da nam je vedno pridigal... — Popravila se je v stolu in kot da se je prestavila za nekaj desetletij nazaj, je začela oponašati svojega očeta: — Nana, življenje ni igračka, to si dobro zapomni! — Dvignila je kazalec svoje desnice in nadalje-ovala: — V službi nimajo nikogar zaradi lepšega. Tam zahtevajo znanje in spoštovanje. Ti pa ne znaš nič in si lena in neumna. To te bo še življenje teplo! V vsaki službi te bodo gledali največ mesec dni, to ti povem... — Ob tem pripovedovanju se mi je prvič zazdelo, da se je spro-stila. Nasmehnil sem se: — In vi ste se ga zelo bali?

Pomisliła je malo in dekla: — Zares, bala sem se ga. Mati nas je vedno strašila z očetom in za najmanjšo ne-umnost in otročarijo smo se morali zagovarjati pred njim. Komaj je odprl vrata, že je vpraševal: — Kdo je bil danes poreden? Kdo se ni učil? Kdo ni pomagal materi?... Ona pa se je vedno pritoževala in potem smo kar zapored ali pa v vrsti romali k očetu na zaslišanje. In on je bil tako neizprosilen. Za slabo očiščene čevlje sem jih morala teden dni čistiti za vso družino... Malo grdo napisana naloga, že sem jo morala prepisati desetkrat... Oh, bil je zares strašen, neizprosilen človek. Poznal je samo kazen, in to neusmiljeno, strogo. Včasih se je razjezil in tedaj smo iskali najbolj skrite kotičke po stanovanju, zakaj gorje tistemu, ki ga je v takem času dobil v roke...

Počutila se je očitno olajšana, ko mi je to povedala. Meni pa je bilo jasno, da je ne smem prekinjati. Zakaj ta oče, njegova zla podoba in strah pred njim je še živel v njej. Tako je prekril vse druge izkušnje z ljudmi, ona dru-gačnih ljudi sploh ni zapažala. Kot da so bili vsi enaki njenemu očetu in so ji vlivali strah v kosti.

Povabil sem jo na razgovore še večkrat. Postajala je vse bolj sproščena in po nekaj tednih mi je z zadovolj-stvom pripovedovala, da se počuti že veliko bolje.

MLADOST!
SVEŽINA!
NEŽNOST!

NEŽNO PERILO ZAHTEVA
TUDI NEŽNO PRALNO SRED-
STVO! ČUDOVIT OBČUTEK
SVEŽINE IN MLADOSTI BO
NAVDAJAL VAS IN VAŠO
OKOLICO, ČE BO VASE NEŽ-
NO IN TANKO PERILO OPRA-
NO S PRAŠKOM »PERIL«!

TRIDNEVNI DOPUST

Neki ameriški list je vprašal že od roj-stva slepo in gluho pesnico Hellen Keller, kaj bi napravila, če bi za tri dni spregle-dala in slišala. Odgovorila je takole:

»Prve dni bi gledala ljudi in jih oce-njevala. Opazovala bi vse premične in ne-premiche stvari: mizo, za katero vsak dan delam, uro, ki je še nikdar nisem videla in slišala, posteljo, gledala bi vlak, avto, letalo. To bi bi praznik.

Drugi dan bi si ogledovala napredek človeštva: kot v kaleidoskopu bi hodila

naokrog. Zamislila bi se za tisoč let nazaj, da bi znala primerjati in bi vse razumela.

Tretji dan bi hotela z desetimi očmi gledati današnje življenje — cene pred-metom, ki jih še nikdar nisem videla. In rada bi šla v veliko mesto in bi gledala, gledala...

Premišljam, kaj vse sem še pozabila. Le gluhi in slepi vedo ceniti svetlobo, tako kot bolniki ne ve, kaj je zdravje, do-klar ne zbolijo. Gledala bi raznobarno cvetje, da bi mogla doumeti lepoto sveta.

Pogled v sneženo zrcalo

Vsi za Zupančičevo

O letošnjem Badgasteinu, prizorišču svetovnega prvenstva alpskih smučarjev, se dolgo ni napisano vse... Zmerno večje pozornosti in zmerom večje tveganja, to je ena izmed ugotovitev. Zato ni čudno, če se vse bolj oglašajo trenirni opazovalci, ki resno opozarjajo prireditelje, naj se pri tej razvojni misli tudi na veliko večino takih mladih ljudi, ki se spuščajo na to prekušno, ne da bi bili dovolj izkušeni in vse pogostejše postajajo žrtve prevetljivosti. Nekateri so sprožili že čisto konkretno predlog, po katerih naj bi udeležence tekem v alpskih disciplinah — prav tako kakor je to urejeno še v preteklih letih — razvrstili v ločene kategorije ter jih razdelili po znanju, pripravljenosti na proge, kajti sicer bo ta nevarnost prevelika, da bi jo lahko še eno zamo naprej in še bolj je klicala v kolena, kakor da bi se bila hotela vsa priključiti v sneg. In potem je padla in drsela z vse večjo hitrostjo navzdol. Kadar je že kdaj padel tako, ve dobro, kako mu je bilo takrat; zdaj se mu, kakor da je prijetno omoten, na tihem pa že dela računa s tem, kaj mu je namenila usoda. Lillana je drvela dol, toda tam nekje je stalo na poti drevo in uboga deklica je udarila s tilmikom obenj. Smrt je bila, tako bodo rekli — hipno. Kakor pod giločino, samo s to razliko, da je tokrat prišla žrtev sama do nje, ne pa smrt do žrtve. To je žalostna tolažba za to, da deklica ni trpelo, ampak iz radosti naravnost stopilo v večnost.

Anglieški reprezentant in stara bajta Stanley Matthews, ki se bo v kratkem priključil moštvu Blackpoola za turnejo v Avstralijo, se je dal za vsak primer nekoliko zavarovati. Z njo zavarovalno družbo je sklenil pogodbo, po kateri mu bo za vsako tekmo, če bi se mu primerilo kaj škodljivega, izplačala nekako 8 milijonov našega denarja za tolažbo. Vsekar so se zmenili tako, da bo odškodnina plačljiva samo tedaj, če bi bil tako prizadet na nogah, da bi poslej ne mogel več igrati nogometa.

Znani avstrijski nogometni sodnik Steiner je zaprosil pristojno športno organizacijo naj ga v prihodnje ne delegira več za soljenje tekem. Mož se je baje nasodil že do situacije, saj je »uradnoval« že na več kot 200 mednarodnih tekmah, med njimi na okrog 50 mednarodnih, ter pravi, da je že precej utrujen od tega posla. V zadnjih letih je večkrat gostoval v Braziliji in bo bržkone tudi nekoliko lažje »prenesla« to prostovoljno »brezposelnost«.

20 mesecev pozneje, ko so Spanci začeli metati kopje po svoje — nekako tako, kakor se sicer meče disk, zaradi česar se je hudo vzburla vsa atletska operativna v svetu — je izdala IAAF (mednarodna amaterska atletska federacija) avtentično razlago ustreznega člena v tekmovalnem pravilniku, preko ramena ali preko njegova dela roke, ki orodje meče. Reklivizita ne gre zalutati s hkratnim vrtenjem. Zdjaj bo spet vse prav do prihodnjosti.

Nemška atletska zveza šteje ta čas več kot 467.000 članov in obenem skoraj 60.000 več kakor pred dvema letoma. Med njimi je 40% odraslih in 60% mladine. Pri Belgijcih se ta številka suče okrog 20.000 v isti družini.

Statistika dohodkov z jahalnih prireditev v Angliji kaže za l. 1957 zanimivo podrobnost: najuspešnejši lastnik jahalnih konj je bila — kraljica Elizabeta II., ki je s 16 konji iz svojega hleva zaslužila — recil in piši — nad 62.000 funtov. Koliko je to po naši, si je treba izračunati. Celih dve stotine let, odkar dirkajo na otoku s konji, noben lastnik konj ni spravi tako mastnega dobička. Toda s konji dirka tudi inflacija, funti so bili pred sto leti mnogo težji.

IZZREBALI SO PARE ZA SVETOVNO NOGOMETNO PRVENSTVO

Za naše - repriza Švice?

Kocka je padla. Kocka, ki smo zanj v naši novoletni številki zapisali, da bo izredno pomembna pri določevanju letošnjega svetovnega prava v nogometu.

V soboto večer so v stockholmskem cirkusu Djurgardens izžrebali skupine za predtekmovalna finala svetovnega nogometnega prvenstva. Se prej pa so sprejeli izredno važno odločitev: zedinili so se namreč, da bo v vsako skupino prišla po ena enajstotica iz Amerike, Zahodne in Vzhodne Evrope ter z britanskega otoka.

Izžrebane skupine so naslednje:

- A — Zahodna Nemčija, Argentina, CSR, Sev. Irsko,
- B — Francija, Paragvaj, Jugoslavija, Škotska,
- C — Švedska, Mehika, Madžarska, Wales,
- D — Avstrija, Brazilija, SZ, Anglija.

Bralcem ki znova priključili v spomin našo novoletno številko. Tedaj smo namreč v uredništvu že izvedli to žrebanje, ki je (to je pač golo naključje) dalo precej podobne izide kot

Badgastein je bil že večkrat prizorišče svetovnega smučarskega prvenstva v alpskih disciplinah, ves v znamenju treh črk — FIS, danes pa je spet tisti stari zdravilišni kraj, kakršnega poznamo dolga desetletja. Dober teden dni je bil Badgastein v središču pozornosti svetovne športne javnosti, dober teden dni bo ostal za vedno v analizi FIS in spominu športne mladine vsega sveta.

Badgastein smo doslej poznali samo kot vrelce večne mladosti, zdaj pa smo ga spoznali še po mladih smučarjih najrazličnejših narodnosti.

Temu Badgasteinu zdaj nastavimo zrcalo:

To je najdržnejša alpska smučarka sveta — dvakratna svetovna prvakinja Lucia Wheeler iz Kanade.

Ves objočan je stal neki Vaši konjički? »Rokomet, gimnastika in — sprevoda. V pisani družini zanj ni bilo več prostora. Z Danes...

drobne bele tablice s črnimi črkami so namreč zbrisali »VZHODNA« in za njo so korakali sicer različni odeti tekmovalci iz »oboh« Nemčiji. Krepka skupina zdravih nasmejanih športnic in športnikov, med seboj iskrenih in dobrih prijateljev, je daleč naokrog učinkovito izžarevala kristalno čisto misel olimpijskega športa. Trenutek današnjega kompliciranega časa je ostal brez okornih okov, ki mu niso kos niti jezikovski diplomati. V trenutku slovenskega jezik je ostal ob strani — presekani gordijski vozli.

Tak je bil začetek v Badgasteinu. Sele drugi dan je to slovesno razpoloženje skali eleganten gospod v naši sredi, na častni tribun. Pozornost nas vseh je vnela prvim tekmovalcem na z zastavicami posejani progi za slalom. Toda ne, mož je nedvomno tudi zanimiv, vsaj za tisto damo, ki ga je skrivaj opazovala že nekaj časa.

»Da, ta je prav!« je tiho pomislila naša dama. In že je namignila ljudem, ki skrbje tod za varnost. Brez prerivanja in tiho, s sklonjeno glavo je elegantni gospod v družbi ostalih zapustil častno tribuno. Zanj se je v tem trenutku podvrt, za vselej bo pomnil ta elitni smučarski ples. Pa kaj nam to mar, boste morda dejali, nič nam neče ta mož. Oho, pazite, kaj govorite. Ali ga sploh poznate? Ne, potem pa vprašajte »Interpol«, ki je bil temu »ljubljen« smučarskega športa že dolgo na sledi: Arthur Neumann, trgovec iz Švice, hkrati pa golfist in kriminalni evropskega slovesa.

DEKLE IN PRAVDA

Na startu je bila enakovredna ostalim dekletom. V dveh tekih pa je nato imela najhitrejši smuč, največ smisla za ritmični ples med zastavicami in razen toplega srca tudi mirno kri. Beseda je o Inger Björnbakken (Norveška), svetovni prvakinja v slalomu.

KUPITE SREČNE KONJENISKE ZVEZE JUGOSLAVIJE

Premije:

500.000 — 500.000 —

300.000 — 200.000 —

100.000 — 1. I. I.

Srečke prodajajo:

ZASTOPNIKI JUGOSLOVANSKE LOTERIJE IN PRODAJALCI TOBANA

ZREBANJE NEPRILICNO 4 MARCA 1958 LETA

IZZREBALI SO PARE ZA SVETOVNO NOGOMETNO PRVENSTVO

Za naše - repriza Švice?

sobotno v Stockholmu. Velja pa tudi omeniti, da tedaj še nismo vedeli, da bodo tudi finaliste delili po conah, ker je organizacijski komitee do sobote vztrajno zanikal vse take možnosti z eno samo izjemo — za ameriška moštva.

Zaradi zanimivosti še izid našega novoletnega žrebanja:

- A — Zahodna Nemčija, Argentina, Avstrija, Madžarska,
- B — Wales, Paragvaj, Juzo. slavija, Škotska,
- C — CSR, Brazilija, SZ, Anglija,
- D — Mehika, Sev. Irsko, Francija, Švedska.

Torej zares naključje. Z malimi spremembami in zamenjavo skupin C in D nismo bili daleč od dejanskega izida.

Jugoslovanci je bil žreb naklonjen. Vsi trije naši nasprotniki so približno enake moči kot mi. Francoze smo na zadnjih svetovnih prvenstvih zmeraj premagovali, a Škoti nismo najboljši

PREDSTAVLJAMO VAM

OF FINALISTE

BOZON — POŠKODOVANI

Med zadnjimi vrati se je Charlesu Bozonu, po poklicu kuharju in kapetanu francoskega moštva v Badgasteinu, poštno zapletlo in v strašnem padcu se je zvalil na rob tekmovalne proge. Z nalomljeno hrbtenico so ga s helikopterjem notranjega ministrstva prepeljali v Salzburg, kjer so mu najboljši specialisti domače bolnišnice nudili strokovno pomoč. Najboljši francoski smučar je ob splošni pozornosti seveda naglo okrevaj, za kar je pač najboljši dokaz njegovo ponovno srečanje s humorjem.

»Odkar sem na glavo padel, vsi mnogi bolj skrbite zame kakor pa prej, ko sem si domišljeval, da sem normalen...« je dejal.

SLALOM Z AVTOMOBILI

Za avtomobilski slalom pod okriljem dirkalne hiše Mercedes na badgasteinskem nogometnem igrišču so se pojavili »slalomisti« iz Avstrije, ZDA, Norveške in Švice. Osmilec je pred številnimi fotografi in za Mercedesom SL 300 najbolje obhvalil Ernest Hinterseer (A), ki smo ga po tekmi seveda takoj premenovali iz Fernanda v Fanga. Z zmago v času 39,4 pred Pravdo je vsekar čisto zastopal avstrijski tabor: Sailer, Leitner, Rieder in Molterer pa so medtem raje trenirali smuk.

ZAKLJUČNA SCENA

In naposled zaključna scena te zares nad vse vzorno pripravljene prireditve na snegu. Predsednik avstrijske republike dr. Schirf in še drugi ministri v častni loži so čakali na mimohod in zaključni nastop vseh tekmovalcev. Toda teh ni, zdaj se jim ne mudi več. Vendar, brez zamere, s to sodbo smo se prenapigli: na tisoče avstrijskih deklet in mladeničev, z gosti iz tujine, je pred razkošnim Gasteinerhofom divje skandiralo že več ur »Toni, Toni...« in zahtevalo miljenca v svojo sredo. Skratka, Sailer ni mogel iz hotela, čeprav ga na slavnostnem prostoru ni čakalo nič

nastopila na 25 prireditvah. Vsega je ta teden tekmovalo 2117 slovenskih športnikov. V tujini so bili smučarji (Badgastein, Aix les Bains, Garmisch), hokejski igralci (Celovec), pri nas pa so gostovali sankači iz 7 držav, italijanski igralci hokeja itd.

Pohvale smo namenili: Organizatorjem Koroškega smučarskega tedna, ki so prireditve tudi letos odlično izvedli. Redakcijskemu odboru novega strokovnega lista »Ljudski šport«, ki je že dal v tisk prvo številko publikacije. Izdajajo je skupno zveza Partizan, Športna zveza Slovenije in Vijaša šola za telesno vzgojo.

Slovenskim nogometašem, ki z vedno večjim številom prijateljskih tekem kažejo, da se resno pripravljajo na novo sezono.

In še grale: Novomeški kegljavič, ki se niso udeležile tekem prvega kola republiške lige v Ljubljani, čeprav so bile prijavljene ter nekaterim našim smučarjem — tekcem, pa tudi alpskim tekmovalcem, ki so odstopili na velikih mednarodnih tekmah zadnjih dni.

Minuli teden je bil ves v znamenju velikih smučarskih prireditev v tujini. Ker se je pri nas po malem (ponekod pa tudi že zares) začel topiti sneg, so bili organizatorji mnogih tekem prisiljeni v zadnjem trenutku odpovedati že najavljena tekmovalja.

Kljub vsemu pa so bili smučarji vendar tudi ta teden najbolj množično zastopani. 1231 jih je nastopilo na 25 prireditvah. Vsega je ta teden tekmovalo 2117 slovenskih športnikov. V tujini so bili smučarji (Badgastein, Aix les Bains, Garmisch), hokejski igralci (Celovec), pri nas pa so gostovali sankači iz 7 držav, italijanski igralci hokeja itd.

Pohvale smo namenili: Organizatorjem Koroškega smučarskega tedna, ki so prireditve tudi letos odlično izvedli. Redakcijskemu odboru novega strokovnega lista »Ljudski šport«, ki je že dal v tisk prvo številko publikacije. Izdajajo je skupno zveza Partizan, Športna zveza Slovenije in Vijaša šola za telesno vzgojo.

Slovenskim nogometašem, ki z vedno večjim številom prijateljskih tekem kažejo, da se resno pripravljajo na novo sezono.

In še grale: Novomeški kegljavič, ki se niso udeležile tekem prvega kola republiške lige v Ljubljani, čeprav so bile prijavljene ter nekaterim našim smučarjem — tekcem, pa tudi alpskim tekmovalcem, ki so odstopili na velikih mednarodnih tekmah zadnjih dni.

Minuli teden je bil ves v znamenju velikih smučarskih prireditev v tujini. Ker se je pri nas po malem (ponekod pa tudi že zares) začel topiti sneg, so bili organizatorji mnogih tekem prisiljeni v zadnjem trenutku odpovedati že najavljena tekmovalja.

Kljub vsemu pa so bili smučarji vendar tudi ta teden najbolj množično zastopani. 1231 jih je nastopilo na 25 prireditvah. Vsega je ta teden tekmovalo 2117 slovenskih športnikov. V tujini so bili smučarji (Badgastein, Aix les Bains, Garmisch), hokejski igralci (Celovec), pri nas pa so gostovali sankači iz 7 držav, italijanski igralci hokeja itd.

Pohvale smo namenili: Organizatorjem Koroškega smučarskega tedna, ki so prireditve tudi letos odlično izvedli. Redakcijskemu odboru novega strokovnega lista »Ljudski šport«, ki je že dal v tisk prvo številko publikacije. Izdajajo je skupno zveza Partizan, Športna zveza Slovenije in Vijaša šola za telesno vzgojo.

Slovenskim nogometašem, ki z vedno večjim številom prijateljskih tekem kažejo, da se resno pripravljajo na novo sezono.

In še grale: Novomeški kegljavič, ki se niso udeležile tekem prvega kola republiške lige v Ljubljani, čeprav so bile prijavljene ter nekaterim našim smučarjem — tekcem, pa tudi alpskim tekmovalcem, ki so odstopili na velikih mednarodnih tekmah zadnjih dni.

manj vnetih občudovalcev, pa seveda tudi častni gostje. Beg skozi stransko okno je naposled pogljal sprevod z godbo in zastavami v tek.

Minuto pozneje je že donelo v noč čez gostoljubni Badgastein:

»Prvi in hkrati svetovni prvak — Toni Sailer (Avstrija)«!

Avstrijska zastava je zavirala visoko na drogu ob dveh drugih, godba je zaigrala avstrijsko himno, val nepopisnega navdušenja pa je razparal svetlo noč. V prvih vrstah pred nami pa se je utrla solza. Sredi svoje družine — pa tudi Riederjevi so bili zraven in seveda niso pozabili na iskrene prijateljske čestitke — je potočila tople solze neizmernega veselja — Sailerjeva mama. Medtem pa je bengalični ogenj že osvetlil nočni Badgastein...

H. Ubeleis

Minuli teden je bil v znamenju velikih prireditev. Alpski smučarji so tekmovali v Badgasteinu, tekači v Aix les Bains, skakalci v Garmischu, sankači na Bledu itd. Prav na teh tekmah je »padla« tudi večina točk v naši razvrstitvi najboljših slovenskih športnikov tedna, ki je tokrat naslednja:

1. Slavica ZUPANČIČ (Triglav) — smučanje 30 točk.
2. Mara REKAR (Mojstrana) — smučanje 15 točk.
3. Jože COLARIČ (Ljubljana) — dviganje 14 točk.
4. Julij ULČAR (Jesenice) — sankanje 11 točk.
5. Janez STEFE (Ljubelj) — smučanje 10 točk.
6. Stanko Klinar (Jesenice) — smučanje 8, 7. Jože Juhart (Branik) — smučanje 2 točk.

Obrazložitev. — Posamezne redakcije so glasovale tako: Večer — 1. Zupančič, 2. Stefe, 3. Klinar, 4. Rekar, 5. Stefe; Radio — 1. Zupančič, 2. Stefe, 3. Ulčar, 4. Colarič, 5. Rekar; Ljudska pravica — 1. Zupančič, 2. Rekar, 3. Colarič, 4. Juhart, 5. Stefe; TT — 1. Zupančič, 2. Ulčar, 3. Colarič, 4. Rekar, 5. Stefe; Polet — 1. Zupančič, 2. Colarič, 3. Rekar, 4. Ulčar, 5. Klinar; Slovenski poročevalec — 1. Zupančič, 2. Klinar, 3. Rekar, 4. Ulčar, 5. Colarič.

ULTRAGIN-SPORT KREMO

K vsaki smučarski opremi spada ULTRAGIN-krema

Celjski atleti — z leve: Lorgier, Si točevsa, Lešek, Važič, Slamnikova in Vipotnik — trenirajo vse leto.

Atletski vadijo pri — 18 stopinjah

Vrhunski šport je dandanes na taki stopnji, da morajo prvaki in tisti, ki bi to hoteli postati, trenirati vse leto, v vsakem vremenu.

Take misli so mi rojile po glavi, ko sem januarja krenil proti atletskemu stadionu »Boris Kidrič« v Celju. Dejali so mi namreč, da najboljši celjski atleti trenirajo ne glede na sneg in živo srebro, ki je zdrknilo celo na —18. Na stadionu sem videl, da so bila obvestila točna.

VIŠI KANDIDATI ZBRANI

Okrog neumornega trenerja Fedorja Gradišnika, ki je polovico januarja dan za dnem prihajal na stadion, so bili zbrani vsi celjski kandidati in kandidatkinje za letošnji svetovni prvak.

Sedaj pa bo skušal vse nadoknaditi. Letos bo pozni jeseni mnogo zamudil zaradi poškodb, tekeli predvsem 1500 m, tekmoval pa bo tudi na 800 m.

SKOVCVEVA ima največ možnosti v teku na 200 m in je prav za to disciplino tudi posebej pripravljen njen trening.

Simo VAŽIČ zelo rado trenira v prirodi in se tako pripravlja za bližnje kroge. Precej časa mu jemlje študij, toda v počitnicah ho skušati izpopolniti vse vrzeli.

Omeniti velja še SLAMNIKOVO, ki lani zaradi bolezni ni pokazala napredka. Sedaj trenira petkrat tedensko in preteče na eni sami vadbi tudi 5 km.

Vsekar lahko trdim, da se atleti še nikdar niso pripravljali tako vestno kot letos. Prepričan sem, da bodo vsi celjski kandidati uspešno opravili norme in potovali na evropsko prvenstvo v Stockholm.

S tem optimističnim vrtilikom je zaključil najin razgovor Fedor Gradišnik.

KAJ PA ATLETI?

Lorgier je dejal: »Ne napovedujem rad. Lani sem visoke ovire šestkrat pretekel v času 14,2. Vem, da svetovni rekorderji postavijo svoje najboljše znamke in se jim potem zlepa ne približajo več. Če sem torej šestkrat ponovil svojo vrhunsko storitev, bi že lani ob marljivejši vadbi in pripravah lahko tekeli bolje. Poskusil bom letos in sem prav zato tako zgodaj začel vadbo, ker upam, da se mi bo to bogato obrestovalo.«

Roman LEŠEK se je samo smehljaj. Ves zaljubljen je v svojo novo ameriško palico. »Da bi se mi le ne zlomila, pa bo vse v redu.« je bilo vse, kar je povedal.

Olga ŠIKOVEC: »Pred leti mi je spodletelo potovanje v Stockholm. Upam, da se to letos ne bo ponovilo.«

Pa še Brodnik: »Treba bo trdo garati, da bom dosegel normo za Švedsko.«

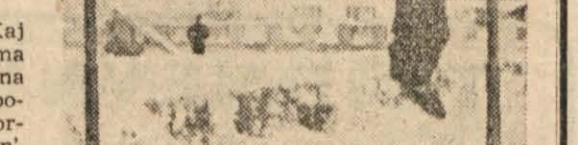
Vipotnik je rekel: »Čeprav sem mnogo zamudil, sem optimist. Skušal bom dohiti ostale. Odhajam na trening v Kranjsko goro. Več kasneje...«

Simo Važič je bil zelo redkobeseden: »Bojim se novinarjev. Berite beograski »Sport«. Zato ne dajem izjav!«

In Ančka Slamnik: »Stara sem šele dvajset let. Rezultat, ki sem ga dosegla leta 1956, ni bila moja zadnja beseda.«

Zares vse priznanje marljivim atletom. Mi pa jim želimo, da bi njihovo trdo delo tudi bilo kronano z ustreznimi uspehi.

G. L.

Stanko Lorgier bo poizkusil letos izboljšati svoje rezultate

● Od vseh snovi, kar jih poznamo, ima najnižje vrelišče helij. Ta plin zavre šele pri -268.94 stopinj C, to se pravi, da ga je le z ohlajenjem moč vtekočiniti šele pri tej temperaturi!

● Najbolj razširjen kemični element, kar jih je v snoveh okoli nas pa tudi v vesolju, je plin vodik. V raznih spojinah ali pa kot plin sestavlja 90% vseh snovi.

● Najredkejši od enajstih plinov, ki so sestavni del zemeljske atmosfere, je zlahka plin radon. V ozračju našega planeta ga je komaj 0,0000000000000006%!

● Vse ozračje, ki ovija našo Zemljo, tehta po najnovejših računih okoli 5 tisoč bilijonov ton! To veličansko število so izračunali s pomočjo elektronskih možganov.

● Od vseh kovin je najbolj tanljivo zlato. Kovati ga je moč tako dobro, da bi se dalo narediti iz enega grama čistega zlata okoli 290 km dolgo, kot las tenko žico!

● Najslajša umetna snov je organska spojina 1-propoxy-2-amino-4-nitrobenzen, ki je okoli 5600-krat slajša od sladkorja! Najslajša naravna snov pa je sok rastline Eupatorium rebaudianum, ki raste v Paragvaju: le-ta je kar 300 krat slajši od sladkorja!

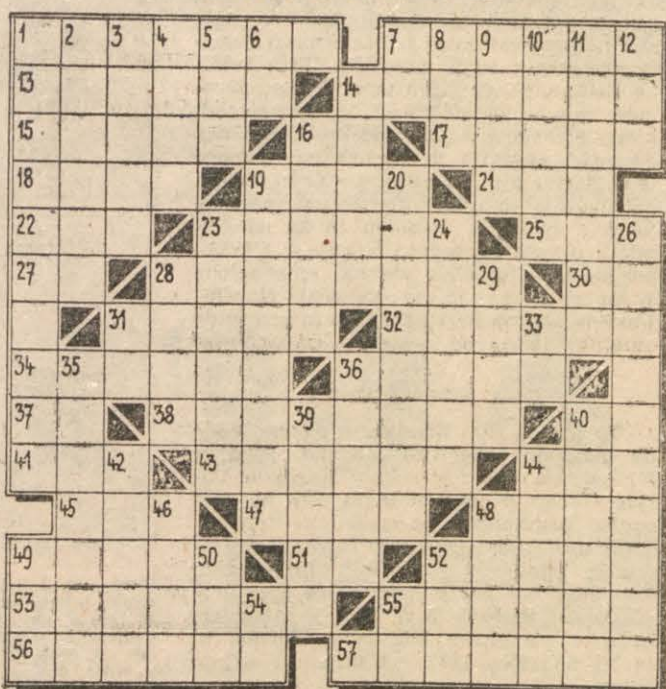
● Od vseh strupov, kar jih poznamo, deluje najhitreje barbiturat thiopentone. Vbrizg majhne količine tega strupa z injekcijo brizgalko usmrti človeka najpozneje v 2 sekundah!

● Najbolj strupena snov, kar jih poznamo, je toksin, ki ga izloča bakterija Clostridium botulinum. Kokaj 10 gramov tega strupa lahko usmrti več kot milijon ljudi! Za vse ljudi na svetu bi zadostovalo 20 litrov tega strupa!

● Najdražji parfem na svetu je »Joy«, ki ga izdeluje v Parizu Jean Patou. Ta parfem je mešanica najfinjšega jasmunovega olja, rožnega olja iz posebne vrste vrtnic, ki rastejo le v Damasku, in še kakih sto drugih eteričnih olj iz raznih cvetov in vrtnic. Ta parfem izdeluje Patou le po naročilu, kar ni spričo njegove cene nič čudnega: en liter »Joy« stane nekaj nad tisoč dolarjev!

LAZRAZVEDRILLO S MEH

KRIŽANKA

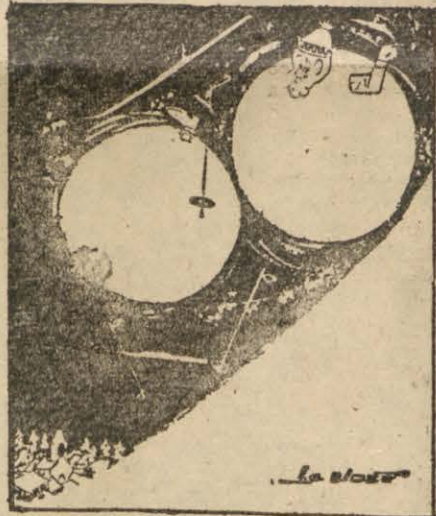
VODORAVNO: 1. mažem z dišečim oljem, 7. neupravičena zaslonba, 13. naslov ministrov nekdanjih seldžuskih sultanov, 14. prenapetost, 15. državna pristojbina, 16. povratno-osebni zaimek, 17. obsegi krogov, 18. rimski bog ljubezni, 19. stanovanjska hišica, obdana z vrtom.

Brez besed

— Mama, zdaj se mi, da mi je uspelo iznajti način, kako spustiti satelit spet na Zemljo!...

— Ako vam uspe, zavijte na levo po bočje! Je sicer malo dalj, je pa zato veliko bolj položno!

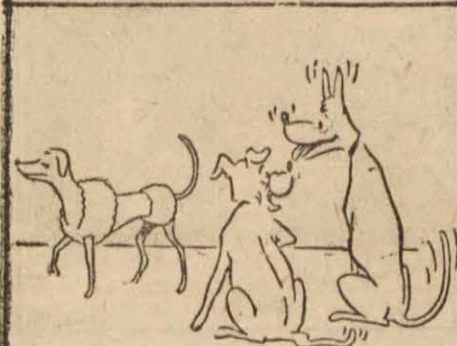
— Kdo pa sta ta dva? Gotovo sorodnika, kaj? — Kje pa! Bha sta mu poroka pri posojilu!...

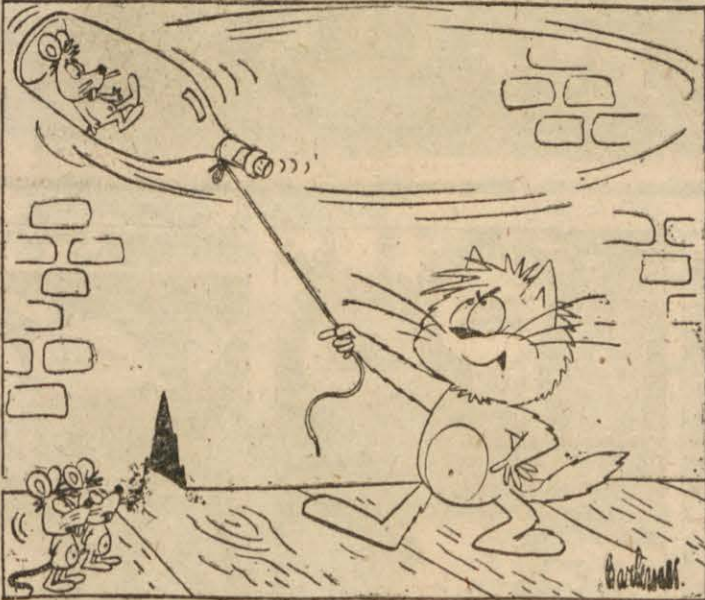
Veste, doktor, zdaj se mi, da ima še vedno kar hudo vročino...

— Dve desni in dve levi! Kako da ne moreš razumeti, pa tako enostavno je!

— Ali poznate tole damo v bikini kostimu?

— Jaz se pa z njim ne bi upal takole igrati satelite!

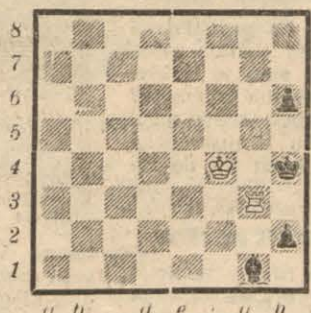
— Seveda, sedaj boš pa hotel takoj domov!

jeslovni lovec, ustanovitelj babilonskega kraljestva, 34. priprava za orientacijo, 36. pomoček za natakanje, 37. arabski žrebec, 38. prepričujem, podžigam, 40. kemični simbol za aktinij, 41. držaj, 43. pripadnik starogermanskega plemena, 44. nade, 45. sladko hrano, 47. pristanišče ob Rdečem morju, 48. bajeslovni letalec, 49. pristaniško mesto in istoimenski zaliv ob argentinski obali, 51. znižana nota, 52. vrsta juhe, 53. takšen, ki ima le eno os, 55. poldrag kamen, 56. grški naziv za polotok Krim, 57. od sonca dobiti temno polt.

NAVPIČNO: 1. otok ob afriški obali, 2. kozarški poveljnik, 3. ustanova, 4. prebivalec Pirenejskega polotoka, 5. zdravilo, 6. vas pri Ljubljani, 7. veznik, 8. osebni zaimek, 9. prepovedana, nedotakljiva reč pri primitivnih ljudstvih, 10. zareze pri dogah, kamor vstavljamo sodu dno, 11. španski plemič, 12. utežna mera za zlato na Novi Gvineji, 14. egiptovski kmet, 16. močan človek, 19. močna država, 20. izboljšanje, ozdravljen, 23. mesto in pristanišče v južni Španiji, znano po izvozu kvalitnih vin, 24. starogrški pisec, učenec stoletnega filozofa Epikteta, 26. razteletost mrlica za ugotovitev vzroka smrti, 28. primitivna naprava za žganje lesnega oglja, 29. posedujem, 31. začetnici imena in priimka utemeljitelja znanstvenega soci-

ŠAH

T. Czarnecki
»Szachy« — 1954

Beli na potezi remizira
Beli: Kf4, Tg3
Črni: Kh4, Lg1, h2, h6

Šah bi ne bil šah, če ne bi nudil vedno novih idej in novih možnosti. To zgovorno dokazuje tudi gornja pozicija. Kar neverjetno se zdi, da se bo beli iz nje rešil, pa je vendarle res. S kratko in presenetljivo kombinacijo doseže pat, ki ga v takem položaju pač nihče ne bi pričakoval.

REŠITEV KRIŽANK — DVOJIC IZ PREJŠNJE STEVILKE

Vodoravno: 1. saharin, 7. zauv, 11. korona, 12. apokrif, 15. oseka, 16. oven, 17. aba, 18. se, 19. omagami, 21. ar, 22. ep, 24. jagoda, 26. ej, a, 28. rek, 30. nota, 31. Oteio, 33. Asinara, 35. proton, 36. atom, 37. metoidik.

Vodoravno: 1. terarji, 7. vkup, 11. delikt, 12. aspirin, 15. Erato, 16. osla, 17. ala, k, 18. ne, 19. armada, 21. as, 22. aj, 24. mernik, 26. k, m, 28. dan, 29. tkan, 31. droge, 33. assignat, 35. Taipei, 36. Elba, 37. inerten.

REŠITEV SAHOVSKE STUDIJE (H. Nadarešvili)

1. Lg1 Kg3, 2. Sc4 Kg2, 3. Ld4 h2, 4. Lf6! hD, 5. Lb2 Dh4, 6. Sd4! in beli je dosegel remis!

Čo se pripeti samo...

... V KANADI: biokemični inštitut v Halifaxu je po napornih raziskavah vendarle ugotovil sestavo pijače, ki je zaradi nje moralo v bolnišnico 47 mornarjev z letalonosilke Magnificent. Pijača je bila narejena iz mešane alkohola, črnih, vode za britje in piva!

... V AMERIKI: po anketi, ki jo je razpisalo mornariško poveljstvo, se samo tretjina mornarjev zanima za plavanje in samo petina za veslanje ali druge vodne športe o prostem času. Na vprašanje, »kje ste najraje«, jih je skoraj 30% lakonično odgovorilo: »Na kopnem!«

... V AVSTRALII: narednik Bartholomew Meehan je 1951. leta dobil dopust, ker je njegova žena pričakovala otroka. Meehanu se je zdel novorojenček tako lep, da je ostal doma kar devet mesecev. Ravno ko se je hotel spet vrniti pod zastavo, pa mu je žena priznala, da pričakuje drugega otroka. Meehan je seveda ostal doma. Ker so se mu rodili otroci tudi v letih 1953, 1954 in 1956, se je vrnil v vojsko šele 1957. leta. Tu so ga obsojili na leto dni ječe.

Na zaslišanju v Ljubljani je Stefan vse tajil. Trdovratno je ponavljal, da je hotel samo k teti na Dolenjsko, pa se je zmotil in sedel na napačen vlak. »Čudno, ladje vendar ne vozijo na Dolenjsko,« ga je opozoril preiskovalec. Stefan je poži sino: no, ja, ko je že bil na Reki, si je hotel ogledati še ladjo, pa je prav tedaj odplula in Stefan zares ni mogel več dol.

Kdaj se mu je pridružil Tomaž? Tega se opazil ni. Nenadoma je bil poleg, najbrž se je tudi on izgubil. »Tisto barko sva si pa samo izposodila, da bi se lahko vrnila, ker sva bila brez denarja. Imela sva pač smolo, da se je prevrnila.« Zasliševalec ga ni več prekinjal. Mirno je poslušal, da je povedal zgodbo do konca, in si samo vtisnil kakšno stvar za beležico.

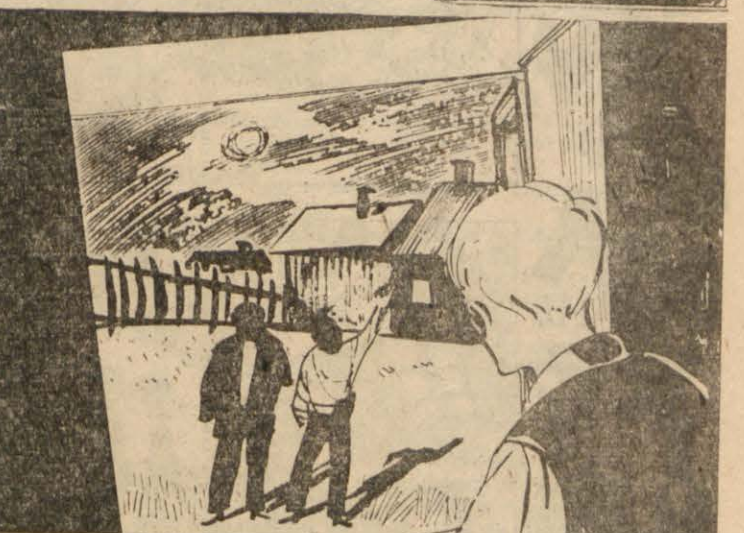
V sobi je zavladala tišina. Zasliševalec si je ogledoval konico prstov, potem je dvignil glavo in nepričakovano vprašal: »Kaj pa tista čokolada iz tovarnjaka, pa obe ukradeni puški?« Eno smo že dobili: prinesel jo je gospodar, na čigar dvorišču sta streljala zajce. Stefan je široko razširil oči, potem je sklonil glavo in ziezal vase. Spoznal je, da bi bilo zaman še naprej tajiti.

Domov ga je pripeljal miličnik v civilu. Nihče domačih jima ni odzdravil. »Sina sem vam pripeljal, lepega vraga vam je zagodel!« jih je ogovoril miličnik. Po mučnem molku se je mati obrnila od štedilnika. »Brigajte se vi za vaše stvari, našega poba pa pustite pri miru! Miličnik je pokimal. »Prav, račun za popravilo jadrnice in za druge stroške dobite v kratkem. Ne bodo majhnili!«

Pozdravil je in odšel. Stefan je menkal pri vratih. »Glej, da se mi spravi izpred oči, potepin potepinski!« je zamahnila mati s kuhaličico. Zbežal je na vrt in legel v travo. Solza so mu silile v oči. »Čisto prav jim je!« je kimal v onemogli jezi, »bodo že videli, ko dobijo računi!« Pograbil je kamen in ga zalučal v soseščino streho, da so razbiti strešniki votlo zaropotali.

Po treh tednih se je iz bolnišnice vrnil tudi Tomaž. Bil je bled in močno upadel v lica. Sprva sta se prijatelja izogibala, nekega večera pa je pod Tomaževim oknom požvižgal Stefan. Spremljal ga je šokati fant, precej starejši od njiju. »Tole je Joža!« ga je predstavil Tomažu, »naš novi predsednik. Jaz sem pa njegov namestnik. Ustanovila sva skrivno društvo.«

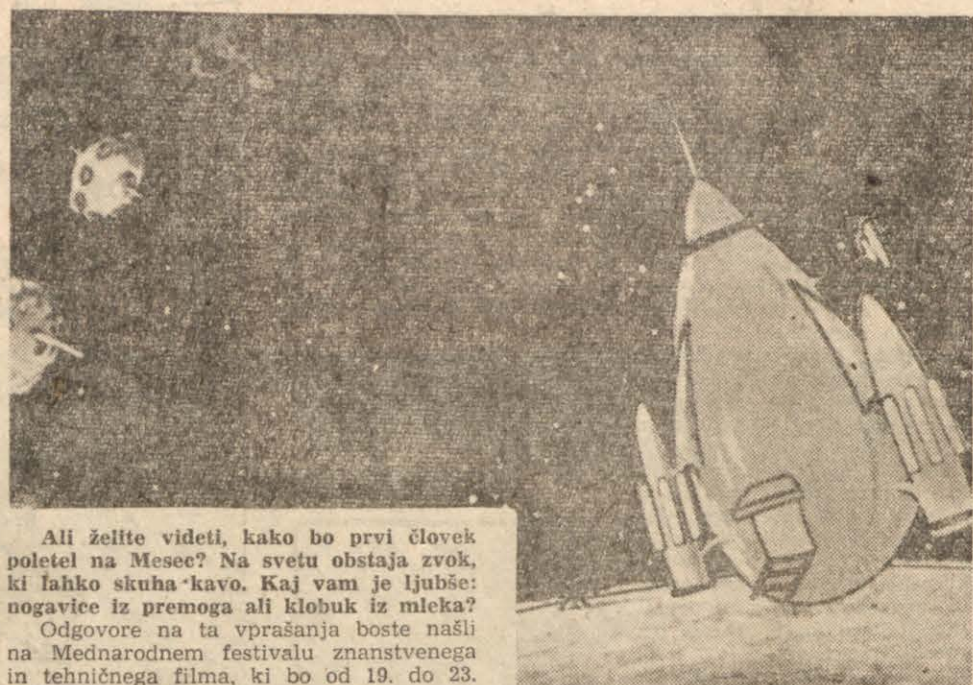

Izdaja in tiska časopisno podjetje »Slovenski poročevalci« v Ljubljani, direktor Rudi Janžura. Glavni in odgovorni urednik Ivo Tavčar. — Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ulica šte. 3 (prilike), poštini predal: 150. — Telefoni: 23-522 do 23-528 (interni šte. 33). — Narodniški oddelki: Ljubljana, Titova cesta 5, telefon 21-532. — Narodna: celoletna 850 din, polletna 450 din, četrtletna 240 din, mesečna 80 din. — Oglasi oddelki: Ljubljana, Titova c. 7, telefon 21-594. Stevilka Ziro računa 60-KB-5-2-307. Rokopisov ne vračamo!

Festival brez zvezd

Po romanu »Življenje Helene Morgane« je družba Warner Bros posnela kinemaskopski film z naslovom »Kadar je življenje romane«. Vlogo Helene igra ANN BLYTH, vlogo impresarja v zabavišču, kjer Helena nastopa, pa PAUL NEWMAN.

Ali želite videti, kako bo prvi človek poletel na Mesec? Na svetu obstaja zvok, ki lahko skuha kavo. Kaj vam je ljubše: nogavice iz premoga ali klobuk iz mleka? Odgovore na ta vprašanja boste našli na Mednarodnem festivalu znanstvenega in tehničnega filma, ki bo od 19. do 23. februarja v Ljubljani.

18 DRŽAV JE POSLALO 260 FILMOV

Iz tega velikega števila filmov je žirija izbrala 23 filmov, ki so jih izdelali v 14 državah: iz Sovjetske zveze in Jugoslavije je po 5 filmov, 2 sta iz Vzhodne Nemčije, po 1 pa iz Italije, Madžarske, Romunije, Nizozemske, Poljske, Kitajske, Češkoslovaške, Francije, Japonske, Mehike in Velike Britanije. Ta prvi festival te vrste je organiziralo Jugoslovansko društvo za napredek in širjenje znanosti in tehnike »Nikola Tesla« s sodelovanjem številnih državnih, družbenih in gospodarskih organov, ki so zainteresirani za poljudnoznanstveno in tehnično vzgojo naših ljudi. Poseben poudarek je dal festivalu predsednik Ljudske tehnike Jugoslavije Franc Leskošek s tem, da je prevzel pokroviteljstvo nad festivalom.

Prireditelji imajo namero, da bi festival postal tradicionalen.

FILM O LAJKI

Prvega vesmirskega potnika — Lajko — bomo videli v sovjetskem filmu, ki govori o postanku satelitov. Ta film je doživel velik uspeh ob predvajanju v Kjöben-

V sovjetskem filmu »Pot k zvezdam« bodo oživele fantastične predstave Julessa Verna.

havnu. V področje raketnih izstrelkov posega tudi jugoslovanski film *Po sledi rakete*, ki govori o gorivih za rakete. Sem bi morda uvrstili tudi *Polet v stratosfero*, v katerem so Sovjeti prikazali svoje mlade padalce. Gre za skoke iz stratosfere z za- držkom v popolni temi, medtem ko so mladi skakalci v stalni radijski zvezi z Zemljo. Posebno mladino pa bo najbolj zanimal film *Pot k zvezdam*. Kot vam že naslov pove, gre za prikaz poleta na Mesec, obenem z gradnjo prve postaje v vesolju. Gotovo so bili Sovjeti najbolj poklicani, da napravijo ta fantastični film — ki pa temelji na realnih postavkah — saj imajo z raketnimi izstrelki največ izkušenj.

Pisali smo že, da se je Jamesu Stewartu uresničila največja želja — zaigrati vlogo Charlesa Lindbergha, ki mu je vzor že od otroških let. James Stewart je tudi sam vnet pilot in celo general ameriškega letalstva; vsako leto prebije mesec dni v uniformi. Tokrat vam ga predstavljamo v krogu njegove družine.

NEVIDNA PERICA

Vzhodni Nemci so prispevali film *Ultra zvok*. Uporaba ultra zvoka je v moderni znanosti, tehniki in celo medicini dosegla tak razcvet, kot smo si ga še pred desetletjem komaj mogli zamisliti. Ultra zvoka ne slišimo, pa ga kljub temu lahko uporabimo celo za pranje perila. Izredne so tudi njegove zasluge, ki jih izkazuje industriji. *Atomska energija v mirnodobne namene* je sovjetski film, ki prikazuje novo dobljeno energijo in njeno uporabo v znanosti, tehniki, biologiji, medicini in še na številnih drugih področjih. Hitreje kot sviloprejška dela umetna vlakna »mehanična sviloprejška, ki jo je ustvaril človek«. *Umetna vlakna* je poljski film in prikazuje umetna vlakna od nastanka do uporabe.

DVA NAGRAJENCA

Tu gre za film *Zibelke*, s katerim bodo na festivalu sodelovali Madžari. Film je bil nagrajen na festivalu v Karlovih Varyh. Govori o čebelah in bi zato na prvi pogled pravzaprav ne spadal na festival. Toda ustvarjalci prikazuje čebele kot graditelje nenavadno skladnih in obenem kompliciranih gradenj, pa so ga zato uvrstili v naš festival. Drugi film je v barvah. In sicer romunska *Kratka zgodovina*, ki je bil nagrajen 1957 v Cannesu z »Zlato palmom«.

TITANIC SE NE BI POTOPIL

Zakaj ne, o tem bo govoril jugoslovanski film *Radar*. V tem filmu bomo lahko videli, kako je mogoče voditi avtomobil v gosti megli ali celo brez voznika — »znanje«, ki si ga pridobi že z rojstvom netopir, da lahko leta po popolnem mraku. Razen tega filma bomo Jugoslavlani prispevali še film iz železarne v Ilijašu *Začelo se je*, dalje film *Srečno*, ki govori o rudarjih, pa še film *Kako nastane časopis*. Navadno časopisi pišejo o filmu, tukaj pa bo narobe in bo film pripovedoval o časopisu.

V Franciji delijo filmske igralkine navadno v dva strogo ločena razreda: v razred mladih začetnic, ki igrajo na pol pokvarjena na pol nedolžna dekleta, in v razred zrelih žena, ki so prekoračile 30. leto in s svojo umetnostjo privlačijo publiko. Med zadnje sodita Michele Morgan in Danielle Darieux. Jeanne Moreau (na sliki) šteje ravno v sredino med ti dve generaciji. Po rodu je Parizanka in je bila že s svojim 28. letom članica Francoske komedije, kjer še danes gostuje. 1959 je šla k TNP, ki ga je ustanovil Jean Vilar. V tem času je debutovala tudi v filmu »Zadnja lubezen«. Pravi, da se ugodno počuti le na odru in da ji je filmanje samo v zabavo. Njena najbolj hvaljena filmska vloga »Kraljica Margot«, njen največji odprski uspeh »Pygmalion«.

pisu. Naš peti film pa je že prej omenjeni *Po sledi rakete*.

To je samo nekaj filmov, na katere vas opozarjamo.

ANKETA IN NAGRADE

Ker so ti filmi namenjeni popularizaciji in napredku znanosti in tehnike med najširši plasti prebivalstva, bo prireditelje seveda zanimalo, kateri filmi bodo gledalcem najbolj všeč, predvsem mladini, za katero bodo prireditelji posebne predstave z zelo znižano vstopnino. V ta namen bo vsak gledalec dobil poseben anketni listek, ki ga bo izpolnjenega po predstavi oddal.

Zaključek mednarodnega festivala znanstvenih in tehničnih filmov bo 28. februarja v Beogradu. Ob tej priložnosti bo posebna žirija, v kateri je nekaj naših priznanih filmskih delavcev in umetnikov, podelila »Teslove nagrade«. Nagrade bodo tri, in sicer zlata, srebrna in bronasta, in to za najboljši tuji in najboljši domači film. Razen tega bodo podelili še zlato, srebrno in bronasto nagrado »Boris Kidrič« za najboljši film s področja tehnike. F. S.

FILMI, KI JIH BOMO GLEDALI

»RIHARD III.« — angleški barvni vstavljen film (160 minut).
Proizvodnja: London Films 1956.
Režija: Laurence Olivier.

V glavnih vlogah: Laurence Olivier, Claire Bloom, John Gielgud, Ralph Richardson. Angleški igralec, režiser in filmski producent sir Laurence Olivier je že dalj časa prepričan, da tibi v njegovem rojaku Williamu Shakespearu velika filmska talent. Trikrat je skušal doseči, da Olivier prebudi ta dremajoči »Shakespeareov« filmski talent: trikrat je bila to vstaja proti naturalističnemu filmskemu stilu; trikrat prizadevanje za ožvitev Shakespeareovih dram na filmskem platnu: »Henrik V.«, »Hamlet« in predlani »Richard III.«, ki pa je šele sedaj prišel tudi k nam.

Zunanji videz Olivierove filmske adaptacije o prerazumljivem zlobnežu, ki hladno pospravi s poti sorodnike in prijatelje, dokler se kbi Richard III ne uide na angleški kraljeviški prestoli, je vredna vse pozornosti. Olivier, ki je producent, režiser in glavni igralec, se drži strogo Shakespeareovega teksta. Ni nam pripravil barvne zgodovinske reportáže, niti ni fotografiral odsko izvedbe; pač pa je pokazal Shakespearov verze vizualno s stilizirano kompozicijo, z linijami, perspektivami in barvami. Barve — dobro premisljene, z umetniškim okusom porazdeljene — so dejansko dale dogajanje na platno enoten izraz in ga povzdignile na stopnjo umetnine in slikovne pesnitve. Ne smemo pa seveda tudi pozabiti, da je Olivier zbral najboljša angleška igralca. O tem pravi tudi igralca zaključnost celotnega ansambla.

Kljub vsemu temu pa vendarle ostane jasno, da Shakespeara v nekem globljem smislu ni mogoče filmati, zakaj pri vsaki spočitovanju originala je bil Olivier pri »Richardu III.« prisiljen odsko dogajanje skrajšati na 160 filmskih minut. To se pravi, da je moral ertati lepo število verzov in je film samo torzo originala! Najbolj neprijetno pa je to, da je film prizore, ki na odru trajajo le nekaj minut, podaljšal do neznočnosti; da je moral vključiti zaradi slikovnega zaporedja prizore, ki jih v originalu ni. Kar je Shakespeare v poročilu in pripovedovanju samo nakazal, mora film pokazati, zaigrati in izpeljati; na primer prizore v jedi, smrti brata, bitko na koncu tragedije. Dramaturške in s tem tudi tragčne utedi so premaknjene.

Sir Laurence Olivier je velik igralec Shakespeareovih likov, velik režiser Shakespeareovih del. Toda Shakespeare ni ustvarjal njegovih dram niso ekspozit. Pri vseh, še tako skrbnih filmskih adaptacijah bodo vedno ostala tisto, kar so: veličastna odsko dela.

Walt Disney si obeta veličastno kupčijo od nemškega filma »Kraljičina dekleška letas«, ki ga je sinhroniziral glavni igral- ko Romy Schneider pa je povabil na turnejo v Ameriko. Po ameriški premieri je bil sprejem v največjem newyorškem hotelu Waldorf Astoria. 18-letna Romy je plesala vso noč, medtem ko je njena mati Magda s tabletami preganjala gripo. Turneja je zelo naporna, saj je Romy že po dveh dneh shušala za dve kili in pol. Komaj kakšno urico jima pustila za dve kili in pol. Komaj kakšno urico jima pustila za dve kili in pol. Komaj kakšno urico jima pustila za dve kili in pol. Komaj kakšno urico jima pustila za dve kili in pol.

